הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשה רקח · ספר מדע

מעשה רקח על הלכות עבודת כוכבים

רבי מסעוד חי רקח

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מעשה רקח על הלכות עבודת כוכבים

רבי מסעוד חי רקח

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשה-רקח-על-הלכות-עבודת-כוכבים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ג 6
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ב 8
הלכה ג 9
הלכה ה 9
הלכה ו 10
הלכה ז 10
הלכה ח 10
הלכה ט 10
הלכה י 11
פרק ג 11
הלכה א 11
הלכה ב 11
הלכה ג 12
הלכה ד 12
הלכה ה 13
הלכה ו 13
הלכה ז 14
הלכה ח 14
הלכה ט 14
הלכה י 14
הלכה יא 15
פרק ד 15
הלכה א 15
הלכה ב 15
הלכה ג 16
הלכה ד 16
הלכה ה 16
הלכה ו 17
הלכה ח 19
הלכה ט 19
הלכה י 20
הלכה יא 20
הלכה יב 21
הלכה יג 21
הלכה טו 21
הלכה טז 22
פרק ה 22
הלכה א 22
הלכה ב 22
הלכה ג 24
הלכה ד 24
הלכה ה 25
הלכה ו 25
הלכה ז 25
הלכה ח 25
הלכה ט 25
הלכה י 25
הלכה יא 27
פרק ו 27
הלכה א 27
הלכה ב 30
הלכה ג 30
הלכה ד 31
הלכה ה 31
הלכה ו 31
הלכה ז 32
הלכה ח 32
הלכה ט 32

הלכה י 32
פרק ז 33
הלכה א 33
הלכה ב 33
הלכה ג 33
הלכה ד 34
הלכה ה 34
הלכה ו 36
הלכה ז 37
הלכה ח 38
הלכה ט 38
הלכה י 38
הלכה יא 41
הלכה יב 42
הלכה יג 43
הלכה יד 43
הלכה טו 44
הלכה טז 44
הלכה יז 44
הלכה יח 44
הלכה יט 45
פרק ח 45
הלכה א 45
הלכה ב 46
הלכה ג 46
הלכה ד 47
הלכה ה 47
הלכה ו 48
הלכה ז 48
הלכה ח 48
הלכה ט 49
הלכה י 49
הלכה יא 50
הלכה יב 50
פרק ט 51
הלכה א 51
הלכה ב 52
הלכה ה 53
הלכה ו 53
הלכה ח 55
הלכה ט 55
הלכה יא 56
הלכה יב 56
הלכה יג 57
הלכה יד 57
הלכה טו 58
הלכה טז 58
הלכה יז 59
הלכה יח 59
פרק י 59
הלכה א 59
הלכה ב 60
הלכה ג 60
הלכה ד 60
הלכה ה 61
הלכה ו 61
פרק יא 62
הלכה א 62
הלכה ב 62
הלכה ג 62
הלכה ד 63
הלכה ה 63
הלכה ו 64
הלכה ח 64

הלכה ט 64
הלכה יא 64
הלכה יב 64
הלכה יג 65
הלכה יד 65
הלכה טו 65
הלכה טז 65
פרק יב 66
הלכה א 66
הלכה ב 67
הלכה ג 67
הלכה ד 67
הלכה ה 67
הלכה ו 67
הלכה ז 68
הלכה ח 68
הלכה ט 68
הלכה י 68
הלכה יא 69
הלכה יב 69
הלכה יג 69
הלכה יד 70
הלכה טו 70
הלכה טז 70

פרק א

הלכה א

בימי אנוש טעו בני האדם. דקדק לכתוב בני האדם בה"א הידיעה שהוא אדם הראשון וקרי לדור אנוש בניו דבני בנים הרי הם כבנים וכתיב אדם שת אנוש.

הוא שירמיהו אומר מי לא ייראך וכו' כלומר הכל יודעים וכו'. קצת קשה דמה נפשך אי סבירא ליה דדברי ירמיהו הם אמורים כלפי דור אנוש ועליהם דוקא ניבא קשה דמשמעות הפסוקים אינו כן אלא שעל דורו היה מדבר עיין עליהם ותו דאם איתא הוה ליה לרבינו לומר הכל היו יודעים בלשון עבר דקאי על דור אנוש שקדמו לו הרבה ואם על דורו של ירמיהו ניבא ואמר כן שגם הם היו מאמינים באמצעי ומדור אנוש נמשך להם טעות זה גם זה אין נראה שהרי רבינו כתב לקמיה שאחר שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום וכו' אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו וכו' עד שבא אברהם אבינו ע"ה שהודיע אחדותו לבאי עולם ואם כן אותם שנשארו בטעותם הרי לא הכירו את בוראם כלל וטעו גם באמצעי כמבואר וצריך לומר על כרחך שחזרו לטעות של דור אנוש על ידי חכמיהם או נביאיהם כגון לבן ובלעם וכיוצא ומוכרח הוא שהרי ענין הנבואה שם הוא שהיה מוכיח את ישראל שהיו נוטים אחרי הע"ז ובא להחזיק אחדותו יתברך ב"ה דוקא בטענה שאפילו אומות העולם מודים כי ה' אלהים אמת אכן שהם טועים באמצעי שכן כתיב שמעו את הדבר הזה אשר דבר ה' עליכם בית ישראל וכו' אל דרך הגוים אל תלמדו וכו' מי לא יראך מלך הגוים וכו' וה' אלהים אמת וכו' וכן מצאתי להרד"ק והרב אברבנאל ז"ל שפי' נבואה זו על המאמינים באמצעי ולא הזכירו דור אנוש כלל והיינו עפ"י האמור:

הלכה ג

ובן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו. והראב"ד ז"ל השיג יש אגדה בן שלש שנים מנין עקב ע"כ ומרן כ"מ כתב בשם הגהות והרמ"ך שאפשר לקיים זה וזה דבן ג' התחיל לחשוב וכשהיה בן מ' השלים להכירו וכו' ע"כ ולענ"ד נראה השגת הראב"ד ז"ל נכונה שהרי בש"ס דילן שלהי פ"ג דנדרים הובאה הך דבן שלש שנים ובבראשית רבה הובאה גם כן בילקוט פרשת תולדות הזכירו בסתם בן מ"ח שנים ר' שמעון בן לקיש אומר בן שלש שנים וכו' ורבינו למה הניח הש"ס דלא חש לת"ק וצריך לומר דפסק כת"ק דהוי כרבים לגבי רשב"ל אמנם ליישוב הרמ"ך דלא פליגי קצת קשה דמדקאמר רשב"ל אומר משמע דפליג את"ק דאם לא כן הו"ל למימר אמר רשב"ל האמנם נשמעינה מדכתב רבינו בריש הפיסקא וז"ל כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן וכו' וסתם

הנקה היא כ"ד חדשים אם כן אחר שנגמל דהיינו בשלש שנים התחיל הרי על כרחין צריך לומר דפסק ג"כ כדרשת עקב וס"ל דלא פליגי רשב"ל עם ת"ק דכמה מקומות מצינו ר' פלוני אומר ואינו פליג וכיון שכן דברי הגהות והרמ"ך מצודקים ואזדא לה השגת הראב"ד ז"ל ובגירסת המגדל עוז כתוב בדברי רבינו בן מ"ח שנים והכל לפי הגירסאות:

והיה מהלך וקורא וכו'. על מה שהשיג הראב"ד ז"ל עיין להרב מגדל עוז ז"ל:

עשה משה רבינו רבן של נביאים. כתב הרב עראמה דדקדק בתיבת עשה שהיה טבעו ומזגו כך ע"ש ותרא אותו כי טוב הוא וכו':

פרק ב

הלכה א

ואף על פי שהעובד יודע וכו' ה"ז עובד ע"ז. פרק ד' מיתות (סנהדרין דף ס"ג א)"ר יוחנן אלמלא וי"ו שבהעלוך נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה כתנאי אחרים אומרים אלמלא וכו' א"ל רשב"י והלא כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם שנאמר בלתי לה' לבדו אלא מה תלמוד לומר אשר העלוך שאוו לאלוהות הרבה ע"כ ופי' רש"י אלמלא דהא לא כפרו בהקב"ה לגמרי שהרי שתפוהו בדבר אחר. שאוו אף לאלוהות אחרים וקבלו עליהם ע"כ ולכאורה נראה דפליגי בתרתי דלת"ק אוו לאלוהות הרבה הוי כמו שיתוף לר' שמעון בן יוחאי. ולרשב"י שיתוף הוי כמו אוו לת"ק ולפי זה לת"ק קיל שיתוף מכופר לגמרי ולרשב"י קיל כופר לגמרי משיתוף ורבינו פסק כרשב"י שהרי כתב דעיקר ע"ז הוי השיתוף כמו שעבד אנוש ואנשי דורו וס"ל דכל שעובד לאחר ומאמין גם כן בהקב"ה אף שאינו מכוין אלא להיותו אמצעי וכיוצא וכמ"ש פ"א שיתוף מקרי ואפשר עוד כמ"ש מוהר"ש אלגאזי ז"ל דלכו"ע כופר בעיקר גרע טפי וחייב כליה אלא דרשב"י ס"ל דאף המשתף ואוו לאלוהות הרבה היינו שהאמינו בנמצא אלא שאמרו שהוא נתן הכח לאלוהות וכחות רבים עזב ה' את הארץ ושיהיו הם המנהיגים את הארץ ושכ"כ הרמב"ם ז"ל יעו"ש אלא דקשיא ליה לר"י ולאידך תנא דרשב"י מההיא דפ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ג ע"ב) דמייתי קרא דואשריהם תשרפון באש וכו' בביטולא בעלמא סגי להו (ופי' רש"י דקי"ל דגוי מבטל ע"ז בעל כרחו ליכפינהו לגוים דליבטלו לע"ז) אלא מדפלחו ישראל לעגל גלי אדעתייהו דבע"ז ניחא להו וכי אתו גוים שליחותא דידהו קעבדי ודילמא בעגל הוא דניחא להו במידי אחרינא לא ניחא להו אמר קרא אלה אלהיך מלמד שאוו לאלוהות הרבה ע"כ ולר"י דס"ל דלא פלחו אלא לעגל ושתפו וכו' א"כ אמאי נתסרו שאר ע"ז של ארץ ישראל דילמא בעגל לבד הוא דניחא להו וליכא למימר

דס"ל דלאו ירושה היא דא"כ ליבטלו ואפשר דשיתוף דקאמר היינו לכל האלוהות עם הקב"ה ח"ו ודו"ק:

הלכה ב

ספרים רבים וכו' ואפי' להסתכל בדמות הצורה אסור שנאמר אל תפנו אל האלילים. פ' שואל (שבת דף קמ"ט) ת"ר כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות אסור לקרותו בשבת ודיוקנה עצמה אף בחול אסור להסתכל בה משום שנאמר אל תפנו אל האלילים מאי תלמודא אמר רב חנין אל תפנו אל מדעתכם ע"כ ופי' רש"י כתב המהלך כגון המציירים בכותל חיות משונות או דיוקנאות של בני אדם של מעשים כגון מלחמת דוד וגליית וכותבים תחתיה זו צורה פלונית ע"כ וקשה לפירושו ממ"ש התוס' דבנן של קדושים לא הוה מסתכל בצורתא דזוזא מכלל דשאר בני אדם שרו וי"ל דדוקא צורות של מעשים אסור לפי שעל ידי זה גורם המחשבה וההרהור וקרינן ביה אל מדעתיכם משא"כ צורה שבמטבע שאינה אלא צורה של מלך פלוני א"נ צורות אחרות דמוכח שלא נעשו לזכירת מעשים אלא להורות ולהודיע המלך שהדפיסה בימיו וכיוצ"ב והפר"ח ז"ל כתב דצורת המטבע שאני שהיא דרך ביזוי ולא נוי ע"כ והתוס' ס"ל דכשהם לשם ע"ז אסור אבל לנוי אף שהם של ע"ז שרי כמ"ש שם ורבינו סתם דבריו ומשמע דס"ל דאף של נוי אסור דלא כהתוס' ולפ"ז ההיא דבנן של קדושים היינו משום שאינה צורה של ע"ז א"נ משום שהם דרך בזיון והתוס' פרק ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ב) ד"ה ה"ג כתבו דשמא בצורתא דזוזא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפנאה וכו' ע"כ וזה יספיק גם לדעת רבינו.

וראיתי להפר"ח ז"ל שם שהקשה על מרן ז"ל וז"ל וקשה טובא דא"כ אמאי איצטריכו לשנויי דנדרוש ביה וכו' ולישני ליה כפשטא דקרא דפי' אל תפנו היינו שלא יביט אל האלילים וכו' ע"כ ולענ"ד נראה דכוונת מרן ז"ל היא דכי פריך מאי תלמודא ר"ל משום דס"ד דקרא מוקמינן ליה להולך בדרכיהם דהיינו אפי' במחשבה וכיוצא דבזה שייך פניית השכל ורב חנן השיבו לפי דעתו של המקשן דעל כל פנים מצינן למידרש ביה הא דהיינו להסתכל בצורה ממשמעות אל תפנו דר"ל כל דבר שגורם פניית המחשבה לדבר אחר אסור וע"י ההסתכלות ג"כ גורם זה אמנם לפי האמת גם איסור ההסתכלות הוי פשטיה דקרא דמוכח טפי זה נראה לענ"ד בכוונת מרן ז"ל אמנם נראה לומר באופן אחר לדעת רבינו דכיון דאסר סתם ומשמע דאפי' צורות של ע"ז שאינן נעבדות אלא לנוי כנ"ל אסורות א"כ להכי בעי תלמודא מאי תלמודא כלומר דקרא לא הואי מוקים ליה אלא בע"ז הנעבדת בין להסתכל בין להרהר בה אבל שאינה נעבדת אלא שהיא לנוי מנא לן

ומתרץ אל תפנו אל מדעתכם וכו' ולפי האמת הכל נאסר מהך קרא וכ"כ הפר"ח בתירוץ ב' ונכון ורבינו כשכתב ואפילו וכו' קאי גם כן אמ"ש לעיל דאזהרתיה מהך קרא ג"כ וכן מצאתי להדיא בסה"מ לאוין י' יעו"ש:

הלכה ג

בדרך שהוא עושה בו מעשה. אף דלענין חיוב מיתה משמע דלא בעינן מעשה גמור לחייבו כדאיתא בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס"ג) אמר רב נחמן כיון שאמר לו אלי אתה חייב לענין המלקות בעינן מעשה דוקא אכן ממ"ש רבינו פ"ג משמע דאף לחיוב מיתה בעינן מעשה עיין מ"ש שם בס"ד:

אלא כל מחשבה וכו'. ראוים הדברים למי שאמרן והמוחש לא יוכחש על כן יש ליזהר מאד מאד:

הלכה ה

וכן האפיקורוסים מישראל וכו'. כתב מרן הקדוש דנפקא ליה מההיא דאלישע וכו' והקשה הפר"ח ז"ל דאדמייתי ראיה מאחר נייתי ראיה מר' מאיר דקאמר ליה חזור בך ואי משום דשמע מאחורי הפרגוד לא עדיף מבת קול דקי"ל אין משגיחים בבת קול ע"כ ונראה דהכרח מרן ז"ל דאם איתא אמאי לא השיב לו ר"מ אין משגיחים בזה דלא עדיף מבת קול ומדקאמר ליה אפילו הכי חזור בך משמע דהודה לו במה ששמע שהוא אמת אלא דא"ל אף על פי כן חזור בך והיינו לומר דאף דבעבירות כיוצא באלו אין הקב"ה מקבלו מ"מ הוא מצד עצמו חייב לשוב דאין לך דבר שעומד בפני התשובה דושבת עד ה' אלהיך כתיב ובטורח גדול יועיל לו ולהכי השיב לו ר"מ חזור בך. עוד הקשה הרב וז"ל גם מה שהביא ראיה מההיא דאין מקבלים קרבן ממומר לנסך את היין ליתא דאין תלוי קרבן בתשובה ותו דאיהו גופיה כתב בסמוך דמומר לע"ז מקבלים אותו בתשובה אף שאין מקבלים ממנו קרבן וזהו היפך מ"ש כאן וכו' ע"כ ולא ידעתי היכן כתב מרן דמומר בפרהסיא מקבלים אותו בתשובה דההוא שכתב בסמוך אינו בפרהסיא ואותו מקבלים בתשובה כמ"ש רבינו שם וגם קרבנות מקבלים ממנו כמ"ש בהל' מעשה הקרבנות ועיין בדברי מרן שם. ומ"ש דאין תלוי וכו' אפשר לומר דכיון שהקב"ה צוה שלא לקבל קרבנותיו וכמ"ש רבינו פ"ג מהלכות מעשי הקרבנות מדכתיב אדם כי יקריב מכם ולא כולכם להוציא את המומר וכו' מכלל שאינו חפץ בתשובתו כלל תדע עוד דמגוים גמורים מקבלים עולות וממומר בפרהסיא אף עולות אסור כדמשמע באותו פרק ומרן ז"ל סמך בזה ממ"ש מההיא דאלישע:

בכ"מ סוד"ה כתב הראב"ד וכו' מפני שאינו כתוב בגמ' ע"כ. בהגהות מהרמ"ע מפאנו

ז"ל מצאתי בכ"י וז"ל ועיין בנמוק"י פרק איזהו נשך דף ק"ב ע"ב שחילק בענין זה בין מסור למומר דבמסור הוא דחיישינן דילמא נפיק מיניה זרעא מעליא אבל במומר לע"ז ליכא למימר הכי כיון שנטמע ביניהם ע"כ:

הלכה ו

כל המודה בע"ז וכו'. ולעיל שכתב שהוא כופר בכל התורה כולה וכו' איירי בשעבדה דוקא כמו שהוכיח מקרא דוכי תשגו ולא תעשו וכו' ופשוט:

הלכה ז

ואלו הן דיני מגדף וכו'. כתב מרן דפסק הכא כשמואל ובהל' ממרים כחכמים וכו' ובסה"מ לאוין ס' פסק כרבנן יעו"ש:

ויברך אותו בשם מן השמות וכו'. כתב מרן ז"ל דצ"ע מנ"ל וכו' ואפשר דמלישנא דקרא קאמר דכתיב בנוקבו שם דמשמע אף בשאר שמות שאינן נמחקין דנקראו שם ומ"מ אכתי קצת קשה דאמאי לא הוזכר זה בש"ס:

הלכה ח

בכל יום וכו' נגמר הדין וכו'. כתב מרן ז"ל ואהא דתנן וכו' ולא ידעתי למה לא כתב רבינו זה ע"כ וי"ל דרבינו ס"ל כפירוש רש"י ז"ל שכתב ומוציאים כל אדם לחוץ משום דגנאי הוא להשמיע ברכת ה' לרבים מוכח דממש הוא ולפי זה הש"ס דילן פליגא אירושלמי וקי"ל כש"ס דילן שוב זכיתי ומצאתי כדברי בהרב תוספת יום טוב עיי"ש תהלה להשי"ת והרע"ב שם סיים והשני וכו' שמעתי כמוהו ואינו צריך להזכיר ברכת שם בשם ע"כ מכלל דהראשון מזכיר שם בשם ותיקן גם כן הרב ז"ל לקושית הירושלמי עיי"ש:

הלכה ט

מגדף שחזר בו בתוך כדי דיבור. כתב מרן ז"ל דבלא התראה חייב וכו' והר"ח אבולעפיה נר"ו הקשה עליו וז"ל וליתא דבפ' כ' דעדות כתב הראב"ד לדבריו מגדף לא לבעי התראה ע"כ מורה דמגדף בעי התראה ע"כ ונראה דמרן סמך אמה שכתב בסוף דבריו מההיא דהלכות עדות שכתב רבינו דמשמע דכל היכא דליכא מעשה ליכא התראה ומ"ש הר"ח אבולעפיה על זה דליתא מנשבע ומקיים (פ"ג) [פ"ה] דע"ז וחסמה בקול הלכות שכירות ונשבע ומימר ומקלל חבירו בשם פי"ח דסנהדרין דליכא מעשה ובעו התראה וכו' ע"כ לענ"ד לא ראיתי בירור שיהיו צריכים התראה לדעת רבינו ואה"נ דלדעת מרן ליכא התראה אלא כי איכא מעשה דוקא:

עד שיברך בשם מן השמות המיוחדים. אפשר דכוונתו במלת המיוחדים דהיינו המיוחדים למעלה שהם ז' שמות שאינם נמחקים ועיין למרן ז"ל:

הלכה י

כל השומע ברכת ה' וכו' והוא שישמע מישראל. כתב מרן ז"ל דרבינו סמך אמ"ש בירושלמי שקורעים על הכנויים דאתיא כר' חייא ע"כ וקשה דא"כ הוה ליה לפסוק גם כן דגם בגוי נמי חייב לקרוע כר"ח דהא בירושלמי מייתי עובדא דר' שמעון בן לקיש דשמע לחד כותי דקמגדף וקרע וכו' ונראה דקאי במסקנא מכח הך עובדא והר"ח אבולעפיה נר"ו כתב אם לא שיאמר דישראל היה כמ"ש שוינכו ככותאי ע"כ וקשה דא"כ היכי קרי ליה כותי והתם לא קאמר אלא ככותאי ולא כותאי ממש ותו דא"כ היכי מוכיח דכינוי הוה לכך נראה דכוונת הירושלמי דאייתי הך עובדא אינו אלא להוכיח דאף בכנויים חייב לקרוע ומאי דמייתי עובדא אינו להוכיח דאף בגוי דהתם חומרא יתירה הוא דעבד אמנם תרתי חומרות לא מצית אמרת דליקרע אכותי ואכנויים תדע דאסיק הדא דאמרה שקורעים על הכנויים ושקורעים בזמן הזה ולא קאמר שקורעים גם כן אהזכרה דכותים והיינו לפום הש"ס דילן דאמרינן דשם המיוחד גוים לא גמירי וגידוף בישראל לא שכיח כולי האי דלא פקרי ולפ"ז כי בעי התם מהו לקרוע בזמן הזה היינו בין אישראל בין אגוי ומתרץ לגוי משרבו וכו' מכלל דלישראל דליכא משרבו בעי קריעה ובעו תו על הכנויים בזמן הזה כלומר בישראל מהו ומתרץ מההוא עובדא דמיניה נשמע לדידן כן נראה לענ"ד להשוות הירושלמי עם ש"ס דילן ואתי שפיר פסקו של רבינו לפי דברי מרן:

פרק ג

הלכה א

כל העובד ע"ז ברצונו בזדון וכו'. איכא למידק איך יתכן רצון בלא זדון דאיצטריך למכתב תרוייהו ואפשר דע"י אונס כגון שאנסוהו על זה אף שאינו זדון כלל מכל מקום הרי עבדה בדעת ובעת עשיית המעשה אף שהיה על ידי אונס הרי ברצונו עשאה דהיינו בדעתו ועל דרך שאמרו חז"ל כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ודין האנוס הזכירו רבינו פ"ה דיסודי התורה שהוא פטור עיי"ש ועיין למרן ז"ל בפרקין הלכה ו' שהביא משם הריב"ש ז"ל שיש ללמוד מדבריו לענין זה עיי"ש. שוב ראיתי לרבינו סוף פ"ג דאיסורי ביאה דרצון היינו לאפוקי אנוס ומזיד לאפוקי בשוגג עיין שם:

הלכה ב

ומרקוליס וכו' או יסקל מלפניו. למד כן מדאמרינן פ' ד' מיתות (סנהדרין דף ס"ד) אחד הנוטל ואחד הנותנה חייב כל חדא וחדא רווחא לחברתא שביק:

הלכה ג

במה דברים אמורים בשאר עבודות וכו'. אף כל עבודה שהיא מיוחדת לה' וכו'. אין לדקדק דא"כ אמאי לא מני שאר עבודות שהם לה' ואשכחן נמי שעושים אותם לע"ז כגון הדלקת נרות ושיר דהם גם כן בפנים ועושים גם כן לעבודה זרה דיש ליישב עם מה שכתב רש"י פ' ד' מיתות (סנהדרין דף ס') ד"ה וליחשוב נמי זורק שכתב דבשלמא מקבל ומוליך לא קשיא לן אע"ג דעבודת פנים הם דלא אשכחן דליהוו עבודות הנעשות לשם ע"ז כדאשכחן הנך וכו' פירוש שהם מפורשים בתורה דוקא א"כ הני אין מפורשים בתורה ולית לן לחיובינהו ומרן כ"מ הקשה ממקבל ומולק ותירץ דמולק היינו זובח ומקבל לאו עבודה היא אלא אם זרק דכי מקבל הדם לא מוכח מלתא דפלח לה ע"כ נראה דאישתמיטיה לשון רש"י ז"ל וכ"כ הפר"ח אלא שהקשה עליו במ"ש דמקבל לאו עבודה היא דלאו מלתא היא דשוחט נמי לא מוכח מלתא דפלח לה ע"כ ונראה לענ"ד דשאני שוחט דשחיט לה קמיה ע"ז מוכח טפי דלשמה קעביד משא"כ מקבל דאפשר דמקבל הדם ליהנות בו ומאי דמקבל ליה הכא היינו משום דלא אפשר בלאו הכי:

הלכה ד

שחט לה חגב. הרמ"ך והראב"ד ז"ל השיגו על רבינו בזה ועיין למרן והפר"ח ז"ל ועיין בפרטים אלו למוהר"ל בן חביב סי' כ"ב:

המקבל עליו וכו'. שם דף ס' ורבינו מפרש הכי למתני' ודלא כפי' רש"י ז"ל ללישנא קמא דהכל דבר אחד והלשון הוא יותר מדויק דלא קתני אחד כדתני באחרים אלא דרבינו פירש כן מדתנן והאומר לו ואם איתא הו"ל למתני ואומר לו מדקתני והאומר משמע דהיא חלוקה אחרת.

ואפי' הגביה לבנה. משמע דבעינן שיעשה איזה מעשה והקשה הרב לח"מ ז"ל דלא בעינן מעשה אלא לאסור הדבר כמו גבי זקף ישראל לבינה ובא גוי והשתחוה לה אבל לענין חיוב באמירה לחוד הוא חייב כדמוכח פרק ד' מיתות (סנהדרין דף ס"ג) אמר רב נחמן אמר רב כיון שא"ל אלי אתה חייב וכו' והקשו והתניא אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה כגון זיבוח וקיטור והשתחואה וכו' ואתי כר' עקיבא דלא בעינן מעשה ורבינו דנקט הגביה לאו דוקא ע"כ ואפשר דהתם שאני שהוא מעשה בגוף העבודה כגון זיבוח והשתחואה כדאיתא התם אבל הכא איירי במעשה ההוכחה שרוצה לקבלה באלוה ואף דלא בעינן מעשה גמור מ"מ הוכחה מיהא בעינן שוב ראיתי שכ"כ הר"ח אבולעפיה נר"ו ודייקי נמי דברי רש"י ז"ל שכתב כיון שאמר לו אלי אתה אף על גב דלא פלחה ע"כ משמע דלא בא רב נחמן לאפוקי הגבהה אלא לאפוקי עבודה גמורה דלא בעינן אלא

דאכתי קצת קשה דאי נימא דדוקא בעינן הוכחה א"כ כי ליכא הוכחה יהא פטור אף שאומר אלי אתה וזה מנין לו כיון דפשטא דסוגיין משמע דבאמירה לחוד מחייב ויש ליישב ודו"ק:

הלכה ה

העובד ע"ז כדרכה אפי' עשה דרך בזיון וכו'. מרן הקדוש כתב דחיובא דקאמר רבינו היינו חטאת ולא סקילה וכו' וכ"כ פ"ה דהלכות יסודי התורה לתרץ בעד רבינו לקושיית הרמ"ך ז"ל בההיא דאנוס פטור יעו"ש וכ"כ מרן ז"ל בההיא דלקמן שכתב רבינו שאם עבדה כדרכה או באחת מד' עבודות מאהבה ומיראה פטור. אמנם נראה דאין זה הכרח כ"כ דאפשר דכוונת רבינו היינו לענין סקילה ולההיא דהרמ"ך ז"ל י"ל דשאני אונס דאדם שהוא אנוס גמור במעשיו שהרי רוצה להורגו משא"כ הכא שאינו אנוס גמור אלא שמחשבתו הטעתו והו"ל אנוס בדעתו ולא במעשיו דמי הכריחו לעשות כן ומסתברא טפי לחלק ביניהם וההיא דפטור נמי כבר תירץ הריב"ש ז"ל דמיירי בע"ז שעובדים אותה מאהבה ולהכי פטור והכא אף שהיא דרך בזיון מכל מקום העובדים אותה מכוונים לעבודה גמורה ולהכי חייב סקילה וכן ראיתי להמ' ז"ל יעוין עליו.

ולסברת מרן כ"מ קשה מעובדא דפעור שנתחייבו ישראל מיתה אף שהיו מכוונים לבזותו ולזה י"ל דבקרא כתיב ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור ודרשו חז"ל כצמיד פתיל כלומר שהיו אדוקים בה ביותר ולהכי נתחייבו מיתה אף שהיה דרך בזיון א"נ התם שאני דהוראת שעה היתה ולמגדר מלתא משום שגרם להם הזנות על ידי שלא היתה נשמעת לו אם לא יעבוד ע"ז. ואפשר עוד דכוונת מרן היינו בשלא ידע שזו עבודתו דאז הוי מוטעה לגמרי שהרי נעלם ממנו ענין העבודה ומכוין גם כן לבזויי ואי אפשר לחייבו סקילה וכן נראה מעובדא דרב מנשה דאייתי מרן דקאמרו ליה עבודה זרה דקאי הכא ולא גילו לו איזה ע"ז היא וכוונתו היתה לבזותה ואף כשגלו לו אחר המעשה היה רוצה לפטור עצמו לגמרי וכו' וכן מדוייק לשון רבינו שכתב הואיל ועבודתו בכך ולא כתב הואיל ויודע שעבודתו בכך ואותו מעשה דפעור מסתברא ודאי שהיה יודע שעבודתו בכך שהרי היא היתה אומרת לו בתחילה עבוד ע"ז והוא משיבה הרי יהודי אני א"ל ומה איכפת לך וכו' הרי שהיה יודע שזו היא עבודתה ובשביל זה נתחייבו ועיין במ"ש מרן לקמן בשם הריב"ש ד"ה עוד אפשר:

הלכה ו

העובד ע"ז מאהבה. עיין למרן ז"ל בביאור דברי רבינו להשגת הרמ"ך והראב"ד ז"ל:
לפי שאינן בפירוש. כלומר דהוי לאו שבכללות כמ"ש מרן ז"ל:

הלכה ז

ישב לו קוץ ברגלו. פ"ק [דע"ז] דף י"ב וכתב מרן ז"ל דרבינו לא היה גורס מעיין וכו' ואפשר דלעולם שהיה גורס כן ומאי דלא הביאו היינו משום שהוא נלמד במכל שכן מפרצופות דהא מנשק אינו חמור כמשתחוה כמ"ש התוספות שם ומכ"ש השוחה לשתות דנראה כמשתחוה לע"ז אלא דאכתי קשה דלמה השמיט רבינו מ"ש שם דאף דאיכא סכנת נפשות כגון אם ימות בצמא אפ"ה משום חומרא דע"ז לא שרינן ליה וכתב הר"ן ז"ל דהיינו טעמא משום דקי"ל בכל מתרפאים חוץ מע"ז וכו' ואוקימנא לה אף במקום סכנה וכ"כ הטור סימן ק"נ והסכים עמו מרן ב"י ופסקו בשו"ע אם לא שנאמר דסמך רבינו אמ"ש פ"ה דיסודי התורה יעו"ש א"נ אפשר דס"ל כמו שכתב הר"ן שם דלאו דוקא מיתה ממש יעו"ש:

הלכה ח

פרצופות המקלחות מים בפני ע"ז. שם ופי' שלמעלה מהפרצוף יש ע"ז באותו צד עצמו ונמצא שקלוח המים הוא לפני הע"ז ממש והמשים פיו בפרצוף לשתות הרואהו מרחוק סבור שהוא מנשק לאותה ע"ז:

הלכה ט

העושה ע"ז לעצמו. כתב הראב"ד ז"ל וכולהו שאר עבודות כלילנהו הכא והפר"ח כתב דט"ס הוא וצ"ל וכולהו עבודות ור"ל דכיון שיש כאן ב' מיני עבודות שחלוקים בדיניהם שנכללים בקרא דלא תעבדם הו"ל וכו' ע"כ נראה דכוונת הרב בב' מיני עבודות דהיינו הארבעה עבודות שיש בהם מיתה וכל השאר וכו' וקצת קשה דמי הכריחו לומר כן דאזהרה דלא תעבדם ליהוי אתרי מיני חיובים כיון דאית לן קרא דכי לא תשתחוה דאתא לאזהרת השתחואה שלא כדרכה וכן נראה מפי' רש"י שם דף ס' ד"ה אזהרה מנין יעו"ש תדע דאיצטריך רחמנא לכתוב קרא דכי לא תשתחוה לשלא כדרכה אף דאיכא קרא דלא תעבדם וכמ"ש רש"י ד"ה אבל וכו'. ומה שהקשה הראב"ד ז"ל מהתוספתא דמכות דקחשיב הלוקין וכו' ע"כ הרואה לשון התוספתא יראה דאין כ"כ הכרח שלא אמרו שם להדיא לוקים אלא הרי זה בלא תעשה ואף דקחשיב אחריני התם ועל כרחך איכא מלקות שפיר אפשר לומר דהאי כדיניה והאי כדיניה וכיון דהלשון האמור בתוספתא הוא הלשון עצמו הנאמר במשנתינו למה לנו לחלק כי היכי דתקשה לן:

הלכה י

אסור לעשות צורות. ע"ז דף מ"ג והקשה מרן ז"ל דלמה לא הזכיר רבינו דלהתלמד שרי וצ"ע ע"כ ואפשר דכיון דרבינו פירש דלנוי דוקא אסור מינה דלהתלמד שאינו לנוי שרי

תדע דאל"כ מנא ליה לרבינו דלנוי דוקא אסור. והפר"ח כתב דרבינו סמך אמ"ש פ"ב מהל' סנהדרין דאין מעמידים בסנהדרין אלא היודעים גם כן קצת משאר חכמות כגון דרכי המעוננים והבלי ע"ז וכו':

הלכה יא

וכן אסור לצור דמות חמה וכו'. שם והראב"ד ז"ל השיג על רבינו ועיין למרן ז"ל:
צורות הבהמות וכו'. הקשה הרמ"ך ז"ל דלמה לא פסק כאביי דהא ליכא מאן דפליג עליה ע"כ הרב ז"ל הקשה כן לפי שיטתו דס"ל שאם עשה אדם ושור בצורה אחת גרייע מאדם לבדו ופטור אבל רבינו נראה דס"ל דכי עביד דמות אדם עם שור א"נ שאר חיות עם אדם לא מחייב אלא משום דרשא דאתי אותי ואי עביד ד' פנים בהדדי מחייב גם כן משום אתי כפשטיה דקרא ומחייב תרתי ורבינו דלא נחית אלא לאשמועינן איסורא ולא נחית למנין הלאוין לא הוצרך לבאר וכיון שאסר בצורת אדם די:

פרק ד

הלכה א

אף על פי שלא עבדו ע"ז. כתב מרן הקדוש דאי בשעבדו ע"ז תיפוק ליה דאפי' לא הדיחו נמי נסקלים ע"כ והפר"ח ז"ל הקשה דאי מהא לא איריא דדילמא מיירי בשעבדו והוה אמינא שדינם כנדחים לדונם בסייף קמ"ל וכו' ע"כ ואחר המחילה הראויה אין זה קשיא למרן ז"ל דאיך הוה סלקא דעתין דהמדיח שעבד ששתים רעות עשה הדיח ועבד ליהוי דינו בסייף דומיא דמי שעבד שאין בידו אלא חטא אחד ואיך יתכן לדון את המדיח במיתה קלה שהיא סייף ובידו שתים וכל אפייא שוים הא ודאי נראה דלא ס"ד אלא על כרחך לומר דמיירי בשלא עבד וכדברי מרן ז"ל ודו"ק:
ואזהרה למדיח וכו'. במ"ש הפר"ח הכא עיין מ"ש לקמן פ"ה בס"ד. בכ"מ ד"ה אין העיר וכו' סוף הנחנקין ט"ס הוא וצ"ל סוף פרק חלק (סנהדרין דף קי"א:)

הלכה ב

ויהיו המודחין וכו'. עיין להרב לח"מ והפר"ח ז"ל:
או שהודחו מאליהן. פרק חלק (סנהדרין דף ק"ב) וכתב מרן ז"ל דאע"ג דמשמע דדחיה בעלמא היא פסק רבינו כוותה וכו' ע"כ והדבר תמוה שהרי רבינו פסק דשוים הם ולפי הדחיה אינן שוים ואיך כתב שפסק כאותה דחיה ונראה דט"ס הוא וצ"ל ואף על גב דדחינן לה בגמרא משמע דדחיה בעלמא היא וכו' וכ"כ הכנה"ג ז"ל ונראה דהכרח רבינו לפסוק כפשטן דשוין הם היינו מדלא הוזכרה במתני' משמע דשוה לדין הדיחוה נשים

וקטנים והפר"ח ז"ל והר"ח אבולעפיה נר"ו כתבו דפסק כן משום ספק נפשות דנשים וקטנים ולקולא. ולא ידעתי אמאי השמיט רבינו מ"ש שם ת"ר יצאו הם ולא שלוחן ופי' רש"י שאם הדיחו על ידי שליח כיחידים הם בסקילה וממונם פלט ע"כ ואפשר דרבינו רמז דין זה במ"ש לקמן דין ה' אין עושים עיר הנדחת עד שידיחוה מדיחיה בלשון רבים וכו' דלא הו"ל לומר אלא עד שידיחוה ומדכתב מדיחיה בדיוק ר"ל לאפוקי ע"י שליח שוב ראיתי להפר"ח שנרגש מזה והוסיף להפלות ממה שהשמיט גם כן פ"ט (דעגלה ערופה) [דהל' רוצח] דרשא דויצאו הם ולא שלוחן וכו' ואפשר דכיון שלא הזכירו פשוט הוא שאינה נעשית עיר הנדחת ע"כ ואינו נראה דא"כ אמאי איצטריך קרא דויצאו כיון שהוא פשוט מהסתמיות:

הלכה ג

ואין המרובים נהרגים אלא וכו'. והשבט כולו אף שאין דינו כמרובין לענין עיר הנידחת כנ"ל מכל מקום לענין הבי"ד בעי של שבעים ואחד דוקא כסתם מתניתין ריש סנהדרין וכן פסק רבינו שם ופ"ה דסנהדרין. והפר"ח ז"ל כתב דלאו דוקא כולו אלא גם רובו עיין עליו:

הלכה ד

שנאמר באחת עריך. כצ"ל ככתוב בפסוק פרשת ראה ובכל הנוסחאות שראיתי כתוב שעריך וט"ס הוא:

ואין בי"ד אחד עושה ג' עיירות הנדחות זו בצד זו וכו'. הקשה הר"ח אבולעפיה נר"ו דמאחר שהטעם שמא ישמעו גוים אפילו מרוחקות אסור כמ"ש בתוספתא דנגעים פ"ק אין עושים שלש עיירות בארץ ישראל שלא להחריב ערי ישראל וכו' ע"כ ועל זה יש לומר דכוונת התוספתא היא לומר דזו בצד זו אין עושין שלשה אבל ב' כדמסיים שם עושין והיינו אפילו זו בצד זו וג' אסור משום קרחה כמ"ש בש"ס והיינו שלא להחריב דקאמר דקרחה נמי היינו חרבן ונמצא שזאת התוספתא אינה נגד הש"ס דילן ולמה לנו לפרש פירושים אחרים באופן שיהיה נגד תלמוד דידן בהיותינו יכולים להשוותם כאמור יעו"ש:

הלכה ה

עיר הנדחת שלא נתקיימו בה ובמדיחיה וכו'. **מתרין ומעידים בכל אחד ואחד**. משנה פרק חלק (סנהדרין דף קי"א) ומפי' רש"י נראה ג"כ דאנידחין קאי ולפ"ז דוקא בהודחו מיעוטא בעינן התראה לכל אחד ואחד אבל בהודחו רובה לא בעינן התראה לכל אחד ואחד אלא שני תלמידי חכמים שיזהירום על זה וכמ"ש רבינו לקמן ומ"ש רבינו לקמן כל

מי שבאו עליו ב' עדים היינו אם יש בהם שהיו להם עדים והתראה כדי לחייבם משום מיעוט א"נ לידע אם הודח הרוב או המיעוט לבד וכן ציין גם כן מרן כ"מ שהוא מזאת המשנה גופא וכמ"ש כאן ומ"ש בגמרא לאמר שצריכים התראה לכל אחד ואחד היינו המדיחים וכשהיא עיר הנדחת וכ"כ רש"י ז"ל והוא מוכרח מלשון הפסוק דמיירי בהכי וכ"כ הרב לח"מ ז"ל דקאי אמדיחין וכדמשמע מפי' רש"י ז"ל. וראיתי להר"ח אבולעפיה נר"ו על מ"ש הרב לח"מ בזה דברים מגומגמים שנראה שהבין בדבריו דכוונתו על המשנה והביא לו סמוכות מהש"ס ונסתייע מפי' רש"י ז"ל ורש"י ז"ל דעת שפתיו ברור דבמשנה פירש דקאי אנידחים יחידים ובגמרא פירש דקאי אמדיחים יעו"ש ועוד הכריח דאי במודחים אין נהרגים עד שיעבדו ע"ז ע"כ ולא ידעתי מי אמר דקרא מחייב בלא עבודה ועל פי זה נמשך מ"ש שם וצריך לי עיון. ומה שהקשה להרב לח"מ דכשאמרו במשנה זה חומר וכו' ביחידים בסקילה ומרובין בסייף והו"ל לומר גם כן חומר במרובין שאין צריכים התראה בפרטות משא"כ ביחידים שצריכים התראה לכל אחד ואחד וצ"ע ע"כ. ולזה אפשר לומר דכיון דעכ"פ בעי התראה לא חש לחלק אלא במה שחלוקין לגמרי ועיין עוד במ"ש לקמן בס"ד. ועיין להפר"ח ז"ל שכתב שיטה אחרת לדעת רבינו כדי להצילו מקושיתו דלמה השמיט הילפותא דלאמר עיי"ש ואפשר דרבינו סמך אמה שכתב לקמן פ"ה הל' ג' דמסית אין צריך התראה ושם באותו פרק הזכיר ג"כ דין המדיח והכא אשמועינן דדוקא מסית צריך התראה:

הלכה ו

והיאך דין עיר הנדחת אחר כך שולחים להם שני תלמידי חכמים וכו'. כתב מרן ז"ל דנפקא ליה מההיא דפרק היו בודקין וכו'. וקשה דלמה לא פירש שהיא התראה גמורה כיון דבגמרא אמרו סתם. וי"ל דאם כן הו"ל להזכיר זה במתניתין א"נ בגמרא שם וכיון שלא הוזכר כן במקומו צריך לומר דלאו התראה גמורה היא. והפר"ח ז"ל כתב דרבינו קשיתיה קושיית התוס' שהקשו דכיון דמרוצח ומקושש ילפינן התראה לנידו"ד ליכא למילף דשאני הנהו דממונם פלט מה שאין כן עיר הנדחת דממונם אבד:

ואם נמצאו העובדים רובה מכים את כל הטף ונשים של עובדים לפי חרב. כתב מרן הקדוש דצ"ע דמנ"ל שמכים טף ונשים ואפשר דמהחרם אותה ואת כל אשר בה נפקא ע"כ וכתב הפר"ח ז"ל דליתא דהא איצטריך לרבות נכסי צדיקים שבתוכה וכדאיתא בפ' חלק ע"כ ואפשר דכוונת מרן דתרי רבויי איכא בקרא את וכל וכדאשכחן בספרי דדריש מאת כדלקמן ועל זאת הראיה שהביא המגדל עוז מהספרי קשה דהתינח טף אבל נשים מנ"ל וי"ל דכיון דאית לן לפסוק כהך ספרי בטף ה"ה נשים שנכללו בטפלים דקאמר א"נ

י"ל דלהכי הביא הך דעדת קרח ויבש גלעד וכו' והפר"ח כתב דט"ס הוא וצריך להשמיט תיבת ונשים ואין להרוג אלא הטף ומה שהביא ראיה מעדת קרח אין משם ראיה לנשים דהתם כתיב יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם משמע דאף הנשים חירפו וגדפו והטף י"ל ע"פ הדיבור ע"כ ויש להליץ בעד מרן ז"ל דכיון דהפסיק ביצאו נצבים בין דתן ואבירם לנשיהם ובניהם וטפם שמע מינה דיצאו נצבים דהיינו החירופים לא קאי אלא אדתן ואבירם והנשים יצאו לראות כדרך כל הארץ ונוהג שבעולם ובת שתין כבת שית לקל טבלא רהטא ולא לחרף תדע שהשוה הנשים לטף וא"כ אין הכרח להגיה בדברי רבינו ז"ל.

עוד כתב הרב ז"ל דדינו של הרב בטף אינו מחוור דגרסינן בתוספתא פ"ב דסנהדרין קטני בני אנשי עיר הנדחת שהודחו עמה אין נהרגים ר' אליעזר אומר נהרגים א"ל ר' עקיבא מה אני מקיים ונתן לך רחמים וכו' הא מה אני מקיים ונתן לך רחמים אלו קטנים שבתוכה ר"א אומר וכו' נמצא דר"א הוי יחידאה ורבנן פליגי עליה וקי"ל כחכמים דרבים נינהו וכו' והשתא אף דאיכא סתם ספרי כר"א לא משגיחינן ביה דסתם ספרי מני ר' שמעון היא והו"ל ר"א ור"ש יחידאי לגבי רבנן דהוו טובא ע"כ ולזה י"ל דהרב ס"ל דרבנן היינו ר"ע והכי דייקי דברי הרב מגדל עוז ז"ל דלא הזכיר אלא ר"א ור"ע ואפשר גם כן דלא היה גורס כגירסתינו בדברי הת"ק אלא דברי ר"א וכו'. עוד כתב דמצינן למימר דר"ש אזיל לטעמיה דדריש טעמא דקרא וכו' וכ"ת שאני הכא דכתיב את וממילת את מרבינן בטפלים וכו' ליתא דהא ר"ע דריש אתים והכא לא דריש ליה לטפלים ואצטריך ליה לדרשא אחריתי וכ"כ הרא"ש ז"ל בריש בכורות ואחרי המחילה מהספרי מוכח דממלת את הוא דדריש ליה לטפלים מאת הטפל כמ"ש הרב ולא משום טעמא דקרא כלל וההיא דר"ע אינו נראה דאף אם תמצא לומר דר"ע לא דריש הכא הך את להך דרשא מאי נפקא מינה סתם ספרי דריש ליה הכי ובהרא"ש ז"ל לא מצאתי גילוי זה יעו"ש.

עוד כתב ז"ל דאף לר' אליעזר מצינן למימר דמיירי בקטנים גדולים קצת שעבדו ע"ז דרבינהו קרא לעונשים אבל יונקי שדים אינם בכלל הרבוי וכדדייק לישנא דתוס' דקתני שהודחו עמה וכ"כ המרדכי וכו' ע"כ ואף שהמרדכי ז"ל כתב כן הא איכא ר"ת שהבין התוספתא כפשטא שהביא סיוע ממנה לדינו בקטן בן שנה או שנתים שנשתמד עם אמו ומת אי מתאבלים עליו וכו' וכתב דעד כאן לא פליגי אלא בנהרגים אבל לענין אבילות מודו שאין מתאבלים ע"כ וצ"ל דמפרש ר"ת דהודחו עמה קאי אאבות שהם הודחו עם שאר העיר.

שוב הקשה הרב ז"ל דבפרק חלק (סנהדרין דף קי"א) ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף ס"א)

לא מצינו כי אם קולא בגופם וחומרא בממונם וכו' ע"כ כלומר ואם איתא הוה ליה למימני הך חילוקא דאיכא בהו דביחידים טף ונשים ניצולים ובמרובים טף ונשים אבד וגם זה לא קשיא שהרי רבינו פוסק כרב יוסף דהתם דשאני בין ניסת יחיד לניסת רבים דהיינו רוב העיר וכמ"ש רבינו פ"ד וכתב שם הפר"ח עצמו דפסק כר"י וכו' ולא חש להשיב לאביי וכו' יעו"ש ועל כרחך צ"ל דההיך ברייתא דמייתי התם לאו דוקא היא והה"נ דאיכא מילי אחריני בין מסית יחיד למסית רבים ולאו כי הדדי נינהו כדקאמר אביי ומעתה גם מתני' דפ' חלק על כרחך צ"ל דלאו דוקא והה"נ דאיכא בין יחידים למרובים חילוקים אחרים כגון זה וכגון הך שכתב רבינו בדין זה שלמרובים שולחים שני ת"ח וליחידים לא אלא צריכים התראה לכל אחד ואחד דוקא ובהכי מיתרצה ג"כ קושיית מוהר"ח אבולעפיה נר"ו שהקשה לעיל והניחה בצ"ע ודוק:

>קש<**בכ"מ** ד"ה ובין שהודחה כולה וכו' אבל נסקל משום מתנבא. נראה דלאו דוקא קאמר דחנק הוא דמחייב וק"ל:

שנאמר אל תוך רחובה. נראה דנפקא ליה דאם הכוונה שיקבוץ כל השלל באמצע הרחוב ולא בצדדים כמו שמצינו שתוך הוא האמצע ממש כתרגום בתוך הגן באמצעות גנתא א"כ לימא קרא בתוך רחובה מאי אל תוך משמע דקאי אל תוך אמילת רחובה גופיה ודו"ק:

הלכה ח

שנאמר לא תבנה עוד לא תבנה מדינה כמו שהיתה. איכא למידק דלפי מ"ש לא תבנה מדינה כמו שהיתה משמע דדוקא מדינה אסור אבל איזה בית אחד או שנים שרי וקרא כתיב והיתה תל עולם דמשמע בלי שום בנין כלל וי"ל דכוונת רבינו כלפי מ"ש דגנות ופרדסים שרי והיינו לומר דקרא לא קפיד אלא אמידי שהוא כעין מדינה כגון בנין בתים אבל גנות ופרדסים אפי' כל העיר שרי:

הלכה ט

שיירה העוברת ממקום למקום וכו'. כתב מרן ז"ל דלא ידע למה השמיט רבינו מה ששנינו במשנה החמרת והגמלת הרי אלו מצילין אותה ופירש רש"י שנשתהו בעיר ל' יום ע"כ. ואחרי המחילה הראויה לא ידעתי מאי קשיא ליה ואיך הניחו בצ"ע דכיון דרבינו כתב דין שיירא העוברת ממקום למקום ונשתהתה ל' יום נהרגים ונדונים כעיר הנדחת גופא שבזמן זה נקראים יושבי העיר מכ"ש וק"ו לענין ההצלה שידונו כיושבי העיר להצטרף עם המיעוט ולהיותם רוב ורבינו לא הוצרך להביאו מרוב פשיטותו מאחר שהזכיר דין זה. שוב זכיתי ומצאתי להרב לח"מ שכתב כן.

והר"ח אבולעפיה נר"ו הקשה דהכא דרשינן יושבי ל' יום ובפ"ק דמגילה דף י"ט היושבים בערי הפרזות דרשינן פרוז בן יומו ולמה לא אמרו ל' יום כמ"ש הנודר מיושבי העיר וצריך עיון ע"כ. וי"ל דכוונת רבא היא זו גופא והכי קאמר כיון דאנן קי"ל בעיר הנדחת דבעי ל' יום לקרותו יושב העיר אילו הוה כתיב קרא על כן היהודים הפרזים הוה מוקמינן ליה לענין דבעי ל' יום כדאשכחן בעיר הנדחת השתא דגלי קרא היושבים בערי הפרזות ועל כרחך הוא מיותר לגמרי מוכרח דאתא לאשמועינן מילתא אחריתי והכי קאמר על כן היהודים הפרזים דהיינו אפי' ביום אחד הוי דינם שוה לענין זה ליושבים בערי הפרזות דהיינו ל' יום בענין אחר הכא ביום אחד דינינן ליה כיושב ממש לחייבו הקריאה כמקום ההוא ודו"ק:

הלכה י

אף על פי שקבלו עליהם אחריות אין נשרפין וכו'. וא"ת מאי שנא מפסח וכיוצא דאמרינן כיון דקיבל עליה אחריות כדידיה דמי ואין זו קושיא דמ"מ חייב לשלם על כל פנים והכא משנגמר דינם ליהרג גם נכסיהם הם אובדים א"כ בשעת גמר דין פקע שעבודיה ובשלמא אם נשארו לו נכסים הו"א נכסיו הם משועבדים לפקדון זה וכדידיה דמו אבל מאחר שגם נכסיו אובדים תו לא שייך אחריות ואף דאם יהיו נכסיהם במדינה אחרת אין נאבדים אין זה כלום דריחוק המקום גרם להם ודו"ק:

אם נקבצו עמה נשרפים בכללם. פירוש אף אם בשעה שנקבצו בעיר עדיין היו בפקדון והוה אמינא לאו דידיה נינהו אפילו הכי כיון שבאו לעיר שללה מקרו והכי דייק לישנא דש"ס דפריך ואלא דידהו ואיתנהו בעיר אחרת אי דנקבצים לתוכה אמאי מותרים ולא קאמר פשיטא כדקאמר בההיך דעיר אחרת ואיתנהו בגוה. א"נ אפשר דהכוונה היא דאם בשעת גמר דין לא היו בתוכה ובשעת הקיבוץ לשריפה היו בתוכה אפ"ה הם נשרפים וכ"כ הפר"ח יעו"ש ולפירוש זה דייקי טפי דברי מרן כ"מ ז"ל:

הלכה יא

בהמה חציה של עיר הנדחת וכו' הרי זו אסורה. איכא למידק אי הך אסורה היינו באכילה דוקא ומטעם שכתב מרן ז"ל דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה וכו' אבל בהנאה שריא שהיא כשאר נבלות או דילמא כיון דאין ברירה אי אפשר לחלקה וכולה אסירא גם בהנאה והפר"ח כתב דמסתברא דחציה של עיר הנדחת לא אסירא אלא באכילה משום דליכא סימנין אבל בהנאה שריא דבלא שחיטה אפשר למיפלגא כמו עיסה (וט"ס יש בדברי הרב וצ"ל שאינה של עיר הנדחת) ובעיסה הקשה דאמאי לא

אמרינן אין ברירה ולא ידעתי למה לא הקשה כן גם בבהמה כיון דיותר שייך אין ברירה בבהמה בכל אבר ואבר ועיין להר"ח אבולעפיה נר"ו:

הלכה יב

אבל של פיאה נכרית הרי היא מכלל שללה ואסור. וא"ת למה לא הזכיר רבינו החילוק שאמרו בש"ס דף קי"ב דכשהוא מחובר בגופה כגופה דמיא ובתלי בסיבטא מבעיא לן וי"ל דרבינו מפרש מאי דאמרו בגמרא היכי דמי אי דמחובר בגופה כגופה דמיא כלומר שהוא קלוע עם שערותיה ממש אמאי קרי ליה פיאה נכרית תיפוק ליה דכשערה גופיה הוא כיון שהוא קלוע לגמרי עם שערותיה זה לא מקרי פיאה נכרית לענין ספק זה לא צריכא דתלי בסיבטא פי' כמו מי שתלוי ביתד (כמו שפי' רש"י ז"ל) ופירושו שהוא בדרך עראי ולא בקליעה ממש ומכ"ש אם אינו על ראשה ודייק נמי לפירוש זה לישנא דש"ס דקאמר או דילמא כיון דעיילא ונפקא כלבושה דמי פי' שכיון שאינו קלוע בקבע ממש אלא דרך עראי בקל היא מוציאתו כמו המלבוש ורבינו כיון שפסק דשער הראש פי' מחובר באדם שרי לא הוצרך לבאר דין הקליעה כיון שהוא כגופיה כמשמעות הש"ס שם וגבי פיאה נכרית כתב סתם דבכל גווני בין כשהוא בדרך עראי דהיינו שאינו קלוע בשערה דזה מקרי פיאה נכרית ובין אם אינו על ראשה אסור בהנאה דשללה מקרי:

הלכה יג

ההקדשות שבתוכה וכו'. שם והראב"ד ז"ל השיג על רבינו ועיין למרן ז"ל. בכ"מ ד"ה והראב"ד ז"ל וכו' ורב פפא. צ"ל ורבינא. בא"ד אומר לפרושי צ"ל דאי לפרושי:

הלכה טו

מעשר שני וכסף מעשר וכו' יגנזו. כתב מרן ז"ל משנה שם ופי' רש"י וכו' ע"כ וא"ת כיון דרבינו פסק כרב חסדא בההיא דתרומות דאיירי דוקא בתרומה ביד כהן א"כ גם בהך דמעשר שני הוה ליה לפסוק כוותיה דמוקים לה בנפול מחיצות ואם הם בתוך העיר כיון דממון גבוה הם ס"ל דיאכלו כדמשמע בש"ס והרב לח"מ הקשה עוד ממ"ש פ"ו מהלכות בכורים עיסה של מעשר שני בירושלים חייבת בחלה משמע דבגבולים ממון גבוה ופטור וכו' ע"כ וי"ל דרבינו ס"ל דכל ההיך שקלא וטריא אינה אלא לפי מימרא דרב חסדא וכי היכי דלא תקשי ליה מתניתין דחיק לאוקומה הכי אמנם לדידן כיון דפשטא דמתני' ובריית לא מוכח דאיירו בהכי כלל ראה רבינו לפסוק כסתמא וכמו שנראה מפי' רש"י ז"ל עיי"ש וההיא דהל' בכורים אפשר דחיליה הוא מאותה תוספתא שהזכיר שם מרן ז"ל בשם מוהר"י קורקוס ז"ל דקתני סתמא עיסה של מעשר שני בירושלים חייבת בחלה וכו' בלי חולק ולהכי פסק כן.

עוד כתב מרן בכסף מעשר שני דנפקא ליה מהברייתא דאת כל שללה פרט לכסף הקדש וכסף מעשר והוא תימא חדא דההיא ר' שמעון היא ורבינו פוסק כת"ק ותו דמהתם לא מוכח דבעו גניזה וכיון דאימעוט משללה שרי לגמרי ועיין להפר"ח ז"ל. ועמ"ש מרן לעיל בלישנא בתרא דרבינו ס"ל כשמואל ולא פליג ת"ק אר"ש א"כ מצינן למימר דגם בהך דכסף מעשר לא פליג וכי היכי דבדרשת בהמתה אמרינן דבעי למימר ימותו ה"ה בהך דיגנזו א"נ י"ל דכוונת מרן היא לרמוז הדין דר"ש דמיניה נשמע לת"ק דלת"ק יגנזו דבכלל מעשר שני הוי ונקט דברי ר"ש דהזכירו בפירוש אבל לא לומר דרבינו פוסק כוותיה ודו"ק:

הלכה טז

כל העושה דין בעיר הנידחת וכו'. משנה שם דף קי"א:

פרק ה

הלכה א

בין שהיה המסית הדיוט וכו' בין שהיה המוסת יחיד איש או אשה וכו'. כתב מרן הקדוש בין שהיה המסית איש או אשה וכו' ברייתא פ' ד' מיתות אחד יחיד הניסת וכו' עד ה"ה לענין המסית ע"כ וצ"ע בדבריו דזה לא כתב רבינו שרבינו כתב זה לענין המוסת דוקא ואפשר דמרן פי' דבריו לענין המסית משום דאי קאי למוסת כבר כתבו בתחילת הדין וס"ל דהמשך לשון רבינו היינו דבין שהיה המסית או המוסת נביא או הדיוט דינו שוה ואחר זה חוזר לדין המסית והנכון דגירסא אחרת היתה לו למרן ז"ל והכי מסתבר דגרסינן המסית ולא המוסת:

הלכה ב

ואחד האומר אמרה לי ע"ז עבדוה. הקשה הפר"ח וז"ל תימה דזה מנין דסתם נביא דאיתיה בגמרא אינו אלא דוקא כשמתנבא בשם ה' וכן בקרא נמי לא מיירי אלא בכה"ג ולא במתנבא בשם עבודה זרה וכן פי' רש"י וכו' אבל במתנבא בשם ע"ז משמע ודאי שדינו כשאר המתנבא בשם ע"ז דדינו בחנק וצ"ע ע"כ. מש"כ דמתנבא בשם ע"ז דינו בחנק היינו דוקא היכא שלא נתנבא לעבוד ע"ז דהיינו הדין שהזכיר רבינו בדין ו' דבאותה פרשה לא הוזכר לעבוד ע"ז ואף אם תמצא לומר דבכל מילי איירי מ"מ בדין מדיח שהודחו אחריו רוב העיר אי אפשר לחייבו משום מתנבא כיון דאף אם לא הזכיר ע"ז מחייב משום שהדיח תדע שאם לא הודחו אחריו חייב חנק משום מתנבא בשם ע"ז וכ"כ מרן פ"ד דין ו' (וט"ס יש שם) ומ"ש דבקרא נמי לא מיירי אלא בכה"ג לא ידעתי

מאין הכריח הרב זה דבאותה פרשה לא הוזכר דין זה ורבינו ס"ל דכיון שהוא נביא מסתמא ודאי שאומר כן משום אלוה וכו' ועיין במ"ש מרן בסוף הפרק:

או שאמר אמר לי הקדוש ברוך הוא עבדו ע"ז וכו'. דברי רבינו צריכים ביאור חדא דלמה השמיט הך דאמרינן התם דבקיום מקצת וביטול מקצת דע"ז נמי מחייב ותו דבסוף פ"ט דיסודי התורה כתב דבעבדוה היום ואפילו שעה אחת ה"ז יחנק וקשה טובא דכיון דהוא ז"ל פסק כאן כרבנן דס"ל דהך פרשה דנביא שהדיח הוי דינו בסקילה דגמרינן הדחה הדחה ממסית א"כ היכי כתב שם דיחנק וראיתי להמפרשים ז"ל שתירצו לזה עיין עליהם. ולדידי אני הצעיר נראה לענ"ד דכל הדרכים בחזקת סכנה כמו שיראה המעיין דאכתי קשה טובא דכיון דלרבנן הך פרשתא דנביא שהדיח הויא בסקילה א"כ היכי כתב שם רבינו דיחנק ומייתי ראיה מקרא דכי דבר סרה שהוא מדבר בנביא שהדיח והורעה כל הפרשה כולה לסקילה מכח הג"ש דהדחה הדחה לכך נראה דרבינו התם איירי בשלא הודחו אחריו כלל כדמשמע מסתמיות דבריו שם וכאן איירי בשהודחו דוקא כמ"ש להדיא ואם הודחו אחריו רוב העיר נסקל והשתא ההיך פרשתא דנביא שהדיח איירי בשהודחו דוקא וכמו שמבואר בדברי רבינו הכא ובהא פליגי רבנן ור' שמעון וסתם דבריו כאן ולא כתב דאיירי בביטול כל הגוף לעולם אלא שאמר אמר לי הקב"ה עבדו ע"ז באיזה אופן שיהיה שיתחייב בע"ז קאמר אפילו בהיום עבדוה לבד והתם דאיירי בשלא הודחו אחריו כלל אין לחייבו כי אם משום דהוי נביא השקר ומקרא דאך הנביא אשר יזיד.

ומה שלא הכריח רבינו מהך קרא גופיה הראנו חכמתו הרחבה מני ים דבנביא שהתנבא ולא הודחו אחריו מנ"ל לחייבו אי מקרא דלהדיחך התם לא איירי אלא בהודחו אחריו דוקא ואי מקרא דנביא השקר התם דבר שלם כתיב כדאיתא בש"ס והשתא כיון דהוא ז"ל פסק כר' חסדא דס"ל דההוא קרא דלדבר דבר מיירי בשאר מצות ובעוקר כל הגוף א"כ בהיום עבדוה דהיינו עוקר מקצת לא מצי יליף מהתם דהתם בעוקר דבר שלם איירי לכך הוצרך להביא קרא דנביא שהדיח דמהתם ילפינן דבע"ז אפילו במקצת חייב כדבר שלם בשאר מצות ודון מינה ואוקי באתרין דבדבר דכתיב בהך קרא דנביא השקר נכלל גם כן ביטול מקצת דע"ז דלית לן קרא לרבוינהו כאמור ולכך לא יליף המיתה מהך קרא אלא מקרא דנביא השקר כמ"ש לפיכך נדע בודאי שהוא נביא השקר וכו' ויחנק דאלו בנביא שהדיח או שהסית תיפוק ליה דהסית או הדיח אלא כתב כן לרמוז לנו כוונתו ודו"ק בזה כי הוא כפתור ופרח:

כיצד האומר לחבירו אעבוד וכו'. כתב מרן ז"ל וא"ת היכי קאמר שלשון שאומר המסית הוא אעבוד וכו' ונ"ל שאומר אעבוד אני בתחילה ואתה אחרי וכו' ע"כ ורש"י ז"ל פירש כפשטיה דבאחד מכל הלשונות הללו הוי מסית וחייב ע"כ משמע דס"ל דכיון דאיכא הוכחה דרוצה לפתותו די דאל"כ אמאי קאמר ליה ומאי נפקא מינה ודו"ק. והפר"ח הכריח גם כן ממתני' דקתני המסית את ההדיוט אמר יש יראה במקום פלוני כך אוכלת וכך שותה וכו' דמשמע דכל שאומר דברים שמשמעותם לשון הסתה מיקרי מסית:

הלכה ג

כיצד מכמינים לו המוסת מביא שנים וכו'. והא דלא סגי בחד עם המוסת כיון דהן עדיו כמו שכתב קודם זה היינו משום דבעינן שיראו העדים זה את זה כדי לצרף העדות כמו שכתב רבינו פ"ד מהלכות עדות דאילו משום נוגע בעדות אין שייך כמבואר שם פט"ו: **ומעמידם במקום אפל**. קצת קשה דבפרק גיד הנשה (חולין דף צ"ו) משמע דבטביעות עינא דקלא קטלינן נפשא עיי"ש וא"כ אמאי בעינן במקום אפל דוקא וכו' ותירץ הפר"ח ז"ל דשם לא נאמר אלא לענין איסורא לא לענין קטלא עיי"ש וכן נראה דבשום מקום לא אשכחן לענין דינא דקטלינן גברא בטביעות עינא דקלא לחוד ועיין לרבינו ז"ל פ"כ מהלכות סנהדרין ולכך בעינן ראיה דוקא:

הלכה ד

מצוה ביד המוסת וכו'. הכי איתא בספרי פרשת ראה מרן ז"ל.

ואזהרה להדיוט המסית מנין שנאמר וכל ישראל ישמעו ויראו. וכתב מרן הקדוש דנפקא ליה מסיפיה דקרא ולא יוסיפו לעשות עוד וכפי' רש"י ז"ל וכו' ע"כ ראיתי להפר"ח ז"ל פ"ד שהקשה על רבינו מההיא דפ"ק דמכות דף ד' מעידים אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין לוקים שמונים משום לא תענה ברעך עד שקר ומשום ועשיתם לו כאשר זמם דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אין לוקין אלא ארבעים ובגמרא ורבנן האי לא תענה ברעך עד שקר מאי עבדי ליה ההוא מבעי ליה לאזהרה לעדים זוממין ור"מ אזהרה לעדים זוממין מנא ליה נפקא ליה מוהנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו עוד ורבנן ההוא מבעי ליה להכרזה ור"מ הכרזה מוישמעו ויראו נפקא כלומר ולא יוסיפו לאזהרה וז"ל הרב ז"ל ותמיהא מילתא דכי היכי דגבי מסית סגי לן להכרזה בקרא דוכל ישראל ישמעו ויראו וסיפיה דקרא מפקינן ליה לאזהרה ה"נ לרבנן אמאי אצטריך לא תענה לאזהרה תסגי לן והנשארים להכרזה ולא יוסיפו לאזהרה ולילקי שמונים וכו' אבל להרב קשה דהא קי"ל כחכמים דלא לקו אלא ארבעים וכן פסק הרב פי"ח מהלכות עדות וכ"כ בסה"מ (ל"ת רפ"ה) ולסברת חכמים דקי"ל כוותייהו לא הויא

אזהרה למסית מהך קרא אלא מקרא דלא ישמע על פיך דומיא דמדיח וצ"ע ע"כ ולדידי אני הצעיר נראה די"ל דרבנן ס"ל דקרא דלא יוסיפו לעשות הוא תלוי ועומד ר"ל דאפשר לפרשו לענין הכרזה דהיינו שבלשון ההכרזה היו אומרים כן א"נ אפשר דאתי לאזהרה והכרזה אינה אלא וכל ישראל ישמעו ויראו והכל לפי הענין דהתם גבי עדים זוממים דאית לן קרא דלא תענה ברעך עד שקר לענין האזהרה של עדים זוממין מוקמינן קרא דלא יוסיפו ללשון ההכרזה ולא ללאו דכל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי ובפ' יוה"כ דף פ"א אמרו א"כ נפישי להו לאוי וכתב רש"י ז"ל שמא אין הקב"ה רוצה להרבות לאוין יעו"ש ומכ"ש בספק מלקות דלית לן לאחמורי עליה דלילקי שמונים אמנם במדיח דלית לן קרא מיוחד לאזהרה ואשכחן קרא דלא יוסיפו בההוא עניינא גופיה פשיטא דאית לן למימר דאתא לאזהרה ולא להכרזה ובהכי אתי שפיר דנמצא דהך סתם סוגיא דידן אתיא אף כרבנן דאי לא תימא הכי קשה טובא למסתם סתומי כר' עקיבא דלא הוי הלכתא ודו"ק:

הלכה ה

המסית אחרים וכו'. שם דף ס"א.

הלכה ו

אפילו כיון את ההלכה וכו'. שם דף פ"ט ומה שיש לדקדק בזה ממ"ש פ"ט דיסודי התורה עיין להפר"ח ז"ל שתירץ בטוב טעם:

הלכה ז

ואסור לערוך וכו'. פרק חלק (סנהדרין דף קי"ג:)

הלכה ח

אחד המתנבא וכו'. שם:

הלכה ט

כל המונע עצמו וכו'. בספרי פרשת שופטים מרן ז"ל:

הלכה י

הנודר בשם ע"ז והנשבע בה לוקה שנאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו וכו'. שם דף ס"ג ודברי רבינו צריכים ביאור במ"ש דלוקה דכיון שהוא פסק לעיל הל' ו' דזה הלאו אתי לאזהרת נביא השקר א"כ לא מצי ללקות עליו דלאו שניתק לאזהרת מיתת בי"ד הוא וכן הקשו התוס' שם וכן פסק בהל' סנהדרין גם פ"כ מהלכות שבת כתב דמחמר אחר בהמתו בשבת פטור ממלקות משום דניתק לאזהרת מיתת ב"ד דהיינו לא תעשה כל מלאכה. וראיתי להפר"ח ז"ל שכתב דרבינו ס"ל דלאו דמחמר אינו מדאורייתא כלל אלא

מדרבנן וכסברת הרמב"ן שהבין בדעת רבינו ונדחק ליישב הסוגייא דפרק מי שהחשיך דף קמ"ד כי היכי דלא ליהוי תיובתיה וכו' ע"כ ואני הצעיר לא ידעתי איך אפשר לומר כן בדעת רבינו חדא דא"כ מאי ונמצא דקאמר דמשמע שבא לתרץ מה שהקשה והלא לאו מפורש וכו' דקאי אמחמר שהזכיר וכמ"ש הרב גופיה ותו דמאחר שכתב אינו לוקה לפי שאיסורו בא מכלל עשה לפיכך המחמר וכו' פטור משמע להדיא דהוי דאורייתא אלא דמשום דאין בו לאו אלא שבא מכלל עשה להכי פטרינן ליה ממלקות ואף שרבינו כתב לשון פטור דמשמע שהוא איסור דרבנן כמ"ש בפ"א שם אפ"ה לא חשש שנטעה בזה כיון שמפרש להדיא שהוא דאורייתא ומ"ש בפ"א היינו בסתם פטור ובגמ' שם אמרו אמר ר' יוחנן המחמר אחר בהמתו בשבת פטור מכלום בשוגג לא מחייב חטאת דהוקשה כל התורה כולה לע"ז במזיד נמי לא מחייב דתנן המחלל את השבת בדבר שחייבים על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה הא וכו' מוכח להדיא דבדאיכא איסורא דאורייתא עסקינן דאי ליכא איסורא אלא מדרבנן היכי קאמר דבשוגג לא מחייב דהוקשה כל התורה כולה לע"ז ובמידי דרבנן לא שייך לומר כן כלל ותו דתיפוק לי דהוי דרבנן ומה גם במאי דקאמר במזיד לא מחייב סקילה וכו' ואי הוי דרבנן מי ס"ד דליחייב סקילה במידי דרבנן.

לכך נראה לע"ד כהמגיד משנה שם שכתב דרבינו ס"ל דמחמר הוי דאורייתא אלא דמשום (שהיה) [שהיא] מלאכה הנעשית בשותפות עם הבהמה דומיא דחורש להכי לא לקי דניתק לאזהרת מיתת בי"ד יעו"ש ולפ"ז לא קשה לנידון דידן מהתם משום דהתם עיקר קרא אתא לחורש דהוי במיתת בי"ד ולהכי מחמר דמרבינן דומיא דידיה לא לקי דכל הקפידה היא זו דאי עיקר קרא אתא לאיסור מלקות לקי אף דמרבינן מיניה אזהרה למיתת בי"ד ואי עיקר קרא אתא לאזהרה כי הכא לא לקי אלאו דמלקות והכא גבי נודר כיון דעיקר קרא אתא לנודר ומקיים כדמשמע בש"ס שלא הזכירו הך קרא לאזהרה לנביא אלא לנודר ומקיים שפיר לקי והכי דייקי דברי רבינו שכתב ואזהרה שלו מכלל שנאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו ולא כתב שנאמר אלא מכלל וכו' וכן יש להוכיח כלל זה ממ"ש רבינו פי"א מהלכות אלו דין ט"ו וז"ל המכשף חייב סקילה אבל האוחז את העינים וכו' לוקה מכת מרדות מפני שלאו זה שנאמר במכשף בכלל לא ימצא בך הוא ולאו שנתן לאזהרת מיתת בי"ד הוא ואין לוקין עליו שנאמר מכשפה לא תחיה הרי דהתם פטר ליה משום דעיקר קרא למכשף אתא שכן כתב מכשפה לא תחיה ובאזהרה נמי כתיב מכשף ואנן מרבינן האוחז את העינים נמי ממכשף דדמי ליה קצת ומ"ש לעיל דין ט' דאוחז את העינים לוקה היינו משום מעונן וכמ"ש מרן הקדוש שם והפר"ח ז"ל

נדחק גם בזה שכתב דלא הוי אלא מדרבנן יעו"ש. שוב ראיתי שכוונתי לדעת הר"ח אבולעפיה נר"ו וששתי כעל כל הון והוא כתב בקיצור נמרץ יעו"ש. ומ"ש מרן ז"ל דלאו שבכללות לא אשכחן בעלמא מ"ד דלוקין עליו וכו' הקשה הר"ח אבולעפיה נר"ו דהא אביי ורבא איפליגו בפ' כל שעה (פסחים דף מ"א) באכל נא ומבושל ואמר אביי אין לוקין על לאו שבכללות מכלל דלרבא לוקין ע"כ ונראה לי דהתם לא איפליגו אי לוקין על לאו שבכללות דכו"ע מודו דאין לוקין כדמשמע בכוליה תלמודא ומאי דפליגי התם היינו אי הך קרא דכי אם צלי אש מקרי לאו שבכללות או לא והכי מתפרש גם כן פלוגתא אחריתי דאיכא התם גבי זג וחרצן וכן נראה קצת מפי' רש"י ז"ל ד"ה לאו שבכללות הוא שכולל בו כל מיני בישולים ע"כ וקשה דמי לא ידע דלאו שבכללות היינו שכולל בו כמה איסורים אלא נראה דהא קמ"ל דאביי ס"ל דכי הך נמי הוי לאו שבכללות כיון שכולל כמה דברים דהיינו מיני בישולים ואין לוקין עליו. ובדברי הכ"מ נפל ט"ס שכתב אע"פ שיש בו מעשה וצ"ל אע"פ שאין בו מעשה ופשוט:

הלכה יא

לא יאמר אדם לחבירו וכו'. הכל מבואר שם דף ס"ג:

ואינו לוקה אלא הנודר בשמה וכו'. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו דר' יהודה היא דס"ל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ולא קיימא לן הכי וכו' ועיין למרן ז"ל שהליץ על זה ואפשר דטעמא דתנא דכיון דבנשבע בשם לוקה אף על פי שאין בו מעשה ה"ה בנשבע בשם ע"ז:

פרק ו

הלכה א

העושה אוב או ידעוני וכו' היה שוגג מביא חטאת קבועה. פרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס"ה) פליגי ר' יוחנן וריש לקיש אמאי לא מני ידעוני בהדי אוב במתניתין דכריתות ור"י אמר דהיינו טעמא הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו כלומר ואם עשה אוב וידעוני בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחד אף שאם עשה אוב או ידעוני באנפי נפשיה חייב דהלאו קאי אתרווייהו והתם בכריתות תני הנך שאם עשאם בהעלם אחד חייב על כל אחד ואחד משום הכי לא מצי למיתני ידעוני התם ור"ל אמר דהיינו טעמא משום דאין בו מעשה כלומר ואפילו אי עביד ליה באנפי נפשיה לא מחייב דחטאת אינה באה אלא על המעשה דכתיב ועשה וכן פי' רש"י ז"ל ופריך ור"ל מאי טעמא לא אמר כר"י אמר רב פפא חלוקין הם במיתה ור"י חלוקה דלאו שמה חלוקה חלוקה דמיתה לא שמא

חלוקה ור"י מאי טעמא לא אמר כר"ל אמר לך מתניתין דכריתות ר' עקיבא היא דאמר לא בעינן מעשה ור"ל נהי דלא בעינן מעשה רבה מעשה זוטא בעינן ע"כ והשתא כמאן פסק רבינו אי כר"י ר"י בעי מעשה ולפחות עקימת שפתים כדמשמע התם דפריך וקול לר"י לאו מעשה הוא והא אתמר חסמה בקול והנהיגה בקול ר"י אמר חייב ור"ל אמר פטור ר"י אמר חייב עקימת פיו הוי מעשה ר"ל אמר פטור עקימת פיו לא הוי מעשה הרי דלר"י בעינן מעשה וא"כ כי מוקים למתני' דכריתות כר"ע על כרחך איהו לא ס"ל הכי אלא דבעינן מעשה דוקא וכיון דבידעוני לכו"ע לית ביה מעשה אי פסק כר"י הוה ליה לאפטוריה בידעוני ואי פסק כר"ע קשה דרבנן דכריתות ור"י דהכא פליגי עליה וקי"ל כר"ע מחבירו ולא מחביריו ותו קשה דמדברי רבינו נראה דבידעוני אית ביה מעשה שכתב ומקטיר ועושה מעשים אחרים וכו' וזה נראה היפך הש"ס. ולכאורה היה נראה דרבינו ס"ל כפי' רש"י שם שכתב דבידעוני לית ביה מעשה משום דהכנסת העצם בפיו אינו מדבר בשעת מעשה אלא לאחר מעשה שהוא בפיו מדבר העצם מאיליו ע"כ ומשמע דבעי לומר דאף שיעשה כמה מעשים קודם לא מקרי מעשה כיון שבשעה שמדבר שהוא עיקר האיסור אינו עושה שום מעשה ולפ"ז פסק כר"י וכרבנן ואף דרבינו ס"ל דכשאינו עושה מעשה לא מחייב כמ"ש פ"ב הל' ג' ובכמה מקומות הכא שאני מטעמא דהואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו כלומר דוקא הכא כיון דכללם בלאו אחד כוונתו לחייב על כל אחד דכי הדדי נינהו וכמ"ש רש"י דהלאו אתרווייהו קאי ע"כ דאם לא כן מנא ליה לר"י דחייב כיון דאין בו מעשה הא איהו ס"ל דפטור בההיא דחסמה ומ"ש ור"י אמר לך מתני' דכריתות ר"ע היא דאמר לא בעינן מעשה היינו לומר דר"י ס"ל בהך כוותיה ולא מטעמיה דאיהו לא מחייב הכא אלא מלישנא דקרא.

אלא שראיתי להרב לח"מ שכתב לשון רבינו פ"א דהלכות שגגות ששם מנה בכלל המחוייבין חטאות בעל אוב וידעוני במעשה משמע דאיכא ידעוני דלא עביד מעשה ואז לא מחייב א"כ מוכרח לומר דהך ידעוני דהכא הוא במעשה דוקא ע"כ ובאמת שהיא קושיא חזקה. והוא ז"ל כתב דרבינו לא ס"ל כפי' רש"י ז"ל אלא דאיכא ידעוני שיש בו מעשה ואיכא שאין בו מעשה וכוונת ריש לקיש היינו דכיון דלא הוי מלתא פסיקתא לא תני ליה התם ומשו"ה לא חייב רבינו אלא בידעוני שיש בו מעשה וכו' יעו"ש ובאמת שזו נראית כוונת רבינו. אלא דאכתי קשיא לי דרבינו שם בהלכות שגגות מנה העובד ע"ז במעשה משמע דאיכא עובד ע"ז בלא מעשה (וכגון שקבלו באלוה וכיוצא דעקימת פיו לא הוי מעשה וכמ"ש שם גבי מגדף) ולפ"ז לא הוי מלתא פסיקתא ואפ"ה תני ליה. ולזה י"ל דעובד ע"ז סתמו במעשה ולהכי תני ליה אבל ידעוני סתמו בלא מעשה וכ"כ

הרב ז"ל שם והשתא אתי שפיר דמני עובד ע"ז ולא מני ידעוני. אלא דאכתי לא נחה דעתי בדברי מרן ז"ל שכתב שזה מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש ופסק כר"י דהלכה כוותיה לגבי ר"ל ולפי דברי הרב לח"מ לא נגע ולא פגע כלל והתימה שאיך לא ראה דברי רבינו בהלכות שגגות דלא חייב אלא בידעוני שיש בו מעשה וההוא דפ' ד' מיתות איירי שאין בו מעשה א"כ איך כתב דפסק בההיא כר"י. ואפשר דס"ל למרן כ"מ דלר"י חשיב ליה מעשה ולר"ל לא וכן דברי רש"י ז"ל אר"ל דוקא קאמר ומ"ש ור"י אמר לך מתני' ר' עקיבא היא וכו' היינו כלפי דברי ר"ל דס"ל דלית ביה מעשה קאמר ליה אפי' לדידך מצינא לתרוצי דמתני' ר"ע היא דלא בעי מעשה אבל לדידי חשיב מעשה כל זמן שעוסק בדבר ההוא ועיין מ"ש התוס' ד"ה מאן תנא וכו' ולעולם דאיכא תרי גווני ידעוני אלא דפלוגתייהו התם היינו בשעושה מעשה אבל אם אינו עושה שום מעשה (עיין להרב לח"מ ז"ל) לכו"ע פטור וכי קאמר ר"ל נהי דר"ע לא בעי מעשה רבה מעשה זוטא בעי היינו משום דס"ל דבידעוני לא עביד שום מעשה דהעצם מדבר מאיליו. ומ"ש הרב לח"מ שם עמ"ש רבינו בהלכות שגגות דמגדף פטור משום דלית ביה מעשה וטעם ביטול קרבן פסח ומילה משום דהוי מ"ע והקשה עליו דבפסח ומילה לימא נמי טעמא דאיכא במגדף דביטול מצוה הוי שב ואל תעשה ואולי רצה לתת בפסח ומילה טעם אחר יותר פשוט ומ"מ צ"ע ע"כ ולא ידעתי מאי קשיא ליה תו דאיך אפשר דרבינו כדי לתת טעם כללי יאמר מה שהוא היפך האמת דבמצות עשה לא אשכחן בשום מקום שיתחייב על בטולה קרבן וא"כ על כרחך לומר כן:

כיצד הוא מעשה האוב וכו'. ומשיבו על מה שהוא שואל בדברים מתחת לארץ בקול נמוך. מדברי רבינו משמע שהקול משיב מתחת הארץ וקשה דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס"ה) אמרינן ת"ר בעל אוב זה המדבר בין הפרקים וכו' מיתבי והיה כאוב מארץ קולך מאי לאו דמשתעי כי אורחיה לא דסליק ויתיב בין הפרקים ומשתעי ת"ש ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים מן הארץ מאי לאו דמשתעי כי אורחיה לא דסליק ויתיב בין הפרקים ומשתעי ע"כ וא"כ איך כתב רבינו דהקול נשמע מתחת לארץ ובגמרא אמרו שהוא נשמע (מתחת) [בין] הפרקים ממש ואינו מתחת הארץ ואפשר דמתחת לארץ דקאמר רבינו קאי אמה שכתב לעיל עד שישמע השואל כאילו אחר מדבר עמו וכו' והיינו לומר דנראה לו כאילו הקול יוצא מתחת לארץ. ובסה"מ כתב ויתדמה להשמיע דבור מתחת שיחיו שישיב למה שישאל ע"כ הרי דס"ל דמה שאמרו בגמרא היינו שידמה כן במחשבתו וכאן כתב כן מחמת הקול שהוא נמוך מאד וכ"כ להדיא הסמ"ג לאוין ל"ח. והרב לח"מ כתב עמ"ש רבינו בפי' המשנה דהכל הוא שקר וכזב

והכל הוא לפי מה שהוא מדמה במחשבתו כאשר אירע לכמה אנשים כשהם ביחוד פנוים שמחשבים כמה דברים ונדמה להם שהוא ממש ורבינו כתב לפי האמת ובגמרא אמרו לפי הדמיון עיי"ש ע"כ וכן מצאתי לרבינו פי"א מהלכות אלו יעו"ש. אלא דאיכא למידק לדברי רבינו ממעשה דשאול כששאל באוב דהתם ודאי היה ממש בלי ספק והיא קושיא חזקה לדעת רבינו. שוב מצאתי להרב ב"י יו"ד סימן קע"ט שהביא משם הנמוק"י שהקשה מכמה מקומות לרבינו וכתב שדברים אלו צ"ע רב.

וכן הלוקח גולגולת וכו'. גם זה שם דף ס"ה:

הלכה ב

כיצד מעשה הידעוני וכו'. מרן ז"ל הביא השגת הראב"ד ואיני יודע לו טעם עיי"ש.

ואזהרה שלהם מנין שנאמר אל תפנו אל האובות. רש"י ז"ל כתב דאזהרתם היא מלא ימצא בך וגו' וחובר חבר ושואל אוב וידעוני והתוס' ז"ל הקשו עליו יעו"ש וסבירא להו כדברי רבינו וכ"כ סמ"ג וכן הובא להדיא בירושלמי ומרן כתב דכן הוא בתורת כהנים ולא ידעתי למה כתב כן רש"י ז"ל.

הלכה ג

הנותן מזרעו למולך וכו'. בריש כריתות עיי"ש.

כיצד היו עושים מדליק אש גדולה וכו' ואבי הבן הוא שמעביר בנו על האש. כתב מרן ז"ל דאפשר דמפיק לה מדכתיב לא ימצא בך וכו' אלמא שהוא עצמו מעביר אותו ע"כ אבל בפי' המשניות לא כתב כן וז"ל והיה אוחז אחד מבניו ונותן אותו ביד המשמש בעסק אותו הנעבד והיה מעבירו על האש וכו' דמשמע דהכומר עצמו היה מעבירו וכ"כ בסה"מ ל"ת ז' עיי"ש אמנם אפשר ליישב עמ"ש רבינו כאן ולוקח מקצת זרעו למוסרו לכהניהם וכו' אחר שנמסר בידם להעבירו באש ברשותו דמשמע שמתחילה האב היה נותנו בידם כדי שהם בעצמם יעבירוהו א"כ הא והא איתא ודו"ק.

ומעבירו ברגליו וכו'. רבינו נראה דפסק ודאי כרבא שם דף ס"ד כנראה מדבריו ועיין להרב לח"מ ז"ל.

לפיכך העושה עבודה זו לעכו"ם אחרת וכו'. כתב מרן ז"ל שם באלו הן הנסקלין דף ס"ד וכו' ובגמרא וכו' אלמא מולך לאו בכלל ע"ז הוא תנן כמ"ד מולך לאו ע"ז הוא דתניא אחד למולך ואחד לשאר ע"ז חייב וכו' שאם עשה שלא כדרכה חייב ר' אלעזר בר' שמעון אומר למולך חייב שלא למולך פטור ובודאי דכסתם מתני' קי"ל וכו' ונראה מדברי רבינו שכתב לע"ז אחרת דמולך ע"ז הוא והעושה אחד מד' עבודות לפניו חייב ודלא כרש"י שכתב דפטור ע"כ ותמיהא מילתא טובא דעדין לא נתלחלח הדיו שכתב לעיל דמולך

לאו בכלל ע"ז הוא ואי אפשר לומר דפסק כת"ק דס"ל דהוי ע"ז גמורה דכיון דקי"ל כסתם מתניתין פשיטא דסתם מתני' לא אתי כת"ק דלסתם מתני' מולך לא הוי ע"ז ולת"ק הוי ע"ז גמורה ויותר חמור מע"ז דאפי' בשלא כדרכה חייב א"כ כמאן פסק וראיתי להר"ח אבולעפיה ג"כ שעמד בזה והניחו בצ"ע. ומה שנראה לענ"ד להליץ בעד מרן ז"ל הוא דהכי קאמר כסתם מתני' פשיטא דאית לן למפסק כמו שהכריח לעיל שפירש הסוגיא ע"פ פירוש רש"י ז"ל ואחר זה כתב דלפי דברי רבינו שכתב לפיכך העושה עבודה זו לעכו"ם אחרת וכו' ומדכתב תיבת אחרת משמע דע"ז היא וא"כ על כרחך דבד' עבודות חייב כשאר ע"ז ואם כן צריך לומר דס"ל לרבינו דר"א בר"ש לא אתי אלא לאפלוגי את"ק דסבירא ליה דע"ז גמורה היא ולמאי כתביה רחמנא על כרחך לאחמורי עליה דאפילו שלא כדרכה חייב ור"א בר"ש פליג עליה בהא וס"ל דאם אינו כדרכה פטור דהוי דינו בזה כשאר ע"ז דשלא כדרכה פטור וכמ"ש רבינו פ"ג מהל' אלו ולדידיה צ"ל דמאי דפלגינהו מתניתי' היינו לאפוקי מת"ק ולומר זה כזה וקרא דגבי מולך נמי להכי איצטריך לאשמועינן דכשאר ע"ז היא ונפקא מינה לארבע עבודות ודייק נמי לישנא דהש"ס תנן כמ"ד מולך לאו ע"ז היא כלומר מצד הסברא מבחוץ ולהכי איצטריך קרא לרבויי וכו' אכן אכתי קצת קשה מסתמיות דברי מרן ז"ל.

הלכה ד

ואינו חייב עד שימסור מקצת זרעו ויניח מקצת שנאמר כי מזרעו נתן למולך. אף דבגמרא נפקא לן מקרא דומזרעך לא תתן אפשר דרבינו משום דקאי לענין העונש שכתב אינו חייב וכו' ניחא ליה טפי לאוכוחי מקרא דכי מזרעו דכתיב ושמתי אני את פני באיש ההוא וכו' כי מזרעו נתן למולך. ומ"ש מרן ולי נראה דכי עבר קמא חיובו תלוי ועומד וכו' לא ידעתי אמאי נייד מדברי התוס' ז"ל ולדידיה הוי חדושא טפי לפוטרו ולא נזכר זה בש"ס דלפי' התוס' לא הוי חדושא דזה הוא הדין שנאמר בש"ס בלי שום חדוש בדין אלא אינהו מהדרי אמציאות לתרוצי הש"ס אבל לדעת מרן הוי חדוש בדין גופיה ודו"ק:

הלכה ה

על כל יוצאי ירכו. איכא למידק עד היכן נקרא יוצאי ירכו דלפי פשט דברי רבינו משמע דדוקא בניו ובני בניו ובני בני בניו. שהרי כתב בניהם ובני בניהם וצריך טעם למה דאי זרעך הוי גם בני בני בניו אם כן עד סוף הדורות נמי ואפשר דאה"נ דהא לא מפיק אלא מה שאינו זרעו וכו'.

הלכה ו

מצבה שאסרה תורה וכו'. כן משמע בספרי פרשת שופטים מרן ז"ל.

וכן אבן משכית וכו'. הכי משמע בפרשת בהר סיני. ופרק הקורא עומד (מגילה דף כ"ב) ועיין למרן ז"ל שהאריך לבאר דברי רבינו. מרן כ"מ ד"ה וכן אבן משכית אבל אתה משתחוה על אבנים של בית הכנסת ט"ס הוא וצ"ל בית המקדש.

הלכה ז

ואם לא מצא דבר מבדיל וכו' או שוחה על צדו וכו'. רבינו ס"ל כפי' התוספות והרא"ש ז"ל דהאי דקאמר חזינן ליה לאביי ורבא דמצלו אצלויי היינו כשהיה רצפה ומשום לתא דהשתחואה וכמ"ש ללישנא קמא וכמ"ש מרן ז"ל ולאו אמה שכתב אדם חשוב שאני וראיתי להרב לח"מ שהקשה לרבינו ממ"ש פ"ה מהל' תפלה דאדם חשוב יש לו להטות פניו מעט ומשמע דס"ל כפירוש רש"י שם ותירץ וכו' וכמדומה שלא ראה מ"ש מרן ז"ל שם עיין עליו. אלא דקשה לי לדעת רבינו דאפילו בדאיכא רצפה ואף אם יהיה אדם חשוב שרי ליה ליפול על פניו אם יטה פניו מעט כעובדא דאביי ורבא א"כ רב אמאי לא נפל על אנפיה ופירש מן הצבור בזה הא הוה מצי להטות פניו מעט דבשלמא לרש"י ז"ל לא קשיא דחילוק זה לא מצינו גבי רצפה. וי"ל דקושיא זו איתא בעינא בש"ס לתירוצה דאדם חשוב שאני ואף לפי' רש"י וצ"ל דרב לא הוה משני ממנהגיה כמ"ש שם וכיון שהיה מנהגו ליפול על פניו ממש עכשיו שאירע לו כן לא רצה לשנות מנהגו. א"נ י"ל דלא שמיעא ליה הא דאביי ורבא ואלו הוה שמיעא ליה הוה עביד לה:

הלכה ח

אבל לע"ז אחד השתחויה בפישוט ידים ורגלים או בלא פישוט ידים ורגלים וכו' נסקל. לא ידעתי מנא ליה לרבינו הא דבקרא כתיב השתחויה גמורה ומשמע דהאיסור הוא שוה בין כשעושה לה' בין לע"ז ושניהם נפקא לן מהאי קרא אם לא שנאמר דכיון דע"ז חמירה דאפילו במחשבה אסור דנפקא לן מדכתיב למען תפוש את בית ישראל בלבם משום הכי כשהתחיל מעשה של השתחויה דהיינו שכבש פניו בקרקע מחייב בצירוף המחשבה וצ"ע. ועיין להרא"ש פ"ק דר"ה:

הלכה ט

הנוטע אילן. בכ"מ יש טעות סופר וצ"ל ר' אליעזר בן יעקב אומר מנין שאין עושים אכסדרא בעזרה תלמוד לומר כל עץ. ועיין בספרי שם.

הלכה י

אלא כל האכסדראות וכו'. כתב הראב"ד ז"ל א"א לישכת העץ בית היתה וכו' וקשה דלפ"ז תקשה לת"ק דס"ל דבונה בית הוא בלא תעשה איך היו עושים לישכת העץ דעכ"פ בהר הבית היתה ולדידיה י"ל דלא היתה של עץ ונקראת של עץ לפי ששם היתה לישכת

האבן ונקראת כן לפי שכל מעשיה היו בכלי אבנים וזו נקראת לישכת העץ היפך בית האבן כמ"ש התוספות יו"ט סוף פ"ה דמידות ועיין עוד במ"ש מרן ז"ל פ"א דבית הבחירה:

פרק ז

הלכה א

מצות עשה וכו'. הכי איתא בספרי פרשת ראה. פר"ח ז"ל.

הלכה ב

עכו"ם ומשמשיה וכו'. מההיא דפרק אלו הן הלוקין (מכות דף כ"ב.)

אסור בהנאה. אף שכבר הקדים ז"ל דמצווין אנו לאבדן אכתי הוה אמינא דבעודו מאבד יהנה ממנו כדאמרינן גבי חמץ בעידנא דקשריף ליה ליתהני מיניה וכו' ועוד דאשמועינן דקעבר אכמה לאוין ועוד דאף היכא דאינו יכול לאבדה כדלעיל אפילו הכי ההנאה לעולם אסירא. וזה עיקר.

שנאמר ולא תביא תועבה. הקשה הפר"ח וז"ל וקשה דמאן לימא לן דהך קרא מיירי לנהנה דלמא כפשטיה דהיינו שמכניס ע"ז לתוך ביתו וכדלקמן פ"י הל' ד' ע"כ ונראה לענ"ד פשוט דכיון דאזהר רחמנא אפילו ההבאה לביתו מינה דכל מין הנאה בעולם אסירא וההיא דלקמן פ"י היינו עיקר הלאו ומיניה ילפינן הא נמי כאמור וכן מצאתי לרבינו בספר המצות לאוין כ"ה והביא ז"ל ראיה לדבר מדאמרינן במכות דף כ"ב דהמבשל בעצי אשרה לוקה שתים אחת משום ולא תביא תועבה אל ביתך ואחת משום ולא ידבק בידך וכו' וק"ל.

הלכה ג

בהמה שהקריבוה כולה. פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ד) ודקדק מרן ז"ל שאם הקריבוה לעכו"ם ופירשו ואמרו חוץ מפרשה או מעצמותיה או קרניה וטלפיה ועורה אותם דברים ששיירו לא נאסרו:

לפיכך אם היה בעור סימן וכו' כגון שהיו עושים שקורעים קרע עגול כנגד הלב וכו'. בפ' אין מעמידין (עבודה זרה דף כ"ט) תנן אלו דברים של גוים אסורים ואיסורן איסור הנאה וכו' ועורות לבובים ר' שמעון בן גמליאל אומר בזמן שהקרע שלו עגול אסור משוך מותר ובגמרא ת"ר איזהו עור לבוב כל שקרוע כנגד הלב וקדור כמין ארובה יש עליו קורט דם אסור אין עליו קורט דם מותר אמר רב הונא לא שנו אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור אימא מלחו העברתו. רשב"ג אומר וכו' אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג וכו' ופי' רש"י ז"ל וקדור קדור בנקב עגול ע"כ והשתא יש לתמוה

על רבינו שהוא ז"ל פסק כרשב"ג וכמבואר בגמרא וכיון דהך ברייתא אתיא כוותיה אמאי השמיט חילוק קורט דם ומליחה דליכא מאן דפליג ההך ברייתא והיא קושיא חזקה על רבינו. ומה שנראה לענ"ד דרבינו הוקשה לו לפי פי' רש"י מאי דאמרו בגמרא הלכה כרשב"ג דכיון דאנן קי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו למאי אצטריך לכל הני אמוראי למפסק כוותיה ולא ניחא ליה לרבינו במה שכתבו התוספות ז"ל דלית להו להני אמוראי הך כללא וסבירא ליה דכוונת הברייתא היא לדעת הת"ק דוקא וקדור כמין ארובה דקאמר לאו היינו לענין שהוא עגול דוקא דקדור ר"ל נקוב וחתוך כדאמרינן קודר כל האזכרות שבו וכן פירש הערוך עיי"ש ואפשר שיהא עגול ואפשר שלא יהיה עגול וכמין ארובה דקאמר רוצה לומר לענין גודל הנקב כדי שיכניס ידו להוציא הלב ולא נחית לומר מציאות הנקב לענין האיסור וזה ודאי היינו סברת הת"ק דלא מחלק בענין הנקב ולדידיה אתיא הך ברייתא ולהכי אצטריכו הני אמוראי למפסק כוותיה דרשב"ג דכיון דאיכא ברייתא דמסייעא לת"ק הוה ניידנא מהכלל. ועוד אפשר דמאי דפסקו כרשב"ג היינו לומר דדוקא במאי דקאמר רשב"ג במתניתין לאפוקי חילוק הברייתא אף אם נאמר דלדעת רשב"ג היא וכן בירושלמי שם לא הזכירו הך ברייתא כלל נראה דס"ל דלאו הלכתא היא כאמור ובכל ענין יש להחמיר ודו"ק:

הלכה ד

מה בין ע"ז של גוי וכו' שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש משפסלו נעשה אלוה. נראה להדיא דרבינו פסק כר' עקיבא וא"כ קשה דבפרק ח' נראה דפסק כר' יוסף דנפקא ליה דגוי מבטל אלוהו מקרא דפסילי אלהיהם דמפרש ליה לשון פיסול וביטול ומשמע מדבריו שם דדוקא קרא להכי הוא דאתא ואפשר בדוחק דרבינו פסק כר"ע וכן מתפרש כוונת דבריו שם כשבאו לידינו והם נוהגים בהם אלדות דהיינו שפסלו לאלוה האמור בגמ' אז אסור אבל אם ביטלוה דהיינו שפסלו מאלוה אז מותרים כמ"ש בגמ' מקרא דולקחת לך ורבינו קיצר דבריו ופירש תמצית הדין והרב לח"מ כתב דכיון דלא נפקא לן לענין דינא רבינו ס"ל דהדרשא היותר פשוטא היינו כר"י יעו"ש ועוד הקשה עליו ז"ל ממ"ש פ"ג דסנהדרין ותירץ על נכון יעו"ש והר"ח אבולעפיה נר"ו כתב דרבינו מפרש דמתיבת אלהיכם דייק שנוהגים אלדות ולא בטלום מינה דכשבטלום ולקחת לך ע"כ נראה דסבירא ליה שהיא דרשא אחרת שלא הוזכרה בגמרא לא כר' ישמעאל ולא כר' עקיבא וכן פירש התוס' יו"ט שם יעו"ש ועיין להכנה"ג פ"ח:

הלכה ה

העושה עכו"ם לאחרים וכו'. פ"ק דף י"ט עיי"ש.

הלוקח גרוטאות מן הגוים וכו' וכן אם משך וכו'. ע"ז דף ע"א וראיתי להרב לח"מ ז"ל שהקשה על רבינו וז"ל בבכורות דף י"ג הקשו למ"ד מעות בגוי קונות מהך ברייתא דהלוקח גרוטאות ואמרו ואי אמרת מעות קונות משיכה למה לי ותירצו הכא במאי עסקינן שקבל עליו לדון בדיני ישראל וכו' ומשמע מאותה סוגייא בין לאביי בין לרבא דלמ"ד בגוי מעות קונות אי לא קבל עליו לדון בדיני ישראל כשנתן מעות בלא משיכה לא יחזיר וכו' והשתא יש תימה על רבינו שהוא פסק פ"א דהלכות זכיה ומתנה דמעות בגוי קונות בלא משיכה שכ"כ שם וגוי שמכר מטלטלים לישראל או קנה מטלטלים וכו' קונה במשיכה ומקנה במשיכה או בדמים וא"כ כיון דמעות בגוי קונות היה לו לפרש דהיינו דוקא בשקבל עליו לדון בדיני ישראל והוא לא די שלא פירש אלא אדרבא כתב אף על פי שמשיכה בגוי קונה דמשמע דאיירי בגוי שלא קבל לדון בדין ישראל. עוד קשה איך כתב במשיכה אף על פי שמשיכה בגוי קונה וכו' ולא כתב כן בחלוקה דמעות אף על פי שמעות קונות משמע דסבירא ליה דמעות אינם קונות בגוי ועוד קשה דמשמע דכשנתן ומשך לא הוי מקח טעות והיינו כאביי וזה דוחק דלא היה לו לפסוק כאביי במקום רבא. ותירץ ז"ל דרבינו ס"ל כההיא דבכורות ומיירי בשקבל עליו לדון בדיני ישראל ולא הוצרך לבארו משום דסמך אמ"ש בהלכות זכיה ומתנה דמעות קונות בגוי וכו' יעו"ש ויש לדקדק בדבריו טובא במאי דפתיך ההיא דבכורות בדינו של רבינו דכיון דבההיא עסקינן אליבא דמ"ד מעות דוקא קונות דדריש מה עמיתך באחת אף גוי באחת ופי' רש"י עמיתך באחת במשיכה אף גוי באחת בכסף ולא במשיכה דהכי משמע עמיתך במשיכה ולא גוי והכי משמע פשטא דכולא שמעתא ותדע עוד דפריך ליה מסיפא דקתני אם משנתן מעות משך יוליך הנאה לים המלח ואי אמרת מעות קונות משיכה למה לי ואי ס"ל דמשיכה לחודה נמי קונה אדפריך ליה מיתור לשון דסיפא תקשה ליה מרישא להדיא דקתני אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר אלא ודאי דדוקא חדא קאמר וכן מצאתי להרב המגיד ז"ל שם פ"א דזכיה ומתנה שכתב דהך סוגיא דבכורות לא קי"ל כוותה אלא כההיא דע"ז דאסיק דמשיכה נמי קונה בגוי ושכן הוא דעת רבינו.

מעתה מה שרצה הרב ז"ל לתרץ דרבינו ס"ל הכא דקבל עליו לדון בדיני ישראל וסמך אמ"ש בהלכות זכיה ומתנה אין נראה חדא דמאי דאוקימתא לברייתא דמיירי בהכי דוקא היינו כי היכי דלא תקשה למ"ד מעות דוקא קונות ולתרוצי הך ברייתא אליביה דחקינן נפשין בהכי דודאי פשטא דברייתא אינו זה וא"כ כיון דרבינו פסק כההיא דע"ז דאיירי כמ"ד משיכה נמי בגוי קונה תו לא צריכנן לדחוקי נפשין דמיירי בשקבל לדון בדיני ישראל דאף בדין גוי משיכה נמי קונה וליכא למימר דכשקבל עליו לדון בדיני ישראל אז

ודאי גרע מגוי גופיה ולא קני אלא במשיכה דוקא דמעות אינן קונות בישראל דגזרו חז"ל כדי שלא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה כמ"ש רבינו פ"ג דהלכות מכירה ורבינו בדין זה נחית להכי דא"כ קשה טובא חדא דהו"ל לפרש דבריו ותו דלישנא דמשיכה בכותי קונה דקאמר לא משמע כן כמ"ש הרב גופיה ותו דמי הכריחו לזה כיון שהברייתא לפי פסק ההלכה לא מיירי בהכי כלל. והנראה לענ"ד עמ"ש מרן כ"מ ז"ל דרבינו למד דין נתן מעות ולא משך מכ"ש דמשך ולא נתן מעות כאמור בברייתא וכיון שכן כיון שרבינו נרגש מדין הגוי בחלוקה העיקרית דון מינה לדין האחר שנלמד ממנו ולהטעות לא חייש כיון שכבר גילה דעתו בהל' זכיה ומתנה שהוא עיקר מקומו וכאן שהוא אגב לא הקפיד על זה ולדעת מרן פסק נמי כרבא לגבי אביי ותו דהוא בתרא ומאי דלא הביא בנתן מעות ומשך טעמא דרבא כבר תירץ מרן דכיון דבהא לא קשיא עליה מידי לא חשש לכתוב הטעם ע"כ כלומר דכיון דרבינו לא הזכיר הטעם בחלוקה ראשונה אלא כי היכי דלא תקשה עליה מדין משיכה בגוי קונה משום דקתני יחזיר הכא דיוליך לים המלח דהמקח קיים לא שייך תו הך מילתא ולמקח טעות נמי הכא לא שייך דסברא אלימתא היא כיון שנתן מעות וגם משך דעתו לזכות בהם לגמרי וכי חזר ביה מחזי כע"ז ביד ישראל ובהכי מתורץ נמי מה שהקשה הרב שם יעו"ש.

נתן מעות ומשך יוליכם לים המלח. נראה דהיינו טעמא משום דמחזי כע"ז ביד ישראל דאין לה ביטול עולמית וכן פירש רש"י ז"ל בבכורות דף י"ג וקצת קשה דכיון דקי"ל ע"ז של ישראל אינה אסורה עד שתעבד וכמו שכתב רבינו לעיל דנפקא לן מושם בסתר אי נתכוון לזכות בה מאי הוי ותו קשה במ"ש רש"י בע"ז דף י"ט דע"ז של ישראל היינו שעשאה ישראל לצרכו למכרו לגוי ולזה י"ל בדוחק דלמ"ד אסורה מיד כתב כן דוקא ושוב מצאתי שכן הובא בתוספתא שם פ"ו וי"ל דמדאורייתא ודאי דאינו אסורה עד שתעבד ממש מישראל וחז"ל גזרו שכיון שזכה בה ליתסר משום ע"ז של ישראל ועיין להרב ב"ח והרב הלבוש יו"ד סימן קמ"ו. וצ"ע:

וכן כותי וגר וכו' טול אתה ע"ז ואני מעות. פ"ו דדמאי ואף על גב דחלופי ע"ז אסירי הכא עד שלא באו לרשותו הקילו שמא ימיר ויחזור לע"ז בשביל הירושה ועיין להתוס' יו"ט ז"ל שם:

הלכה ו

כיצד כל הצורות וכו' והנמצאות במדינה וכו'. נראה דרבינו מפרש דרב יהודה אמר שמואל ור' יוחנן קיימי א"ר מאיר וארבנן דרב יהודה אמר שמואל קאמר דפלוגתייהו דוקא באנדרטי של מלכים ור"י ס"ל דפלוגתייהו הוי בעומדים על פתח המדינה דוקא

ובכל מין צורות קאמר ופסק כר"י וכו"ע מודו במימרת רבה דס"ל דמחלקותם בשל כרכים אבל בשל כפרים דברי הכל אסורים דלרב יהודה אנדרטי של מלכים אסור לרבנן דוקא בכרכים ולר"י בכרכים דוקא שייך פתח המדינה דכפר לאו היינו מדינה ועיין למרן ז"ל וכתב הרב לח"מ ז"ל לא ידעתי אמאי לא פסק כרשב"ג דהלכה כמותו בכל מקום במתניתין ע"כ וי"ל דכיון דהתוספתא מסייעא לרבנן פסק כוותייהו. א"נ אפשר דאין זה אותו רשב"ג עיין מ"ש התוספות פרק אף על פי (כתובות דף ס"א) ד"ה הלכה:

הלכה ז

צלמי עכו"ם הנמצאים וכו'. כתב מרן ז"ל דמשמע ליה דשמואל דשרי בשברי ע"ז ס"ל דע"ז שנשתברה מאליה מותרת כריש לקיש ולא קי"ל כוותיה ולא נימא דאפשר דמודה שמואל בע"ז שנשתברה מאליה שאסורה וכו' דא"כ כי אותביה ר' יוחנן לר"ל וכו' לישני ליה דשאני וכו' ע"כ פירוש לדבריו דאם איתא דיש לחלק בהכי לישני ליה דהך מתניתין לא נגע ולא פגע בדין זה וא"כ על כרחך דהדיוק אינו דהא שברי ע"ז אסורים דזה אי אפשר במוצא אלא הדיוק האמיתי הוא הא צלמים עצמם אסורים ואף דהשתא נמי משני ליה הכי הוא בדרך ראיה וכלומר הדין הוא שוה אלא שהדיוק אינו כמו שאמרינן ולימא ליה חידושא טפי דאף לדידיה לא ניחא הך דיוקא דלכו"ע אין לדמות מוצא לנשתברה מאליה אלא שלא ידעתי אמאי לא הכריח זה מרן ממ"ש שם דפריך סתם תלמודא לר"י מהך דמצא שברי אלילים הרי דס"ל לסתם תלמודא גופיה דאין לחלק בהכי אם לא שנאמר דרצה להכריח מר"ל ששוה לדשמואל ומה שיש להכריח דמדר"ל ס"ל דשמואל שמואל נמי סבירא ליה כר"ל עיין להרב לחם סתרים ז"ל. וכתב עוד מרן ז"ל ואיכא למידק דלמה ליה למפרך דמדר' מאיר נשמע לרבנן נפרוך דמדרבנן גופייהו נשמע דאלילים הנמצאים אסורים ושברים מותרים ה"נ וכו' ואין לומר דכיון דלא אשכחן בהדיא לרבנן דשרו שברי צלמים כדאשכחן לר"מ ומשו"ה לא בעי למפרך מדרבנן גופייהו וכמ"ש רש"י ז"ל דלזה י"ל דס"ל דמסתברא טפי דרבנן שרו כיון דחזינן לר"מ דהוא מחמיר בצלמים טפי ואפ"ה שברייהו שרי אין סברא דרבנן דמקילין במציאות איסור הצלמים יאסרו אף השברים דהא סוף סוף אינה כע"ז גמורה ועיין להתוס' שם וא"כ ליפרוך הכי אלא ודאי דלרבנן אפי' אלילים עצמם מותרים דהא הוו ספק ספיקא ספק עבדום ספק לא עבדום ואת"ל עבדום מכיון שמצאם מושלכים אימור בטלום ע"כ וקצת קשה דמשמע מהכא דכשהגוי השליך הצלם או שאבדו כדמשמע ממתניתין הוא מבטלו לגמרי דמייאש מינה ובגמרא דף מ"ג איתא דאף שמתייאש ממנה מאיסורא לא מייאש ופי' רש"י עדין הגוי שאבדה קורא לה ע"ז וכו' וכן פסק רבינו פ"ח הל' י' שאם מכרה לישראל או שנפלה עליה מפולת

ולא פינה או שגנבוה ליסטים וכו' דלא מקרי ביטול ונאבדה ממנו לא גרע מהני דלא מקרי ביטול אלא בענין שיודע בודאי שתשבר וא"כ קשה דהיכי שרי מכח ס"ס דליכא אלא ספק אחד אם עבדוה אי לא וכשאנו אומרים את"ל תו ליכא ספק וי"ל דזה שאמרו חז"ל דלא מקרי ביטול בהכי לאו משום דהוי ודאי כן אלא משום ספיקא דאמדינן דעת הכותי דבהכי לא בטלה וא"כ הכא דהוי ספק ספיקא כלומר דאף אחר הספק ראשון אינו ודאי גמור לית לן לאחמורי כלל.

או בתוך הגזוזטראות. בהגהות מהרמ"ע מפאנו ז"ל מצאתי בב"י וז"ל ס"א בתוך הגזוזטראות ור"ל בתוך גרוטאות של נחושת וכ"כ טור יו"ד סי' קמ"א דמוצא שברי אלילים מושלכים או בתוך שברי נחושת וגומר ע"כ.

הלכה ח

המוצא כלים ועליהם צורת חמה ולבנה ודרקון. הקשה הרב לח"מ דאמאי לא הזכיר רבינו דבעינן דרקון שיש לו ציצין בין פרקיו ואמרו בגמרא דהלכה כמותו ע"כ ואפשר לדעת רבינו דמ"ש בגמרא אינו ר"ל שיש דרקון אחר שאין לו ציצין אלא לפרש צורת הדרקון היאך הוא תדע דקאמר פירש ר' שמעון בן אלעזר וכו' ומ"ש הלכה ר"ל דזהו הדרקון האמור במשנה ורבינו נקט דרקון דכוונתו צורה גמורה וכן בפי' המשנה נקט דרקון ולא פירש ומכאן יש ללמוד כלל מחודש דבגמרא אמרו הלכה כרשב"א ולא אשכחן מאן דפליג עליה וכתבו התוס' בשם רשב"ם דהכי פירושו ואפילו אי משכחת תנא דפליג ע"כ.

הלכה ט

עכו"ם ומשמשיה וכו'. עיין להרב לח"מ והפר"ח ז"ל.

עבר ומכר עכו"ם. מדקדוק הלשון משמע דדוקא בעין אמנם אם נתערבה וכו' ועבר ומכר כל התערובת כאחד אין הדמים נאסרין דאם לא כן לישמועינן הך רבותא ובכלל מאתים מנה דממ"ש בכל שהן אין ללמוד דהכוונה להדמים של העכו"ם עצמה ונראה דבעבר ומכר התערובת לא נאסרו ודאי כי אם דמי העכו"ם דמהיכא תיתי לאסור הכל וכן יש להוכיח מדין טבעת של ע"ז דלקמן.

הלכה י

כיצד כוס של ע"ז וכו' פירש כוס אחד וכו'. כתב מרן ז"ל דבתערובת שניה יש ספק ספיקא ושכ"כ התוספות וכו' ע"כ ואיכא למידק דלפי דברי התוספות דוקא בזה אחר זה שרי אבל בבת אחת אסור ורבינו היה לו לפרש דדוקא בכי הא שרי אבל בבת אחת אסור ותו דהתוספות שם לתערובת שלישי דוקא קרו ליה ספק ספיקא אבל השני לא מקרי

אלא ספק אחד ולא קשיא דפשיטא דכי שרי רבינו מכח ס"ס על כרחך דבזה אחר זה דוקא קאמר דאי בבת אחת תו לא מקרי ס"ס דספק אחד הוא ומ"ש התוס' דתערובת שני מקרי ספק אחד ושלישי ספק ספיקא היינו כשמתהני בבת אחת דוקא דאז בתערובת שני ליכא אלא חדא ספיקא שמא אותו שנתערב כאן הוא של איסור שמא אינו וליכא תו את"ל וכו' אבל בשלשה אף בבת אחת שייך ס"ס והוא פשוט.

אכן מדברי רש"י משמע קצת דהשני לא מקרי ספק ספיקא כלל שהרי הצריך שיתערב מן השני אל השלישי דוקא כדי להתיר השני מכח ס"ס. ועמ"ש מרן מההיא דפט"ז דמאכלות אסורות ותירץ דברימוני בדן החמירו להצריכם שלש תערובות מפני שהוא דבר שאפשר שיהיו לו מתירים אם יתפרדו הרימונים ולרבינו חשיב בהכי דבר שיש לו מתירים ע"כ ראיתי להפר"ח והר"ח אבולעפיה שהקשה ע"ז ממ"ש הרב המגיד פ"א מהל' יו"ט הל' כ' גבי ביצה שנולדה ביו"ט דאפילו נתערבה באלף כולם אסורות וכתב הרה"מ שם דספק ספיקא בדבר שיש לו מתירים שרי כגון תערובת שני לדעת קצת פוסקים ויש מי שאסר ולדעת המתירים הסכים הרשב"א וכן נראה מדברי רבינו ע"כ והיינו משום דרבינו לא אסר אלא תערובת ראשון דוקא והיכי כתב מרן דלדעת רבינו דבר שיש לו מתירים לא שרי בספק ספיקא יעו"ש.

ומה שנראה לע"ד דכוונת מרן אינה דדבר שיש לו מתירין כלומר דאין איסורו אלא מחמת שיש לו מתירים ליתסר ספק ספיקא דידיה דזה לא עלה על דעת מרן בכוונת רבינו אלא כוונתו דברימוני בדן כיון שמלבד שהוא דבר חשוב דאפילו באלף לא בטיל כמ"ש רבינו שם נוסף גם דבר שיש לו מתירים דגם הוא חמור מצד עצמו דאפי' באלף לא בטיל החמירו חז"ל בזה דוקא בהצטרפות ב' האיסורים והיינו טעמא דברייתא דקתני ג' תערובות ברימוני בדן דוקא אבל בההיא דביצה שנולדה ביו"ט שאין איסורה אלא מחמת שיש לה מתירים ואפילו דבר שבמנין לא אסיר לדעת רבינו כמ"ש מרן שם בתחילת הפרק דרבינו לא חשיב אלא דבר חשוב להכי בביצה דליכא אלא חד איסורא סגי בספק ספיקא כן נראה כוונת רבינו דאל"כ הוה קשה טובא דחידושים כי הך הו"ל לאשמועינן רבינו בפירוש בדין דבר שיש לו מתירים ומה שהצריכו עיון היינו אעיקרא דדינא א"נ משום דהוה ליה לפרשו רבינו שם ברימוני בדן:

טבעת של ע"ז שנתערבה בכמה טבעות ונפלו שתים מהם בים הגדול הותרו כולן שאני אומר וכו'. התוס' ז"ל כתבו שם זבחים דף ע"ד דדוקא נפלו ממילא אבל אם הפילם ביד לא שרו דקנסינן ליה אטו מזיד ע"כ ולפ"ז אם קודם שנודע התערובת הפיל אחת מהם אפי' בידו שרי שהרי לא שייך קנס כיון שעדיין לא נודע התערובת וכ"כ הרב ב"י יו"ד

סי' ק"י בשם הרא"ש ז"ל. וכתב מרן ז"ל דרבינו מפרש שנים דקאמר ר' אלעזר דהיינו שהקריב ב' מהמעורבין וכו' ולפ"ז מאי דקאמר רב אנא תרתי קאמינא ר"ל שנפלו שתיהם וקצת קשה דפשט דברי רב נחמן משמע יותר דהנשארים שרו למוכרם שניהם ביחד כי היכי דנימא בכל חד מדחבריה לאו דאיסורא איהו נמי לאו דאיסורא וכמ"ש רש"י ז"ל דאי לפירוש רבינו דכל הקפידה היא לאותם שנפלו לים מה לי אחת מה לי ב' ותו דלישנא דאנא תרתי קאמינא לא משמע הכי דאיהו אחת קאמר וחדא בתרתי לא מחלף ותו קשה לפ"ז לישנא דר"א דקאמר לא התיר ר"א אלא שנים שנים אבל אחד אחד לא כפל לשון למה לי ולפי' רש"י ניחא טפי.

ותו קשה טובא מסוגיא דהתם דף ע"ז אמתני' דר"א ורבנן דקאמר אמר ר' אלעזר לא התיר ר' אליעזר וכו' מיתבי ר' ירמיה וחכמים אומרים אפילו קרבו כולם חוץ מאחד מהם יצא לבית השריפה א"ל ר' ירמיה בר תחליפא אסברא לך מאי אחד זוג אחד ע"כ ובשלמא לפי' רש"י ניחא דפריך ליה מרבנן דאסרי אפילו אם נשאר אחד מכלל דלר"א אפי' אחד אחד שרי אבל לפי' רבינו מאי פריך ותו דטפי הו"ל לאקשויי מר"א גופיה דהוא קאמר להדיא אם קרב ראש אחד וכו' וי"ל דרבינו מפרש דה"ק ר"י דמלתא דחיקא היא דאחד דקאמר ת"ק דר"ל תרי ואחד דקאמרי רבנן בדוקא ומי דחקך לשנות פשט הלשון וה"ק וחכמים אומרים וכו' ואם תפרש דאחד דקאמר ר"א לאו דוקא גם בדרבנן אימא לאו דוקא ומדרבנן לא מצינן למימר לאו דוקא דהא יצא קתני ולא קתני יצאו גם בר"א על כרחך דוקא קאמר ומתרץ דאיהו ס"ל דאחד בין דר"א בין דרבנן היינו זוג אחד ולהכי קתני יצא והיינו לומר דלר"א כיון שנקרבו ב' מהם תו לא חיישינן לאחריני כלל ורבנן פליגי עליה ואמרי דאפי' קרבו כולם חוץ מזוג אחד דהוה אמינא כיון שכבר קרבו כולם וגם נשארו ב' דעכ"פ איכא התירה גם בהנך תרי אפ"ה ישרף ומכ"ש אחד ממש וכלפי דברי ר"א אמרו כן ושנים שנים דקאמר י"ל דר"ל אראש ואכרעיים דמתני' וכו' ואפשר דהזקיקו לזה לרבינו ממאי דפריך לרב נחמן מהך דר"א דכיון דר"נ לא פירש בנשארים מה יעשה ואיך אלא באותו שנפל לים פי' דבאחד סגי לא שייך להקשות לו במה שהוא לא גילה דעתו ומה גם דמשמע דשאר הקושיות שהקשה בתחילה קיימי אנפל אחת מהם לים דוקא תדע דמתרץ ליה רב דאמר כר"א דתנן ר"א אומר אם קרב הראש של אחד מהם יקרבו כל הראשים כולם וההא פריך מר"א דלא התיר ר"א אלא שנים שנים ורב חדא קאמר ומתרץ אנא תרתי קאמינא ר"ל זוג אחד כי התם. שוב ראיתי להרב לח"מ שנרגש מזה וששתי כעל כל הון והוא ז"ל תירץ באופן אחר יעו"ש.

שוב כתב מרן דקשה על רבינו מפט"ו דתרומות שהתיר בנפלה אחת ולא הצריך שיפלו

ב' וכו' ובסוף דבריו תירץ דטעמא הוי משום דמנכר נפילתה ובב' תאנים נמי שרי וכן ב' טבעות וכו' ע"כ והקשה הר"ח אבולעפיה נר"ו דאי הכי אמאי הוצרכו לעשות צריכותא מר' נחמן לריש לקיש והלא ר"נ דמיירי בטבעות בעי שנים ור"ל דמיירי בחבית די באחת. עוד קשיא דב' מימרות הללו נלמדות מהך דר"א אם קרב ראש אחד מהם וגם באבר גדול כראש דמנכר בעי ב' ולמה לא הצריך בחבית ב' עכ"ד. לקושיא ראשונה כבר כתב מרן הקדוש ז"ל דעדיפא מינה קאמר דאפילו אם יהיו שוים צריכי ולקושיא שניה י"ל דאה"נ דנלמדות מר"א אבל לאו מטעמיה דאיהו מתיר מכח ספק כמ"ש רבינו בפירוש המשנה ואינהו מכח דמנכר נפילתה ורבינו לא פסק כוותיה מהנהו טעמי תריצי שכתב מרן ז"ל וק"ל.

נתערבה במאה ונתחלקו ארבעים למקום אחד ושישים למקום אחר ונפלו לטבעות אחרות וכו'. איכא למידק אם נפלו חמשים למקום אחד ומאה למקום אחר מה דינם דכיון דעכ"פ איסורא איתיה י"ל דכולן אסורות או דילמא כיון דבכל חד איכא ספק ספיקא ולא שייך איסורא ברובה איתיה לאסור כדאמרינן בשישים למקום אחד הכא שרו ודבר זה נסתפק אצלי עד שמצאתי להרב ב"י יו"ד סימן ק"י שהביא בשם הרשב"א דשרו מכח ספק ספיקא יעו"ש ומינה נ"ל דאם נפלו מ"ט למקום אחד ונ"א למקום אחר ה"ה והוא הטעם כמו השישים והארבעים ודו"ק.

הלכה יא

האשירה בין שהיתה נעבדת וכו' אסור לישב בצל קומתה ומותר לו לישב בצל השריגים וכו'. דברי רבינו צ"ע לפי שיטת הגמרא פ' כל הצלמים (עבודה זרה דף מ"ח) דמשמע להדיא לכולהו לישני דגם צל צלה אסור ורבינו לא אסר אלא צל קומתה דמשמע דצל צלה שרי אף לכתחילה ותו קשה לי דמנין הוליד רבינו היתר שריגים ועלים שלא הוזכר בגמרא ולקושיא ראשונה עיין להר"ן ז"ל שהניחו בצ"ע והכי איתא התם דף מ"ח אמתניתין דלא ישב בצילה ואם ישב טהור ופריך פשיטא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא נצרכא אלא לצל צילה מכלל דבצל קומתה אם ישב טמא לא דאפילו לצל קומתה נמי אם ישב טהור והא קמ"ל דאפילו לצל צילה לא ישב איכא דמתני לה אסיפא ואם ישב טהור פשיטא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא נצרכא אלא לצל קומתה מכלל דלצל צילה אפילו לכתחילה ישב לא הא קמ"ל דאפי' לצל קומתה אם ישב טהור ע"כ. ופירש רש"י צל צילה שחרית וערבית שצל ארוך וכו' ע"כ ולפי חומר הנושא אפשר דבצל קומתה שהזכיר רבינו ז"ל רצה לכלול גם צל צילה דעל כל פנים צל קומת האילן הוא בין כשהשמש באמצע הרקיע בין בשחרית או ערבית הכל הוא מחמת קומת האילן

ובגמ' חילקו משום דמתניתין קתני צל סתם וכשתירצו לא נצרכא אלא לצל צילה ר"ל שנכלל גם צל צילה בצילה סתמא דקתני מתניתין ומדפריך תו מכלל דבצל קומתה וכו' ומתרץ לא דאפילו בצל קומתה וכו' ולא קאמר מכלל דבצילה וכו' מכח זה הוליד רבינו דבצל השריגים והעלים מעולם לא נאסר כיון דלאו בכלל קומת גוף האילן נינהו ובפי' המשנה כתב וז"ל לא ישב בצילה בצל גוף האילן אבל בצל ענפים ועליה מותר ע"כ ולהכי נקט רבינו הכא צל קומתה לאפוקי צל השריגים והעלים שהתיר אחר זה ודומיא למ"ש בפירוש המשנה דמדלא התיר אלא הענפים והעלים מכלל דכל צל קומת האילן נאסר אפילו צל צילה זה נראה לענ"ד בדעת רבינו בדוחק אף שראיתי להמפרשים שפירשו דרבינו מתיר בצל צילה ועיין להפר"ח ז"ל.

ואם יש לו דרך אחרת אסור לו לעבור תחתיה וכו'. היינו אפילו תחת השריגים והעלים דמה שהותר היינו בצל אבל תחתם ממש יש לאסור משום חומרא דע"ז ועיין להרב הלבוש יו"ד סימן קמ"ב.

ואם אין שם דרך אחרת. מלשון זה מוכיח דבגוזלת את הרבים עסקינן וכמ"ש בש"ס וכ"כ הפר"ח ז"ל.

הלכה יב

אפרוחים שקננו וכו' והקן עצמה וכו'. כתב מרן ז"ל דפסק כתירוצא קמא פרק כל הצלמים דמירי באייתי עצים מעלמא וכלומר דמן הסתם לא חיישינן שהביאם מאותו אילן ושוב כתב מרן דפסק נמי כתירוצא אחרינא דר' אבהו דקאי אאפרוחים וכו' וקצת קשה דלר' אבהו לא מוקמינן לה בדאייתי עצים מעלמא כמ"ש איהו גופיה אלא בדאיתבר מגופו של אילן וכן נראה להדיא מדברי רש"י שם וא"כ רבינו שכתב דין האפרוחים ועליה קאי מ"ש והקן עצמה וכו' אי אפשר לומר כן דלאוקימתא אפרוחים לפום הך סוגיא מיירי בדאיתבר מגופיה ובפרק וולד חטאת קאמר ר' אבהו להדיא לעולם בדאייתי מעלמא וכו' אבל מרן הביא הך דע"ז. וקשה וי"ל דכוונת מרן ז"ל דכיון דאפשר לומר דינו של ר' אבהו אף בדאייתי מעלמא רבינו פסק כוותיה ולאו מטעמיה לפום הך סוגיא ומה גם דאף לפי תירוצא קמא שפיר מצינן למימר הך דאפרוחים משום שהם נהנים מן האשרה וכמ"ש רבינו דאפושי פלוגתא לא מפשינן וסוגיין דוולד חטאת תוכיח.

שהרי האשרה כמו בסיס להם. כתב מרן ז"ל דאפשר שכוונתו לומר וכו' גזור רבנן דאי שרית לאתהנויי מנייהו אתי לאתהנויי מינה וכתב הראב"ד (הו"ל) [היה לו לומר] מפני שהם כגדולי אשרה וי"ל לדעת רבינו שא"כ אטו משום שגדלו ואינן צריכין לאימן פקע מנייהו איסור גדולי אשרה עכ"ד כוונתו ז"ל דבשלמא אי אמרינן טעמא דילמא אתי

לאתהנויי מגוף האילן שאין האיסור מצד עצמו אלא אטו האשרה ניחא דכשאינם צריכין לאימן שוב לא גזור רבנן משא"כ אם נאמר מפני שהם כגדולי אשרה אף דאיסורו אינו אלא מדרבנן מ"מ כיון דעל כרחך האיסור הוא מצד עצמן תו לא פקע ודו"ק ובזה נסתלק מה שהקשה הפר"ח ז"ל על דברי מרן. ומה שלא הביא רבינו דין התזה בקנה הנזכרת במשנה היינו משום דס"ל דזה לא נאמר לעיכובא אלא לומר איך יגיע להם וכן נראה מדבריו בפי' המשנה ועיין להרב לח"מ ז"ל.

הלכה יג

נטל ממנה עצים אסורים בהנאה וכו'. כתב מרן הקדוש דקשה על רבינו דבישן אמאי אסר הא זה וזה גורם הוא וכו' ותירץ דמיירי בשאבוקה כנגדו וסמך אמ"ש פי"ו דמאכלות אסורות והביא מ"ש שם פת שבשלה על גבי גחלים של עצי ערלה מותרת כיון שנעשו גחלים הלך איסורן וכו' ומשמע דבעי למימר דכן הוא הדין בע"ז וקשה דרבינו כתב לעיל הל' י' דגחלת של ע"ז אסורה וכאן הביא מרן שהוא ז"ל כתב דכיון שנעשו גחלים הלך איסורן וי"ל דהתם מיירי לכתחילה וכאן מיירי בדיעבד דוקא וכן מצאתי להרב ב"י יו"ד סי' קמ"ב ועיין בשו"ע שם שפסק הדין ראשון של רבינו ושוב פסק דפת שבשלו בגחלי עצי אשרה מותר. והרמ"ך כתב דדילמא שאני עצי אשרה דכיון דהוא עצמו נטל העצים הו"ל ע"ז של ישראל ואין בטלה עולמית בשום דבר בעולם ע"כ וא"ת אם כן בחדש אמאי התיר רבינו בצינון לבד הא כיון דגרם האיסור לגוף התנור להחזיקו תו לא בטיל דהוי ע"ז של ישראל לדעת הרמ"ך ז"ל ולזה י"ל דכיון דאין זה אלא חומרא לא גזרו אלא כשנהנה מהחימום עצמו דהחימום מיהא הוא בעין משא"כ בנצטנן דשוב ליכא שום שייכות של איסור בעין לא גזרו אלא דאכתי קשה טובא ממ"ש רבינו לקמן דשדה שנזדבלה בזבל עבודה זרה ופרה שפטמה בכרשיני עבודה זרה הו"ל זה וזה גורם ושרי ולפי דברי הרמ"ך כיון שהם ע"ז של ישראל אין לה ביטול עולמית ודוחק לחלק בין זה לחום התנור דפשיטא דלא גרע דבשדה לא נתעכל האיסור ובפרה שמנוניתה יוכיח ועכ"פ זה הוא מתקרובת ע"ז וכמ"ש רש"י דף מ"ט ובסוף הדף ד"ה בזבל ע"ז:

הלכה יד

נטל ממנה כרכר וכו' יוליך דמי אותו הבגד לים המלח. וכ"כ בפי' המשנה ונראה דהכריח כן משום דאם דמי העצים קאמר לישמועינן רבותא אף בלא תערובת כיון שאין גוף האיסור בעין וכן מצאתי להתוס' ז"ל שם ולדברי רש"י צ"ל דר' אליעזר לא התיר אלא בנתערבה דוקא שכבר נתבטל האיסור ואינו ניכר כלל ועיקר מחלוקתם תלוי בההיא דכתבו התוס' ד"ה ארג בו את הבגד וכו' ועיין להר"ן ז"ל:

>קש<[**בכ"מ**], ומותר ליטע וכו' כתב הרמ"ך תימה וכו'. וכתב הפר"ח וז"ל ומה שכתב הכסף משנה דבמ"ש נתיישבה תמיהתו ליתא שלא נתיישבה כלום עיין להר"ן ע"כ ונראה לענ"ד דמרן ז"ל קיצר במובן דכיון דהוא ז"ל כתב דלר' יוסי הוי דין זה כיון דר"י מתיר אפילו באגוז של ערלה ופסקו רבינו בסוף הלכות מעשר שני רבינו ס"ל כפי' התוספות שם. עיין להר"ח אבולעפיה נר"ו שכתב כן ושפתים ישק:

הלכה טו

בשר או יין וכו'. פרק אין מעמידין (עבודה זרה דף כ"ט) בשר הנכנס לע"ז מותר והיוצא אסור מפני שהוא כזבחי מתים וכו' ואין להקשות על רבינו דכיון דהך מתני' אוקמיה בגמרא כר' יהודה בן בתירה דס"ל דע"ז מטמאה באהל ואנן לא קי"ל כוותיה כמ"ש רבינו בהלכות טומאת מת דע"ז אינה מטמאה אלא במשא דוקא כרבנן א"כ היכי פסקה רבינו להך די"ל עמ"ש התוספות שם בשם ר"י דבאכילה והנאה לא פליגי רבנן עליה דר"י יעו"ש וכ"כ הרב לח"מ ז"ל:

הלכה טז

המוצא כסות וכלים ומעות בראש ע"ז וכו'. רבינו מפרש המשנה בשאר ע"ז וכן פירש בפי' המשנה ודלא כרש"י ז"ל שכתב בראשו של מרקוליס דאף דפשטא דמתניתין הכי מוכחא דקאי אמתני' דלעיל דאיירי במרקוליס דקתני ר"י אומר ג' אבנים זו בצד זו וכו' מ"מ לפום מסקנא דהתם לא מצינן לומר כן דמסיק דאפילו חוץ כפנים דמי ואסור א"כ במרקוליס הכל אסור ופסקו רבינו בסעיף זה:

במה שהקשה הרמ"ך לרבינו מפרכילי וכו'. עיין להר"ח אבולעפיה נר"ו וגם לקושיא שניה כבר הוכחנו דרבינו אינו מפרש כפי' רש"י ז"ל. ומ"ש דבשאר ע"ז חוץ לקלקלין דבר שאינו של נוי מותר אפילו כעין פנים ורבינו סבור דאי כעין פנים אפילו בחוץ מיתסר בכולהו וכו' אפשר דבמ"ש מרן יתורץ זה דכתב דרבינו מפרש פרכילי ענבים ועטרות של שבלים דקאי אראשו ודוקא בראשו אסור אבל אצלו אף שהוא כעין פנים שרי יעו"ש:>קש<

הלכה יז

בכ"מ איכא דמתני לה אסיפא אמר אביי בטובה בטובת כהניה ט"ס הוא וצ"ל אחרים:

הלכה יח

מרחץ שיש בה ע"ז. רבינו כיון בדין זה לשתי התשובות שאמרו במשנה וכ"כ הרב לח"מ ז"ל ותשובה שלישית אפשר שנלמד מדיוק הדין שהזכיר רבינו לעיל ע"ז שהיה לה מרחץ וכו' כלומר שקדמה ע"ז למרחץ הא אם הוא בהיפך מותר ודו"ק:

הלכה יט

סכין של ע"ז וכו'. כתב מרן ז"ל ומיהו בהולכת הנאה לים המלח סגי דקי"ל כר' אליעזר דאמר הכי פ' כל הצלמים וכו' נראה דבעי לומר ע"י תערובת שהרי ר"א שרי בהכי דוקא וכמ"ש רבינו לעיל גבי נטל ממנה עצים וכו' אמנם בש"ך יו"ד כתב דהכא שרי אף בלא תערובת בהולכת דמי הסכין דליכא כ"כ תיקון משא"כ בבהמה ששחטה דהוי תיקון גמור בעינן תערובת דוקא הביאו הר"ח אבולעפיה נר"ו יעו"ש:

פרק ח

הלכה א

כל שאין בו תפיסת ידי אדם וכו'. **ואת המעיינות הנובעים לרבים**. מדברי רבינו משמע דדוקא בנובעים לרבים שרו אבל אם נובעים ליחיד דהיינו מעיין של יחיד אף שאין בו תפיסת ידי אדם אסור וכתב מרן דמפיק לה ממימרא דר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק דאמר מים של רבים אין נאסרין דמשמע הא דיחיד נאסרין וא"כ קשה טובא דבפ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ט) פריך תלמודא ההך הא של יחיד נאסרין ותיפוק לי דמחוברים נינהו כלומר ומאי איריא של רבים ומתרץ דאיירי בטפחינהו בידיה ופירש רש"י שתלשן בידו ואית בהו תפיסת ידי אדם ולהכי דוקא של רבים אבל של יחיד כיון דאיכא תפיסת ידי אדם אסירי וא"כ כיון דרבינו איירי באין בהם תפיסת ידי אדם אפילו של יחיד שרו ומוכרח לומר כן דהא לקמן הל' ב' פסקה להההיא דטפחינהו בידיה ואף דהראב"ד ז"ל השיגו שם בדבר אחר מ"מ דינא נפיק דהכא איירי באין בהם תפיסת ידי אדם וכן הקשה הרב לח"מ ז"ל והניחו בצ"ע ועיין להש"ך יו"ד והפר"ח ז"ל והר"ח אבולעפיה נר"ו. וראיתי להרב לחם סתרים שכתב דרבינו דקדק בלשונו שכתב הנובעים לרבים ולא כתב של רבים ומשמע בין אם המעיין של יחיד בין של רבים וכמ"ש התוס' שם דמיירי שכל העיר שלו ואפילו שנובעים לרבים כיון שבעל המעיין יחיד קרי מים של יחיד ע"כ והוא דבר נכון אך אינו מתיישב כ"כ לפי דברי מרן. ובדין דלקמן כבר יישב מרן יעו"ש וכן הובא בירושלמי להדיא יעוין עליו.

ובמה שהקשה מרן לרבינו מההיא דפרק ר' ישמעאל דסוגיין דעלמא דאין מלמדים יש ליישב ממ"ש התוס' בסוף האיש מקדש ותירצו יעו"ש דאף על גב דבעלמא אין מלמדין הכא מלמדין כי קושיית התוס' ומשו"ה פסק לחומרא וכ"כ הפר"ח והר"ח אבולעפיה אלא דקצת קשה דהתם מאן דקאמר הכי דריש לקרא דוהיתה חרם כמוהו כל מה שאתה מהייה ממנו הרי הוא כמוהו והיינו כמאן דס"ל דחליפי חליפין אסורין בע"ז ולזה י"ל

דכוונתו לומר כל המינין שאתה מחליף בע"ז ובין רב בין מועט הכל אסור כמוהו ולעולם דדוקא בחילוף ראשון אסור דדומיא להכי בערלה וכלאי הכרם שרי:

במה דברים אמורים בבהמת עצמו וכו'. הראב"ד ז"ל השיג על זה ועיין למרן ז"ל שהאריך:

>קש<**בכ"מ**, דאית ליה שותפות בכותי. ט"ס הוא וצ"ל בגוה:

הלכה ב

מים שעקרן וכו' אבני הר וכו'. שם דף מ"ו:

הלכה ג

ישראל שזקף לבינה וכו' ובא גוי והשתחוה לה אסרה. הקשה הר"ח אבולעפיה נר"ו דזה ילפינן מפ' ר' ישמעאל דקאמר רחמנא ואשיריהם תשרפון באש וכו' ופי' רש"י ירושה היא להם ואין הגוים יכולים לאוסרם בהשתחואה ע"כ וכלומר במעשה אוסר דבר שאינו שלו לחד מ"ד וא"ת אי הכי משו"ה ציותה תורה לישרוף אשירתיהם דנטעום ועבדו מעשה ומנ"ל למילף דין זקף לבינה וכו' עכ"ד וי"ל דכיון דאתינן לאוסרו משום ע"ז של ישראל שאין לה ביטול עולמית בעינן שיעשה הישראל הוכחה דבע"ז ניחא ליה דומיא דעגל ומה שנטעו הגוי לא נפקא לן מידי דהעיקר הוא שהישראל יעשה המעשה ורש"י ז"ל פירש כן קודם התירוץ כיון שעבדו ישראל לעגל ותו דמאי דקאמר רש"י בהשתחואה לאו היינו שאם יעשה מעשה יאסרו דהא ליתא שאם הישראל לא ניחא ליה בהכי מאי נפק"מ אלא כלומר בלא מעשה של ישראל ודו"ק:

חתך דלעת וכיוצא בה והשתחוה לה וכו'. פרק העור והרוטב (חולין דף קכ"ח) ואף דרש"י והתוס' ז"ל פירשו הבעיא לענין טומאה רבינו לא פי' כן משום דסבירא ליה דמימרת ר' ירמיה הוי ודאי לענין איסור ע"ז ואי לגופא איצטריך פשיטא דאסורה דהא על כרחך בתלוש איירי ולהכי מפרש גם הבעיא לענין איסור ע"ז גופא אלא דאכתי קשה קצת לר' ירמיה דקאמר הרי אמרו ואי לענין ע"ז פשיטא י"ל דלא קאמר לה אלא משום דבעי למבעי עלה וק"ל:

היה אילן נטוע וגדעו ופסלו וכו'. נראה דהיינו דוקא כשעשה כן לעבוד הגידולים דוקא דאילו נתכוון לעבוד גם לגוף האילן אסור הכל דהוי דומיא דקרקע שאם חפר בה בורות שיחים ומערות לעבוד כל הקרקע נאסר הכל כמ"ש רבינו לעיל וכ"כ התוס' שם אם לא שנחלק ביניהם ודו"ק:

הלכה ד

איל"ן שמעמידים תחתיו ע"ז. במה שהקשה מרן ותירץ דבריו מגומגמים ועיין להרב לחם סתרים שם.

בית שבנאו וכו'. נראה דרבינו מפרש דמתניתין בגוי דוקא איירי דקי"ל ע"ז של גוי אסורה מיד כמ"ש פ"ז הל' ד' ולהכי כשבנאה להשתחוות לה אף שעדין לא השתחוה לה אסורה אמנם ראיתי לרש"י ז"ל בדף מ"ז שפי' דהאי תנא קסבר דע"ז אסורה מיד וממ"ש אחר זה ובדלקמן משמע להדיא דר"ל בין של ישראל בין של גוי אסורה מיד וכן נראה מבין ריסי עיני התוס' ז"ל דס"ל הכי בד"ה אבן שחצבה וכו' וקשה טובא דבפרק ר' ישמעאל משמע דעכ"פ ע"ז של גוי ושל ישראל אינן שוים דעל כרחך חדא מנייהו אסורה מיד וחדא עד שתעבד ופריך כמה קושיות ולא מדכר סברא אחריתי כלל וקשה טובא דאם איתא הו"ל לאתויי הך סברא נמי דהאי אמתני' דהתם ואלו אנן בכולי תלמודא לא שמעינן להך סברא וכן משמע מסתמיות דברי הפוסקים ז"ל ומנ"ל לרש"י ז"ל ודבר זה הוקשה לי מאד עד שמצאתי להרב לחם סתרים שלא הניח דבר קטן ודבר גדול בספרו הנחמד זה ונתקשה גם אצלו דבר זה בדברי רש"י ז"ל ולא הזכיר התוספות וכתב ששוב מצא מנוח ממ"ש הרב ב"י יו"ד סימן קמ"ה דכוונת רש"י במ"ש ואם של ישראל הוא ולא כתב ואם בנאה ישראל דמיירי שקנאה ישראל בנויה מהגוי דכשהיתה ביד גוי כבר נאסרה משום ע"ז דגוי אסורה מיד וכשקנאה ישראל לא זז מאיסורה דמכח גוי קאתי ויש לה כח ע"ז של ישראל עכשיו שקנאה דאינה בטילה עולמית ע"כ ועדיין צריך לי עיון ממ"ש בכל האיך סוגיא יעו"ש ותו קשה דמי הכריחו לזה ולמה לא פירש כפשטא דמתני' וכמו שהבין רבינו וצריך לי עיון.

הלכה ה

כיצד יעשה כונס לתוך שלו וכו'. אף דבנוסחאות שלפנינו תנן במתני' ד' אמות רבינו נראה דלא היתה בגירסתו ובפי' המשנה גם כן לא הזכירו וכ"כ הרב תוס' יו"ט ז"ל.

ממלאו קוצים או צואה. אף דבגמ' אמרו בית הכסא לתינוקות רבינו כתב דבר ההווה ולאו דוקא אלא דקצת קשה למה לא חשו חז"ל משום איבה דאפילו גבי חמץ דאיכא כרת חשו לשמא יאמר כשפים הוא עושה לי ופטרו לבדוק אפי' חלקו של ישראל כמ"ש באו"ח סי' תל"ג וכן לקמן פ"ט הל' ב' חששו לאיבה ואין לך איבה גדולה מזו ואי משום דמרווח לע"ז הו"ל למלאותו בדבר אחר אם לא שנאמר דמיירי בדמצי לאשיתמוטי כדאמרינן פ"ק דע"ז גבי ההיא דבת ישראל לא תיילד עכו"ם בשבת עיי"ש.

היה הכותל שלו ושל כותי וכו' אבניו עציו ואפרו הכל אסור בהנאה. נראה כוונת רבינו דר"ל דאבניו ועציו של גוי דוקא הכל אסור בהנאה והוי סיום הדין שכתב ושל כותי וכו' ומפרש מאי דאמרינן במתני' אבניו ועציו מטמאים דר"ל חלק הכותי דטומאת ע"ז דרבנן כמ"ש פ"ו דאבות הטומאה ובדרבנן קי"ל דיש ברירה ולמה יאסר חלק הישראל וכ"כ הר"ח אבולעפיה נר"ו וכן נראה כוונת רבינו אף שיש קצת יתור לשון בדבריו.

הלכה ו

כיצד מאבד ע"ז וכו'. מ"ש הרמ"ך ז"ל דהיכי פסק כרב יוסף לגבי רבה ואע"ג דתניא כוותיה דרב יוסף הא דחי ליה רבה ע"כ. לישנא דדחי ליה דנקט לאו דוקא אלא ר"ל דגם תניא כוותיה דרבה וא"כ הדרן לכללין:**ועל** מ"ש רבינו

או שורף ומטיל לים המלח הקושיא מבוארת וכמ"ש מרן ז"ל ובאמת דמילתא תמיהא היא שהרי לא הזכיר שום תנא ולא אמורא שריפה אלא או שחיקה או בעיניה ושריפה יצאת מכלל בעיניה שהרי היא ניתכת ולכלל שחיקה לא באה אם לא שנאמר בדוחק דס"ל דילפינן מענל דכתיב ואשרוף אותו באש והדר ואשליך את עפרו אל הנחל ומה ששחקו היינו לבודקם כסוטות ובגמרא דברו בלשון קצר ועיין מ"ש התוספות דף י"ג ד"ה יוליכם וכו':

הלכה ז

דבר שאין בו תפיסת יד וכו'. משנה שם דף מ"ה הגוים העובדים את ההרים וכו' ונחלקו שם רש"י ור"ת אם התקרובת שלהם מותר בהנאה או אסור והתוספות שם הכריחו כפי' רש"י הראשון שהתקרובת הוא מותר וכו' עיי"ש וכן נראה דעת רבינו כאן שלא אסר כי אם הציפוי ועיין בדברי רבינו בריש הפרק.

ואילן וכו'. פירוש שנטעו ולבסוף עבדו דאילו נטעו מתחילה לעבדו הו"ל תפיסת ידי אדם ואסור והיינו טעמא דאשרה ומבואר בדברי רבינו ז"ל.

הלכה ח

עכו"ם של גוים שבטלוה וכו'. משנה שם דף נ"ב ודף ס"ד.

קודם שתבא לידי ישראל. שם דף ס"ד ברייתא ישראל שמצא ע"ז בשוק עד שלא באתה לידו אומר לגוי ומבטלה וכו'. קודם שתבא לידו. פרק השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ס"ד) ועיי"ש.

שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש וכו'. מה שיש לדקדק בזה עיין מ"ש בפ"ז בס"ד.

הלכה ט

ע"ז של ישראל וכו' אלא אסורה בהנאה לעולם וטעונה גניזה. שם דף נ"ב ואפשר דהך גניזה ר"ל ביעור מן העולם בלא הנאה כמו עגל ששחקוהו וזרוהו וכ"כ התוס' ז"ל ובזה נסתלקה קושיית מרן וכן ראיתי להמפרשים ז"ל.

אין ביטולו מועיל כלום. נראה שאיסור זה אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא אינה נאסרת עד שיעשה לה דברים שבסתר כמ"ש פ"ז הל' ד' עיי"ש.

כותי וקטן וכו'. שם דף מ"ג מבואר הכל.

ותקרובת ע"ז אינה בטילה לעולם. עיין מ"ש הרמ"ך דיש תקרובת שיש לה ביטול היכא דלא הוי משתבר כעין פנים וכו'. י"ל דרבינו סמך אמ"ש בפ"ג הל' ד' דע"ז שעובדים אותה במקל (פי' בקשקוש מקל) שבר מקל לפניה חייב ונאסרת (פי' משום תקרובת) זרק מקל לפניה חייב ואינה נאסרת ע"כ וכוונתו ז"ל דאינה נאסרת משום תקרובת אלא הוי כמשמשים ובעי ביטול דאיסורא בכדי לא פקע יעו"ש.

הלכה י

או שמכרה לצורף ישראל הרי זו בטלה. קצת קשה דבגמ' דף כ"ג לא חילקו בין מכרה למשכנה ובמשנה קתני מכרה או משכנה בחדא מחתא וא"כ כשחילקו בין צורף ישראל לצורף גוי קאי אכולה מתני' ורבינו נראה שחילק בין צורף ישראל לבין צורף גוי. או ישראל שאינו צורף במשכנה לעולם לא ביטל: ואפשר דרבינו בעוצם חכמתו דדייק טפי בדבריו העלים תיבת משכנה ברישא כי היכי דלא נטעי דכיון שהוא מפרש משכנה דמתניתין דר"ל בכל גווני ואפי' אם הזכיר זמן ולא בא לפדותה וכמ"ש מרן בשם הר"ן ז"ל בסיפא דפסיקא ליה דבכל גווני לא בטלה נקט משכנה אבל ברישא דלא פסיקא ליה דעל כרחך היינו דוקא הרהינה דהיינו בזמן דהוי דומיא דמכרה דאלו לא הרהינה אלא משכנה סתם פשיטא דלא בטלה משום דאכתי דעתיה עילוה להכי לא נקט הך לישנא דהוה דחיקא טפי לפרש משכנה דרישא בחד גוונא דוקא וסיפא בכל גווני אבל השתא שכתב משכנה בסיפא על כרחך לומר דהרהינה הוי דומיא דמכרה דאל"כ אמאי הזכיר משכנה כלל והשתא על כרחך לומר דכל החידוש הוא בהרהינה דאילו לא הרהינה פשיטא ויצא לנו גם כן דברישא נמי היכא דהוי דומיא דמכרה כי הך הוא הדין והוא הטעם ועיין להתוס' יו"ט ז"ל.

ועיין מ"ש מרן דרבינו מפרש ברייתא דקתני לוה עליה וכו' דאתיא כרבנן וכו' ולכאורה קשה דאי כרבנן אתיא אמאי תלי טעמא בעתידים לחזור דמשמע הא אם אינם עתידים לחזור בטלה ואמאי כיון דאינהו ס"ל דאפילו במכרה לא בטלה גם באינם עתידים לחזור

לא בטלוה דלא עדיף ממכרה וכמ"ש התוספות שם ובדברי התוס' אלה דבור המתחיל דאי תנא נמי איכא למידק וזה לשונם משמע דאתיא (כרבנן) [כרבי] דאי לרבנן אפילו זבנה לא בטלה ועוד מדתלי טעמא בעתידים לחזור דאי לרבנן אפילו אינם עתידים לחזור לא עדיף ממכרה וכו' ע"כ וקשה דלמ"ד דבצורף גוי פליגי אבל בצורף ישראל דברי הכל בטל מצי אתיא אף כרבנן דמוקמינן לה בצורף ישראל ודברי הכל בטל וי"ל דהתוס' לשיטתייהו אזלי שכתבו לעיל ד"ה או דלמא דפשיטות דלעיל מוכחא דבין בזה ובין בזה מחלוקת ושכן עיקר ולא נדחה זה כלל וא"כ בדיבור זה נמשכו אחר שיטתם דבין בזה ובין בזה מחלוקת וקאמרי בעצם דעל כרחך לרבנן לא מצי אתיא הך ברייתא דכיון דס"ל דבין כשמכרה לצורף ישראל בין לצורף גוי לעולם לא בטל ופשיטא דלא עדיף אינם עתידים לחזור ממכרה לצורף ישראל דס"ל דלא ביטל אמנם לרבינו דפסק כמ"ד דמחלוקת בצורף גוי אבל בצורף ישראל אף רבנן מודו דביטל והך ברייתא אתיא כרבנן ליכא למיפרך תו דאינם עתידים לחזור לא עדיף ממכרה דכיון דעל כרחך מוקמינן לברייתא בצורף ישראל דוקא ולהכי אם מכרה לו בטלה גם באינם עתידים לחזור דייניגן ליה כמכרה לצורף ישראל ודו"ק.

ומ"ש מרן בשם הר"ן ז"ל ולא כדברי רש"י שכתב צורף לאו דוקא ע"כ בנוסחאות שלפנינו אינו ואדרבא מפירושו מוכח להיפך שכתב דסתם לוקחי מתכות צורפים הם וכלומר דלהכי מוקמינן למתני' בצורף דוקא וא"כ גם בברייתא דלקמן דהלוקח גרוטאות מסתמא בצורף דוקא איירי ולהכי פריך מינה בפשיטות ודלא כהתוספות ז"ל שכתבו דצורף לאו דוקא וראיתי להר"ן ז"ל שנראה מדבריו שכן היתה בנוסחתו גם בפי' רש"י ז"ל ויש ליישב ודו"ק:

הלכה יא

עכו"ם שהניחוה עובדיה וכו'. משנה שם דף נ"ג.

עכו"ם שנשתברה וכו'. שם דף מ"א.

לפיכך המוצא וכו'. שם ועיין בדברי הרמ"ך שהביא מרן ז"ל.

ואם היתה של פרקים וכו'. שם דף מ"ט מסקנא דמלתא הכי ועיין למרן ז"ל. והרב רבי אברהם בר דוד ז"ל השיג בזה ועיין למרן ז"ל.

הלכה יב

מזבח עכו"ם שנפגם וכו'. קשה דבגמרא דף נ"ג מוכח דאף שנפגם מאיליו שרי בין במזבח בין בבימוס וראיתי להמפרשים שכבר נתעוררו בזה והר"ח אבולעפיה תירץ דמזבח הוי כע"ז וכ"כ הרב לחם סתרים ז"ל אלא שכתב עוד דאי האי שנתץ רובו היינו

על ידי גוי הנותצו למה לי רובו הא בע"ז אף שלא ביטל רובא אלא ראש אזנה ראש חוטמה בטיל ע"כ ובאמת שזה קשה טובא אמנם עמ"ש הפר"ח ז"ל יתורץ הכל שכתב דבימוס שנפגם היינו שנפגם האבן עצמו ומזבח שנפגם היינו נתיצת האבנים ממנו א"כ אם נותץ על ידי ישראל לא שייך למימר שקיל להאי דכיון שהאבנים לשם שלמים הגוי חוזר ובונה המזבח באותם האבנים עצמם ואין כאן שום ביטול למזבח ומשו"ה בעינן נותץ רובו על ידי גוי דוקא דאז הוי ביטול וזה ברור ע"כ ושפתים ישק דבהכי נמי לא קשה מ"ש הרב לח"מ דבסתם ע"ז כשקטע ראש אזנה או ראש חוטמה לא שייך לומר שיחזור לדבקה דזילא ליה מילתא טפי משום דדרכה להיות שלימה מה שאין כן באבני מזבח דדרכו להיות מאבנים הרבה בנתיצת אבן אחת לא מקרי ביטול דיחזור לבנותם כבתחילה אמנם כשנתץ רובה גלי אדעתיה דלבטולה קא מכוין דרובה ככולה.

ובימוס שנפגם מותר. לא ידעתי אמאי השמיט רבינו דין בימוסיאות של מלכים שהוזכרו במתניתין שם דף נ"ג.

או זרק ממנה. נ"א או זירר וכ"מ בהגהות מהרמ"ע מפאנו ז"ל.

ואם היתה של ישראל בין לצורכה בין שלא לצורכה וכו'. על מ"ש הרמ"ך ז"ל י"ל דרבא לא תירץ כן אלא לדעת ר' שמעון בן לקיש דס"ל ע"ז שנשתברה מאליה מותרת להכי איצטריך לטעמא דילמא מגבה לה אבל לר' יוחנן דס"ל אסורה ופסק רבינו כוותיה בהל' י"א א"כ לר"י היינו טעמא דאסורא משום דנכלל בע"ז שנשתברה מאליה וכ"כ הר"ח אבולעפיה נר"ו והוא פשוט:

פרק ט

הלכה א

שלשה ימים לפני חגם של גוים וכו'. פ"ק דף ו' וטעמא דכולהו משום דאזיל ומודה וכדקאמר רבא התם ותו אמרינן וצריכא דאי תנא לשאת ולתת עמהם משום דמרווח להו ואזיל ומודה אבל לשאול מהם דמעוטי קממעט להו שפיר דמי ואי תנא לשאול מהם משום דחשיבה ליה מילתא ואזיל ומודה אבל ללוות מהם צערא בעלמא אית ליה אמר תו לא הדרו זוזי ואי תנא ללוות מהם משום דקאמר בעל כורחו מיפרענא והשתא מיהא אזיל ומודה אבל ליפרע מהם דתו לא הדרי זוזי אימא צערא אית ליה ולא אזיל ומודה צריכא ע"כ והשתא כיון דכולהו צריכי קשה דאמאי השמיט רבינו חלוקא דלהשאילם ולשאול מהם דדוחק לומר דרבינו העתיק השני חלוקות אחרונים דאית בהו חדושא טפי דהך דלא חשיבה ליה מילתא אסיר ומכ"ש שאלה דחשיבה דא"כ אמאי העתיק חלוקא

דללוות מהם הא מכ"ש דליפרע מהם הוא דליכא בעל כורחו מיפרענא ואפ"ה אסיר ומרן ז"ל לא נרגש מזה ולולי דמסתפנא אמינא דט"ס הוא וצריך להגיהו בדברי רבינו. מכל שכן בפירוש המשנה הביאם יעו"ש.

ומותר למכור להם דבר שאינו מתקיים. עיין למהר"ש אלגאזי בס' אהבת עולם דף ע"ג ביאור רחב על דברי רבינו.

במה דברים אמורים בארץ ישראל וכו'. פ"ק דף י"א אמר שמואל בגולה אינו אסור אלא יום חגם בלבד ויום חגם נמי מי אסיר והא רב יהודה שרא ליה לרב ברונא לזבוני חמרא ולרב גידל לזבוני חיטי בחגתא דטייעי שאני חגתא דטייעי דלא קביעא ע"כ ופי' רש"י ז"ל בגולה אין אנו יכולים להעמיד עצמינו מלישא וליתן עמהם שביניהם אנו יושבים ופרנסתינו מהם ועוד משום יראה. בחגתא דטייעי יום לשנה מתקבצים כל סוחרי העיר לאכול ולשתות ולחוג לשם ע"ז פלונית וכו' דלא קביעא אין חוששים לה כ"כ אם אין עושים לה בכל שנה ע"כ והשתא קשיא לרבינו תרתי חדא דלפי' רש"י בגולה ר"ל שאנו בגלות ובין בא"י בין בחו"ל אסור מטעמא דאנו צריכים מהם ורבינו חילק בין א"י לחו"ל וכן הקשה הרב לח"מ יעו"ש ותו דלמה לא הזכיר היתר חגתא דטייעי לא בדין זה ולא בהל' ד' שאף שעושים אותו לשם ע"ז ממש כיון דלא קביעא שרי ולקושיא ראשונה י"ל דרבינו מפרש בגולה דר"ל בחו"ל כמו רואה כל הגולה לפניו פ"ב דר"ה וס"ל דהיינו טעמא מדאמרינן פ"ק דחולין גוים שבחו"ל לאו עובדי ע"ז הם אלא מנהג אבותיהם בידיהם משמע דבא"י עובדי ע"ז הם ולהכי חילק רבינו בין א"י לשאר ארצות ולקושיא אחרת יש לומר דרבינו מפרש שאני חגתא דטייעי דלא קביעא דכיון דמספקא לן אם יעשו אותו החג אם לא יעשוהו דהא לא קביעא לית לן לאחמורי מספק ולפ"ז כי קאמר דשרי לזבוני חמרא וחיטי בחגתא דטייעי רוצה לומר ביום הידוע שדרכם לפעמים לחוג בו ומספיקא לא חיישינן ולא הוצרך רבינו לבארו דפשוט הוא ואפשר דגם רש"י ז"ל ס"ל הכי ודו"ק. ודע דפיסקא אחרת נמצא בדברי רבינו בפ' זה הובאה בדפוס מגדל עוז בפיסקת היה אידן וכו' קחנה משם.

הלכה ב

ואסור לשלוח דורון וכו'. שם דף ס"ה.

אלא אם כן נודע לו וכו'. כתב הריב"ש סי' תי"ט דעל זה סומכין בזמן הזה לשאת ולתת עמהם ולשלוח להם דורונות ביום חגם עיי"ש.

וכן כותי ששלח וכו'. שם דף ו'.

ואם חשש לאיבה נוטלו בפניו. על מה שהקשה מרן ז"ל י"ל דרבינו נקט המצוי והווה ועיין להפר"ח ז"ל:

הלכה ה

אבל עכו"ם שעושה הוא חג לעצמו וכו'. ממתניתין שם פ"ק והרב רבי אברהם בר דוד זכרונו לברכה השיג על רבינו וכבר יישבו מרן ז"ל עיין עליו.

אין יום החג אסור אלא לעובדים בו בלבד. פ"ק דף ח' פליגי ר' יהושע בן לוי ור' יוחנן ותניא כוותיה דר"י אלא דקצת קשה לריב"ל דס"ל דאסור למכור לאותם המשועבדים אף שאינם עובדים לאותה ע"ז ביום זה אטו שלא ימכרו לעובדים הא אמרינן בכולא שמעתין דאלפני מפקידינן אלפני דלפני לא מפקידינן כדקאמר אביי בדף כ"א ודף י"ד ולא אשכחן מאן דפליג עליה וי"ל עמ"ש רש"י שם דאותן העיירות הם משועבדות ליתן המס ולהביא להם כל צרכיהם מעתה כיון שהם מוכרחים להביא להם כל צרכיהם איכא למימר דכחד לפני היא דאומדנא דמוכח היא:

הלכה ו

דברים שהם מיוחדים למין ממיני ע"ז וכו'. פ"ק דף י"ד ולכאורה הרואה בדברי הש"ס בלבבו יבין שרבינו השמיט כמה דינים וגם לא נתברר כמאן פסק דבמתניתין פליגי רבנן ור' יהודה דרבנן ס"ל דאיסור דברים המיוחדים היינו אפי' ע"י תערובת ור"י שרי בתערובת ובגמ' אוקימנא לה באומר זה וזה כלומר דמעיקרא אדכר לבן ושחור ואדום דלר"י בפני עצמו אסיר ובין התרנגולים שרי ולרבנן אפילו בין התרנגולים נמי אסור ובאומר תרנגול למי לכו"ע שרי אף למכור תרנגול לבן ובמזכיר תרנגול לבן לחוד אף בין התרנגולים לכו"ע אסור תו אמרינן התם דכותי שעשה משתה לבנו אותו היום ואותו האיש אסור למכור לו הכל והיינו דוקא בחופת בנו משום דמשבח לע"ז על שהגיעו לכך כמ"ש רש"י שם ובדף ח' אבל אם יש לכותי חולה בתוך ביתו אי נמי במשתה בנו של מריעות אף באומר תרנגול זה לבן שרי דלאו לע"ז קבעי תו בעי רב אשי תרנגול לבן קטוע למי מהו למכו' לו תרנגול לבן שלם וכו' אם תמצא לומר האי אערומי קמערים תרנגול לבן למי תרנגול לבן למי ויהבו ליה שחור ושקל ויהבו ליה אדום ושקל מהו למכור לו לבן וכו' תיקו וידוע דדרכו של רבינו לפסוק כאם תימצי לומר ובתיקו דאיסורא קי"ל לחומרא הנך רואה כמה דינים נראה שהשמיט רבינו ולפי מה שנראה מדבריו מוכח דפסק כר"י דמתיר למכור בין התרנגולים דאילו לרבנן אפילו בין התרנגולים אסור ורבינו התיר בסתם תערובת.

ומה שנראה לומר עם מ"ש מרן הקדוש דרבינו פסק כר' יהודה לגבי רבנן מכח בעיית

רב אשי ונקט לישנא דמתניתין בתוספת לשבח כדי שנלמד כל הדינים מדקדוק דבריו ז"ל והרי במתניתין הזכירו הדין בענין איסור המכירה ולא באיזה אופן שצריך שישאל הגוי והכל יבא על נכון בס"ד וזה דרבינו כתב דברים שהם מיוחדים וכו' אסור למכור וכו' דר"ל כדרך העולם שהלוקח שואל אותו דבר דהיינו תרנגול לבן למי ונכלל בזה דין תרנגול לבן קטוע למי וגם דין תרנגול לבן למי ויהבו ליה שחור ושקל אדום ושקל לבן אסור משום שהזכיר לבן לבדו אמרינן ודאי אערומי קמערים ולעולם כשמזכיר לבן אסור אף ע"י תערובת ושוב החזיק דין זה במ"ש ודברים שאינם מיוחדים מוכרים אותם סתם ואם פירש הגוי שהוא קונה אותם לעכו"ם אסור למכור להם אלא אם כן פסלו וכו' הרי דבהדרגה נמי ילפינן לה דאם בדברים שאינם מיוחדים אם הזכיר לע"ז בכל גווני אסור אם לא שפסלו מינה דבדברים המיוחדים סלקינן דרגא דאם הזכיר אותו דבר המיוחד אף שלא פירש בכל גווני אסור דסתמו הוי כפירושו בדברים שאינם מיוחדים וכי היכי דבדברים שאינם מיוחדים ליכא היתר אלא בפסלו מטעמא דאין מקריבים חסר לע"ז בדברים המיוחדים נמי אף ששאל תרנגול לבן קטוע ליכא היתר אלא בקטוע דוקא מהך טעמא גופא ושלם בכל גווני אסור וכי אמרינן בגמרא דבאומר זה וזה פליגי רבינו מפרש דר"ל שיש ביד ישראל או לפניו תרנגולים הרבה לבנים ושחורים ואומר לו הכותי זה וזה תן לי וכמ"ש התוספות שם וכלומר דלא הזכיר לבן דאיכא תרתי לטיבותא חדא דלא הזכיר לבן להדיא ותו דלקח גם משאר מינים ולהכי ר"י מדמי ליה לאומר תרנגול למי וגם לא שרי אלא בתערובת משום דגריעי מתרנגול למי דלא גילה דבעי לבן כלל משא"כ הכא דאף שלא הזכיר מ"מ הרי גילה דעתו במה שאמר זה וזה ולפ"ז נמי כיון דמאי דאסרינן היינו בסתם כלומר דחיישינן דלע"ז בעי בדאיכא למתלי טפי דלאו לע"ז בעי אלא לצורכו כגון במשתה של מריעות אי נמי שיש לו חולה בתוך ביתו וכיוצא דיש לתלות בהכי פשיטא דשרי ורבינו לעיל כשהזכיר איסור לשאת ולתת עם כותי שעשה משתה לבנו היינו מטעמא שמקלס לע"ז ומודה לה ביום זה וכמ"ש בתחילת דבריו אבל כותי וכו' דעליה קאי כל מ"ש אחרי זה ורבינו לא רצה לפרש משום דס"ל דלאו דוקא משתה של מריעות וחולה אלא כל היכא דידעינן שהוא לע"ז אסיר ובשיש לתלות כי הני פשיטא דשרי והזכיר אלה האמורים במשנה ולישנא דמתניתין נקט וכאמור לפי דרכינו.

ומה שהקשה מרן דאמאי השמיט רבינו ההיא דחבילה וכו' מה שאפשר בזה הוא דרבינו ס"ל דלאו הלכתא היא מדאמרינן לקמן דכשהכותי הזכיר תרנגול לבן אסור עכ"פ אף ע"י תערובת לכו"ע והכא נמי לא שנא דמי לא עסקינן דלוקח בתערובת הרבה דמוכח דלסחורה קמכוין ואפ"ה אסור והר"ח אבולעפיה נר"ו תירץ לזה שדחאו מהלכה ממ"ש

ואסור למכור כלי זיין לישראל החשוד למכור לכותי ופסקו בסמוך ובפ' כל שעה ההיא ארבא דטבעא בחישתא ואסרוה למכור לכותי שמא ימכרנה לישראל אף דהוי לפני דלפני (וכמ"ש פ"ה דה' חמץ ומצה) וס"ל דפליגי הסוגייאות אהדדי ע"כ ואחר המחילה רבה גם זה דוחק גמור ונראה דאישטמיתיה להרב מ"ש התוספות בדף ט"ו ד"ה לכותי מזבין ליה וכו' שכתבו דשאני כותי שאינו מוזהר על לפני עור אין אנו חוששים אם הכותי ימכור לחבירו אבל הכא דמיירי בישראל החשוד אנו מוזהרים שלא יבא שום ישראל לידי תקלה על ידינו הרי דחילקו בין ישראל לכותי ואי לפירוש שני שכתבו אינו מנגד הראשון כלל יעו"ש וההיא ארבא דטבעא בחישתא כבר כתב הרב גופיה דהרא"ש כתב דבשיש חשש שהכותי יכשיל לישראל אסור ע"כ ומה גם דבכולא שמעתין מוכח דליכא מאן דפליג ההך כללא וכמו שנראה מדברי התוספות הנ"ל ועיין מ"ש לעיל בס"ד והיותר נראה דכיון דרבינו לא אסר לשאת ולתת אלא ביום החג דוקא מטעמא דאזיל ומודה מינה דכשאינו ביום חג אין להחמיר כן דאם נראה שהוא לסחורה שרי ולא אסיר אלא דבר מועט דאיכא למיחש לע"ז ולענין שיעור לא נחית דהכל לפי המקום ולפי הזמן. **לעולם**. פירוש דלאו דוקא ג' ימים לפניהם.

הלכה ח

כך אין מוכרים להם דבר שיש בו נזק לרבים וכו'. שם דף ט"ו עיין מה שהקשה הרב לח"מ ממ"ש רבינו פ"כ מהל' שבת וכתב דמאי דנקט רבינו דובים ואריות לדוגמא בעלמא נקטיה יעו"ש. לא ידעתי למה לא פי' דברי הש"ס כמ"ש התוספות שם דבארי אף רבנן מודו דעד כאן לא אסרי רבנן אלא משום דאתי למימר שלימה מכרה לו אבל בארי לא שייך האי טעמא דלעולם שבור הוא אצל מלאכה ע"כ א"כ מטעם נזק כשהוא ארי תרבות דליכא נזק שרי אף לרבנן ודו"ק.

הלכה ט

עיר שיש בה ע"ז מותר לילך חוצה לה וכו'. מדנקט רבינו לשון הליכה משמע דר"ל אף בלא משא ומתן והיינו להלך שם ולהשהות שם לאיזה ענין ואז אסור אפילו שאין הדרך מיוחד לאותה ע"ז וכשהולך ממקום למקום ובאמצע הדרך עובר באותה העיר אז יש לחלק בין כשהדרך מיוחד לע"ז לאינו מיוחד ועיקר הטעם היינו משום שנהנה מאותה ע"ז ודלא כפי' רש"י ז"ל דף י"א שפירש ברישא דר"ל לשאת ולתת ובסיפא מפני הרואים שיאמרו שהולך לעובדה וקשה לפי' רש"י ז"ל דכיון דרישא מיירי באיסור משא ומתן מה מקום יש לשאול מהו לילך לשם כיון דמתניתין לא אסר אלא מקח וממכר דוקא אבל הליכה בעלמא מהיכא תיסק אדעתין לאסור ואף דכח הדוחה יאמר דרש"י פירש

כן לפי האמת מ"מ י"ל באופן אחר משום דנפקא מינה לענין דינא וכוונתו דמתניתין אסר ברישא לשאת ולתת אף בלא הליכה לשם וכגון ע"י סרסור ההולך לשם א"נ ע"י כתב ואפ"ה אסור דהא יום חג הוא ואסור ואף על זה כשנקבע המקח כדינו הרי הגוי אזיל ומודה על מה שמובטח להרויח בעסק זה ואף דאכתי לא מטא לידיה מ"מ כיון שסופו על כורחו לבא השתא מיהא הוא שמח והרי אמרינן בדף ו' דאצטריך מתניתין לחלוקא דליפרע מהם משום דאי הוה תנא ללוות מהם לחוד הו"א דאסיר משום דקאמר בעל כרחו מיפרענא והשתא מיהא אזיל ומודה אבל ליפרע מהם דתו לא הדרי זוזי אימא צערא אית ליה ולא אזיל ומודה צריכא ע"כ הרי דבכל גווני אסרו בדאיכא קצת שמחה ומכ"ש במשא ומתן דלפעמים איכא הרווחא טובא ופשיטא דאזיל ומודה והרואה בדברי רש"י ז"ל יראה דלא הזכיר בחלוקא זו ענין הליכה כלל והה"נ דחוצה לה כשהע"ז בתוכה אף הליכה גמורה שריא משום דלית להו יום חג כלל וכן להפך והשתא אתי שפיר דבעי מתניתין כיון דמשא ומתן אסיר אף בלא הליכה מכל מקום אכתי איכא לספוקי בהליכה גרידא בלא משא ומתן ותירץ דבהליכה גרידא נמי איכא למיחש מפני הרואים שיאמרו שהוא הולך שם לעובדה ולזה כשהדרך מיוחד לאותו מקום אסור ודין זה נראה דאף רבינו יודה בו מן הטעם האמור דעכ"פ אזיל ומודה. ומה גם דמתניתין דלפני אדיהם והעתיקה רבינו סתמא אסר וכל היכא דשייך אזיל ומודה במשא ומתן וכיוצא יש לאסור אלא דרש"י ז"ל נראה דנפקא ליה מהך מתניתין לפי האמור ודו"ק:

הלכה יא

אסור לבנות עם הכותי כיפה וכו'. דין זה איצטריך לאסור לכתחילה הכיפה דאילו בדיעבד אפילו הע"ז עצמה שכרו שרי וכמו שנראה מהש"ס שם ופסקו רבינו פ"ז הל' ה'. שם דף ט"ז:

ואם עבר ובנה וכו'. שם דף י"ט:

אבל בונה הוא לכתחילה וכו'. מתניתין דף ט"ו אבל בונים עמהם בימוסיאות וכו'. ומ"ש רש"י שם גבי בימוסיאות וכו'. לכאורה הוא תמוה דבדף נ"ג ע"ב נראה נגד מ"ש כאן וצ"ע:

הלכה יב

עיר שיש בה ע"ז והיו בה חנויות מעוטרות וכו'. פ"ק דף י"ב מתניתין וכו'. ורש"י ז"ל פירש דיום חג הוא והמעוטרות אסורות דסימן הוא להם שאותם חניות של כומרים ליטול מהם מכס ושאינם מעוטרות מותרות משום דלא מטיא מנייהו הנאה לע"ז וכו'. אמנם התוספות ז"ל הקשו על פירושו ופירשו ז"ל דהכא מיירי ביריד שעשוי להניח בו מכס ושלא ביום חגם מיירי ולכך כשאינן מעוטרות אין כאן איסור ופירוש לפירושם ז"ל

דכשאינן מעוטרות כיון שאין מניחים לו את המכס אדרבא חייב לפורעו פשיטא דשרי והוי כעין הברייתא שהביאו לקמן בההיא דר' נתן וכמ"ש התוספות שם ד"ה אבל מהנה שרי בשם ר"ת דקאי אמר ר' שמעון בן לקיש על מתניתין ומדמו לה להך ברייתא ומטעם בזיון יעו"ש ומפשט דברי רבינו נראה שהוא מפרש כפי' רש"י ז"ל שהרי כתב מפני שחזקתם שבגלל ע"ז נתעטרו דאי לפירוש התוספות פריעת המכס הוא המוכיח להדיא שבודאי הם לכבוד הע"ז שהרי בשביל שקונה מחנות זה הניחו לו המכס ומ"ש התוספות דרש"י ז"ל הכא משמע דחזר בו ממה שכתב במתניתין עיין להרב לחם סתרים שכתב שאין זה הכרח יעוין עליו:

הלכה יג

המוכר בית לעכו"ם וכו'. פ' השולח (גיטין דף מ"ד) וכתב מרן דרבינו מפרש דמוכר לכותי היינו לעכו"ם דאל"כ לא היו דמיו אסורים כדפי' רש"י ע"כ ושם רש"י לא פירש כן אלא כתב דמיירי בארץ ישראל ולכותי ממש והטעם משום לא תחנם לא תתן להם חניה בא"י ויותר נראין דברי רבינו לפי אותה סוגיא דלפי' רש"י היכי ס"ד לאסור דמיו כיון דאשכחן אפי' באיסור המבואר בפסוק דלעולם בהם תעבודו ואפ"ה היכא שהוא אונס כגון שהפיל עצמו לגייסות דמיו מותרים ובאיסור שאינו מבואר אלא דרך אסמכתא יאסרו דמיו ואף שיש ליישב קצת לפי הטעם האמור שם מכל מקום נראה כדברי רבינו. ולכאורה נראה הטעם משום דהוה ליה תלוש ולבסוף חברו דהוי תלוש אכן קשה מדין אילן שפסק רבינו פ"ח שאינו נאסר משום דאין בו תפיסת ידי אדם ואפשר דהכא היינו טעמא משום דכיון שמכרו להיות הבית עכו"ם חמיר טפי ולכך נאסרו הדמים ודו"ק ודע דמרן ז"ל כתב דס"ל לרבינו דמוכר לכותי שאמרו בפרק השולח (גיטין דף מ"ד) היינו לעכו"ם דאם לא כן לא היו דמיו אסורים כדפירש רש"י ע"כ ורש"י שם פירש דמוכר בית לנכרי בארץ ישראל דאמר קרא לא תחנם לא תתן להם חניה בקרקע ע"כ ואיך כתב מרן כדפירש רש"י וצ"ל דקאי אדאם לא כן וכו' כלומר ולכך נייד רבינו מפירוש רש"י ודו"ק:

הלכה יד

וחלילין וכו'. ירושלמי ותוספתא פרק רבי ישמעאל מרן ז"ל:

הולכים ליריד. שם דף י"ג:

בגיותן. אף דסתם עבדים ושפחות הנקנים מן כותים בגיותן הם משום סיפא נקט לה דלא מעלין ולא מורידין ועיין בש"ס דף י"ד:

ירקבו. פירשו התוספות ז"ל ויניחם במקום שלא יהא נקל לבא לידי תקלה ושם ירקבו:

יוליכם לים המלח. נראה דהיינו משום דשדי להו בעינייהו אבל על ידי שחיקה אפילו לשאר נהרות וכן כתבו התוספות שם:

הלכה טו

כותי שעשה משתה לבנו וכו'. רבינו השמיט מ"ש שם דאדם חשוב שאני משום דהוא מילתא דפשיטא כיון שהזכיר הע"ז להדיא כדמוכח שם א"נ י"ל דרבינו מפרש דאדם חשוב שאני ר"ל בדרך חסידות וממילא הוא מובן ועיין מ"ש בפ"ה הל' ברכות בס"ד:

ואפילו לאכול. הכי איתא בש"ס דף ח' ודקדק הרב ב"י ז"ל דאם אכלו במסיבה בפני עצמן שרי לח"מ ז"ל:

עד י"ב חדש. ובגמ' איתא דלאדם חשוב אפי' אחר י"ב חדש אסור ורבינו לא הזכירו ואפשר משום דמלתא דפשיטא היא:

הלכה טז

בת ישראל לא תניק את בת נכרית וכו' אבל מילדת היא בשכר משום איבה. הקשה מרן ז"ל דאמאי לא כתב רבינו דין דשבת דלא שרי אף בשכר כדמשמע בגמרא דף כ"ו ע"ב ובאמת דין זה הביאו רבינו פ"ב מהלכות שבת הל' י"ב להדיא ודחיקא לי מילתא לומר דאישתמיטתיה למרן דין זה ולא גילה את מקורו אם לא שנאמר בדוחק דכוונתו דאמאי לא הביאו גם כן כאן כיון דאיכא למיטעי דאף בשבת שפיר דמי כיון דליכא חילול שבת כמ"ש רבינו שם והוא מהתוס' שם ד"ה סבר רב יוסף ואי משום דכבר הזכירו במקומו הרי דרכו של רבינו להביא דבר אחד בב' וג' מקומות כמה פעמים ובפ' זה גופיה הל' ו' גבי איסור מכירת דבר שיש בו נזק לרבים וכתבו ג"כ פי"ב מהל' רוצח וכן לקמן פ"י דין מוסרים ואפיקורוסים וכתבו ג"כ פ"ד שם וכן בכמה מקומות מצינו לרבינו דבר זה רבו מספר ומכל שכן הכא דאיכא למיטעי זה נראה בכוונת מרן:

והנכרית עכו"ם מיילדת בנה של ישראל ומניקה את בנה ברשותה. וא"ת אמאי לא כתב רבינו דמיירי דוקא באחרות עומדות על גבה דפשיטא שהוא פוסק כחכמים דפליגי אר' מאיר ואינהו ס"ל דדוקא עומדות על גבה בעינן כדי שלא תהרוג הולד דאין לומר דפסק כסתם משנה דלא בעי אחרות עומדות על גבה דא"כ מתניתין אמאן תרמיה אי ר"מ אפילו אחרות עומדות על גבה אסר ואי רבנן בעי דוקא אחרות עומדות על גבה ואין לומר דברשותה שכתב רבינו קאי גם אדין מיילדת דכיון דברשותה ר"ל בביתה של ישראלית לאפוקי שלא תוליכנו הנכרית לביתה וכמו שנראה מדברי מרן לא משמע דאיכא אחרות עומדות על גבה וי"ל דמילתא דפשיטא היא דכיון דאיכא למיחש בעינן על כרחך אחרות עומדות על גבה ולפחות יוצא ונכנס דהיינו הך כמ"ש התוס' וסמך רבינו למה שהוא הדין

בשאר איסורין ומה גם במקום סכנה ולהכי נמי מתניתין לא הוצרך לבארו ומה שהזכירו במתני' ברשותה גבי מניקה היינו לומר דאם הוא ברשות הנכרית בכל גווני אסור אף באחרות עומדות על גבה וגבי מיילדת לא הוצרך לפרש משום דמסתמא ברשות ישראל יולדת וכמ"ש התוס' שם ורבנן דאמרי דבעי אחרות עומדות על גבה לאו משום דהוה ס"ד דלישרי בלא אחרות עומדות על גבה אלא משום דפליגי ארבי מאיר דס"ל דאפילו באחרות עומדות על גבה לית לן למשרי אמרי אינהו דליתא אלא די בהכי ודו"ק:

הלכה יז

ישראל ההולך לתרפות וכו'. ודין המומר הוא מבואר ועיין בדברי הש"ס דף ל"ב:

הלכה יח

ישראל שהלך וכו'. מבואר שם דף ל"ג ועיין מה שכתב מרן ז"ל:

פרק י

הלכה א

לפיכך אם ראה עכו"ם וכו'. פרק אין מעמידין (עבודה זרה דף כ"ו:)

במה דברים אמורים בכותי אבל מוסרים ואפיקורוסים מישראל וכו'. הקשה הרב לח"מ ז"ל דאם רבינו פסק כמ"ד אוכל נבילות להכעיס מומר הוא ואף על פי שלא הזכירו כאן סמך אמ"ש פי"א מהלכות עדות וכו' ונראה ודאי דאישטמיתיה להרב מ"ש רבינו בהלכות גזילה פי"א דכשהוא להכעיס קראו ז"ל אפיקורוס גמור יעו"ש אף דבאמת לפי מ"ש שם רבינו גופיה נמי פליג מדידיה אדידיה מהלכות עדות להלכות גזילה יעו"ש עוד כתב הרב לח"מ וז"ל אלא דאכתי קשה שכתב רבינו בהלכות תשובה שנים הם המומרים וכו' וסיים במומר הראשון והוא שיעשה להכעיס דאיך כתב כן הא אפילו למ"ד מומר להכעיס מומר הוא לא קאמר אלא אפי' מומר להכעיס דכ"ש לתיאבון דהוי מומר א"כ איך כתב והוא שיעשה להכעיס הא לתיאבון נמי מומר הוא וצ"ע ע"כ ואי מהא לא קשיא דאף למ"ד מומר לתיאבון מומר הוי מודה הוא לדרשא דאני שונה לכל אבידת אחיך לרבות את המומר וכבר פסקו רבינו פי"א דהלכות גזילה וא"כ ממילא דאינו בכלל מורידין ולא מעלין כי קושיית הש"ס ויש לפרש כן מכמה טעמי חדא דאין סברא להחמיר כל כך באוכל להכעיס כאוכל לתיאבון ותו דלית לן לאפושי פלוגתא בעיקר דרשא דאני שונה וכו' דמשמע מהש"ס דליכא מאן דפליג יעו"ש ואי קשייא במ"ש רבינו עיין להרב ז"ל שם ולהר"ח אבולעפיה בפ' זה ועיין במ"ש שם בס"ד ודברים אלו צ"ע רב:

הלכה ב

ואם היה מתיירא. עיין למרן ז"ל. אלא דקצת קשה במ"ש רבינו אבל בחינם אסור דאם הוא מתיירא שמא יזיק לו או יהרגנו למה לא יהא מותר ונראה דפשוט הוא דשרי והיראה שהזכיר ז"ל בחלוקא זו היינו בדליכא חשש סכנה ודו"ק:
הואיל ואתה מצווה להחיותו. סוף ע"ז דף ס"ה:

הלכה ג

ואין שכונה פחות משלשה. שם דף כ"א:

הלכה ד

אף במקום וכו'. משנה וגמרא שם ותפס לשון המשנה דליכא למיחש דנימא הלכה כר' מאיר שהרי פסק בסמוך כר' יהודה וכ"כ מרן ז"ל ועיין בשו"ת מהר"ל בן חביב סימן ע"ח:
ואין מוכרים להם פירות ותבואה וכו' אבל מוכר הוא משיקוץ. פ"ק דע"ז דף י"ט ואין מוכרים להם במחובר לקרקע אבל מוכר הוא משיקצץ רבי יהודה אומר מוכר הוא על מנת לקוץ ע"כ ומרן ז"ל הביא לשון הרא"ש במה שתמה על הרי"ף ומ"ש והיה נראה וכו' משמע שבא לתרץ בעד הרי"ף ז"ל למה הביא הך בעיא דמשמע דס"ל דהלכה כר"י וכן נראה לכאורה מדברי הרא"ש במקורם שהרי בתחילה כתב דעתו דהלכה כר' מאיר דסתם מתניתין כוותיה ואח"ז כתב ותמיה לי על הרב אלפסי ז"ל וכו' משמע דבא להליץ גם לדעת הר"יף דפסק כר"י ומינה נמי לדעת הרמב"ם דפסק כן ואם כן קשה טובא שהרי הרי"ף ז"ל פסק כר"מ להדיא וכתב דהיינו טעמא משום דסתם מתניתין כוותיה א"כ דברי הרא"ש ז"ל ההיכא קיימי אי לדעת הרי"ף הרי פסק כר"מ ואי לפי סברתו גופיה הרי גם פסק כר"מ ודוחק לומר דמייתי זה לדעת הרמב"ם ז"ל וכדמשמע ממ"ש והרמב"ם פסק וכו' דאכתי תקשה מאי פריך להרי"ף כדאמרן ואם נאמר דהרא"ש לא היה גורס בדברי הרי"ף הך פסקא להדיא אתי שפיר שתירץ כן לדעתו וכדמוכח מפשט דבריו אמנם מצינן לפרושי נמי דכוונתו לומר כיון דהרי"ף פסק להדיא כר"מ א"כ אמאי הביא הבעיא שהיא לדעת ר"י וא"כ צריך לומר דמ"ש והיה נראה וכו' היינו שחוזר בו ממה שפסק כר"מ ודעתו לפסוק כר"י ונטה לדעת הרמב"ם ז"ל וכלומר דקושיית הרי"ף במקומה עומדת וזה דוחק שוב ראיתי להרב ב"י יו"ד סימן קנ"א שנראה להדיא שהוא לא היה גורס בדברי הרי"ף הלכה כר"מ שהרי תמה על הטור שכתב שהרי"ף אסר אלא א"כ קצץ והטור כתב דמסקנת הרא"ש כהרמב"ם ז"ל כאמור ובעיא דבהמה על מנת לשחוט פסקה רבינו פכ"ז מהלכות שבת עיי"ש:

ואסור ליתן להם מתנות חינם וכו' שנאמר לגר אשר בשעריך וכו'. מדברי רבינו משמע דליכא שום פסוק למילף איסור מתנת חנם [ל]כותי אלא מקרא דלגר אשר בשעריך וקשה דבגמ' דף כ' מוקמינן לקרא דלא תחנם לחניית קרקע ולנתינת חן ולמתנות חינם ומייתי נמי ברייתא דקתני להדיא הכי ואי ס"ל לרבינו דאיסור מתנת חינם נפקא לן מהך קרא דוקא א"כ הך ברייתא אמאן תרמיה אי לר' מאיר הא איהו ס"ל דמתנת חינם שריא אי לר' יהודה איהו לא דריש לה מהך קרא אלא מקרא דלגר אשר בשעריך ואם נאמר דדריש נמי מהך קרא דלא תחנם איסור מתנת חינם א"כ קשה דכיון דאית לן קרא דלגר אשר בשעריך למאי איצטריך קרא דלא תחנם והתוספות ז"ל הקשו כן לר"י ותירצו דלא תחנם איצטריך ללאו והך דהכא איצטריך לעשה א"נ איכא למימר דהאי דהכא איצטריך לגלות על נתינה דגר שהיא נתינה ממש ולא נתינה בדמים ע"כ והשתא כתירוץ ראשון נראה דאין לומר לדעת רבינו שהרי לא מנהו בעשין ול"ת כלל יעו"ש וגם תירוץ שני אינו נראה דעיקר הדרשה היא מקרא דלא תחנם ורבינו הביא אידך וי"ל דרבינו ס"ל כתירוץ שני ומ"ש לגר בשעריך היינו משום דשמעינן מיניה תרתי וכיון דלפי האמת גם מהך קרא שמעינן לאסור מתנת חינם כתב כן כדי להשמיענו דין הגר ודין הנכרי ודו"ק:

הלכה ה

מפרנסין וכו'. בברייתא דהניזקין דף ס"א קתני ומבקרין חולי גוים וכו' וקוברין מתי גוים וכו' ורבינו השמיטם ואפשר דלא הוה גריס להו. שוב ראיתי להרי"ף והרא"ש ז"ל שהזכירום והר"ן ז"ל הביא משם התוספתא דקתני מספידין מתי גוים ומנחמין אבליהם מפני דרכי שלום ושם בירושלמי נמי קתני מעמידין גבאי גוים וגבאי ישראל וגובין משל גוים ומשל ישראל ומפרנסין עניי גוים ועניי ישראל ומבקרין חולי גוים וחולי ישראל וקוברין מתי גוים ומתי ישראל ומנחמין אבלי גוים ואבלי ישראל ומכבסין כלי גוים וכלי ישראל מפני דרכי שלום ע"כ ועיין לרבינו פ"ז דמתנות עניים:

הלכה ו

אבל בזמן שיד ישראל תקיפה אסור לנו להניח עובד עכו"ם בינינו ואפי' יושב ישיבת עראי וכו'. הקשה הראב"ד ז"ל דפסוק זה בז' אומות הוא ואפילו לדבריו ישיבה כתיב בהו ולא העברה ע"כ ובסה"מ לא תעשה מ"ח כתב רבינו שלא לכרות ברית לז' עממים שנאמר לא תכרות להם ברית ובמצוה נ"א כתב שלא להושיב עכו"ם בארצינו שנאמר לא ישבו בארצך ע"כ ומשמע דס"ל דלא ישבו בארצך היינו בכל האומות משא"כ בכריתת ברית וא"כ קשה דלמה לא השיגו בתחילת הפרק לעיל ועיין להר"ח אבולעפיה נר"ו ומה שהשיג מלא ישבו בארצך רבינו ס"ל דכיון דטעמא משום פן יחטיאו לא שנא ודלא

כהתוס' בהא ומה שהשיג דישיבה כתיב בהו ולא העברה י"ל דרבינו דקדק בדבריו שכתב או עובר ממקום למקום בסחורה הרי שלא אסר סתם העברה אלא בסחורה דוקא וכיוצא דאיכא למיחש לישיבה דאפשר וקרוב הדבר הרבה שיתעכב קצת על כרחו מפני סחורתו:

ואין מקבלים גר תושב וכו'. בערכין דף כ"ט והראב"ד ז"ל השיג על רבינו ועיין למרן ז"ל:

פרק יא

הלכה א

אין הולכים בחוקות הגוים וכו'. כל זה מבואר בפסוקים ובספרי ותוספתא דשבת:

לא ילבש מלבוש המיוחד להם. כתב מוהר"י קולון סי' פ"ח וז"ל ועוד היום מסורת בידינו להקפיד על לבישת האדום לבני עמינו ע"כ ובזמנינו לא ראינו מקפידים על זה כלל אם לא משום צניעות וכיוצא ועיין למרן ז"ל:

ולא יגלח השער וכו'. בבא קמא דף פ"ג וסוטה דף מ"ט:

ולא יבנה מקומות וכו'. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו ומרן ז"ל הליץ דכוונת רבינו שלא יבנה מקומות בתבנית אותם היכלות:

וכל העושה אחת מאלו וכיוצא בהם לוקה. הקשה מרן ז"ל והא הוי לאו שבכללות ותירץ דכיון דכולם משם אחד והם נכללים בלאו אחד לא מקרי לאו שבכללות וכו' ע"כ ואין לומר דכיון דרבינו כתב ג' דברים דהיינו מלבוש שיער ובנין כל חד נפיק מחד קרא ולא הוי לאו שבכללות דלהכי כתב ג' קראי שכל אחד כולל כל הדברים לענין ההתראה וחילקם ללקות על כל אחד דאי אפשר לומר כן חדא דהרי כתב רבינו דעל כיוצא באלו נמי לוקה ותו דמה נאמר באותם שהזכיר רבינו לקמן דליכא אלא חד קרא אלא ע"כ כמ"ש מרן:

הלכה ב

כותי שהיה מסתפר וכו'. פרק אין מעמידין (עבודה זרה דף כ"ט) וכותי המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלוריתו שומט את ידו וכו' ופירש רש"י בלוריתו שהוא מגדל לע"ז שומט וכו' כדי שלא יהא מתקנה:

הלכה ג

ישראל שהיה קרוב למלכות. בב"ק דף פ"ג וסוטה דף מ"ט ומה שכתב מרן א"נ שהתורה לא פרטה דבר אלא אמרה וכו' ע"כ וכן נלמד מדברי התוספות שם:

הלכה ד

כיצד הוא הנחש וכו'. סנהדרין ס"ה וס"ו:

וכן אלו שאומרים שחוט וכו'. בשבת דף ס"ז:

וכן המשים סימנים לעצמו אם יארע לי כך וכך אעשה דבר פלוני ואם לא יארע לי לא אעשה כאליעזר עבד אברהם וכו'. והראב"ד ז"ל כתב דשם לא נאמר לענין איסור אלא ה"ק אינו ראוי לסמוך ואיך חשב על צדיקים כמותם עבירה זו וכו' ע"כ פרק גיד הנשה (חולין דף צ"ה) רב הוה קאזיל לבי רב חנן חתניה חזי מברא דקאתי לאפיה אמר מברא קאתי לאפאי יומא טבא לגו אזל קם אבבא אודיק בבזעא דדשא חזא חיותא (פי' בשר) דתליא טרף אבבא נפוק כו"ע לאפיה אתא טבחי נמי לא עלים רב עיניה מיניה א"ל איכו השתא ספיתו להו איסורא לבני ברת לא אכל רב מההוא בשרא מ"ט אי משום אעלומי הא לאו אעלים אלא דנחש והאמר רב כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש אלא סעודת הרשות הואי ורב לא מתהני מסעודת הרשות ע"כ ולכאורה קשה על הראב"ד ז"ל שכתב דלאו לענין איסור איתמר דפשטא דהך סוגיא משמע דלענין איסור קאמר דפריך אלא משום נחש ועל זה לא אכל והא כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכו' אינו נחש כלומר דאם הוא כאליעזר עבד אברהם הרי הוא נחש גמור ואסור והיכי שרי ליה לרב לנחש בזה והרי הוא דומה לאליעזר עבד אברהם שסמך על הדבר ההוא וכן עשה רב (שהרי לא אכל מהבשר וכו') והרב לח"מ לא תירץ כלום יעוין עליו ואני בעניי אומר דאדרבא כוונת הש"ס יותר פשוטה כדברי הראב"ד ז"ל וכוונת הש"ס דליכא איסור כלל בזה ולהכי סמיך זה על זה הנחש כיון שהוא מותר לגמרי ופריך והא כל נחש שאינו וכו' אינו נחש כלומר לסמוך עליו שיהיה בו איזה תועלת א"כ לאיזה ענין היה סומך רב על זה הנחש דהא הוא לא פירש דבריו בדרך תנאי אם תבא המברא לאפאי יהיה כך ואם לאו לא יהיה כמו שעשו אליעזר ויונתן אלא כיון שראה מברא דאתי לאפיה אמר כן בדרך בשורה טובה ומ"מ לא נפק"מ מזה לעשות מעשה שלא לאכול מהבשר כל עוד שלא התנה כך להדיא והוא פעל ועשה ללא דבר ולרבינו צ"ל דס"ל דלענין איסור קאמר דאם לא כן מאי נפק"מ מזה ותו דהתורה אסרה בסתם ומאן פלג ולקושייא שניה עיין להתוספות ז"ל:

הלכה ה

מי שאמר דירה זו וכו'. חולין דף צ"ה תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר בית תינוק ואשה אף על פי שאין נחש יש סימן ופירש רש"י תינוק היינו בן שנולד לו וכו' ועיין למרן ז"ל בביאור דברי רבינו:

כל אלו וכיוצא בהם מותר. מה שהשיג הראב"ד על רבינו נמשך לפי דעתו במ"ש לעיל מההיא דאליעזר וכו'. ורבינו ס"ל דלענין איסור הוא וכמ"ש לעיל:

הלכה ו

איזהו קוסם וכו'. כל זה מבואר בספרי ובסנהדרין דף ס"ה:

הלכה ח

איזהו מעונן וכו'. שם ועיין למרן ז"ל:

הלכה ט

ומדמה וכו'. ובשביל זה נתחייב ופשוט:

הלכה יא

מי שנשכו נחש וכו'. פרק חלק (סנהדרין דף ק"א) ובירושלמי פרק שמונה שרצים. ובסה"מ כתב רבינו וז"ל ולשון ספרי וחובר חבר אחד חובר את העקרב כלומר מי שיאמר עליהם דברים וכו' או יאמר על מקום נשיכתם כדי שינוח הכאב וכו' ותירץ הרב בעל מעיל שמואל דהתם דאורייתא אסור ורבנן התירו לו כדי שלא תטרף דעתו ע"כ ואין צורך לזה הלחץ דהתם איירי שמחבר העקרבים או הנחשים כדי שעי"ז תנוח הכאב שזו היא סגולתן דהא אקרא דוחובר חבר קאי נמצא שעושה מעשה של החיבור אמנם כאן לא יש כי אם דיבור בעלמא כמ"ש אחר זה ומשו"ה הותר להדיא וק"ל:

ואפילו בשבת. פי' ואפילו בשבת דאסור להרבות בשיחה בטילה אפילו הכי שרי כדי שלא תטרף דעתו מרן ז"ל:

הלכה יב

הלוחש על המכה וכו'. מרן ז"ל הקשה על רבינו דהיכי פסק כרב ורבי חנינא נגד ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי פרק חלק (סנהדרין דף ק"א) ועוד דבתוספתא דסנהדרין פי"ב מוקי לה ברוקק ועוד דבירושלמי פ' חלק משמע דלכו"ע בעינן רוקק וצ"ע ע"כ ונראה להליץ בעד רבינו דפשיטא דאף בלא רקיקה איירי רבינו דהא בקורא על התינוק ומניח ס"ת או תפילין וכו' לא שייך רוקק ואפ"ה מחייב וכללם בסוג אחד ואין מקום לומר אלא דפסק כרב ור' חנינא דס"ל דפליגי אר' יוחנן כמ"ש מרן ומה שאפשר ליישב על מה שהקשה מרן ז"ל דאמאי פסק כרב ורבי חנינא נגד ר"י וריב"ל מצינן לתרוצי דהא לא קשיא חדא דההיא דשבועות יש לדחות דמאי דאמר הא אתמר עלה וכו' לא נחית תלמודא אלא לתרוצי מילתיה דריב"ל דנקט לשון איסור לחוד ואי אפשר לתרץ אלא כסברת ר"י דקאמר ברוקק דאי לרב ורבי חנינא אפי' בלא רקיקה נמי ס"ל דאיירי מתניתין א"כ אי אפשר לתרוצי מילתיה דריב"ל דקאמר לשון איסור בעלמא אלא בהא ותו דנראה דדרכו

של רבינו לפסוק כרב ור' חנינא אפי' נגד ר"י וריב"ל כמו שנראה ממ"ש פ"ג דהלכות תשובה ועיין במ"ש מרן שם ד"ה ויש עבירות וכו' ומה גם דסוגיא בדוכתא עדיפא דלא מדכר אלא ר"י דפליג ארב ור' חנינא ואותה תוספתא שהזכיר מרן י"ל דרבינו פסק כסתם מתניתין דלא קתני רוקק והירושלמי שהביא נמי וכתב דהתם משמע דלכו"ע בעינן רוקק י"ל דהתם לא קאמר אלא רב אמר ובלבד ברוקק ולא מדכר שום סברא אחריתי ואילו בתלמודא דידן קאמר ר"י וכו' ובתר הכי מייתי אתמר דפליגי רב ור' חנינא ולא בעו רקיקה ופסק כתלמודא דידן ופשטא דמתניתין הכי מוכחא:

>קש<**בכ"מ** ד"ה ומ"ש וכן הקורא וכו' אחר שכתבתי זה וכו' עד כאן. ובירושלמי שלפנינו כתוב כך אין קורין פסוק על המכה בשבת והדין דקרי על יברוחא אסור בא וקרי את הפסוק הזה על בני וכו':

הלכה יג

איזהו דורש אל המתים וכו'. סנהדרין דף ס"ה ובספרי:

הלכה יד

אסור לשאול באוב. משנה שם:

הלכה טו

המכשף וכו'. שם דף ס"ה ובספרי:

האוחז את העינים וכו'. במה שיש לדקדק בדברי רבינו עיין למרן ז"ל ולהלח"מ שתירץ על נכון וכונתי לדעתו ז"ל וע"כ לא אאריך:

הלכה טז

ודברים אלו כולן דברי שקר וכזב וכו'. לכאורה דברים תמוהים הם דמעשה דשאול עם בעלת אוב כתוב בפסוק ואין ספק שהיה המעשה באמת וכן בכמה מקומות מוכיח שדברים אמתיים הם ובגמ' אמרו גם כן למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה וכבר נתעוררו המפרשים ז"ל בזה ולענ"ד נראה כוונת רבינו אינה אלא כלפי שהם מצד הסטרא אחרא וזה הוא השקר והכזב שיש בהם שאינן מסטרא דקדושה כלל חלילה ונקט נמי האי לישנא להרחיק המין האנושי מאלו העניינים לגמרי כמ"ש אחר זה. ועם כל זה אנכי הרואה שאין די בא"ר ללשון רבינו שבסה"מ ועיין מ"ש פרק ו' הל' א':

ואין ראוי לישראל וכו'. בפרק כל הבשר (חולין דף ק"ה) איתא עובדא דרב חסדא ורבא בר רב הונא דהוו קאזלו בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותבן בהדייכו לא אותבוה אמרה מלתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מלתא שריוה וכו' ופירש רש"י אף הן היו

בקיאים בדבר ועושים להציל עצמן מיד המכשול ואיכא דאמרי שאמרו שם ולא מוכחא מלתא ע"כ:

פרק יב

הלכה א

אחד המגלח הפיאות בלבד ואחד המגלח כל הראש כאחד לוקה. פירוש דכי דייקינן לישנא דקרא משמע דדוקא במקיף הפיאות חייב אבל במגלח כל הראש כאחד דלא מקרי הקפת פיאות כ"כ הוה אמינא דשרי ופלוגתא היא בפרק שני נזירים (נזיר דף נ"ז) ופסק כמ"ד הקפת כל הראש שמה הקפה דרובא נינהו דס"ל הכי ומסקנא דגמ' הכי איתא:

אבל איש המתגלח אינו לוקה וכו'. וכתב מרן להשגת הראב"ד וז"ל ויותר נ"ל דלא שייך לומר שהוא עובר בלאו כיון דלא עבד מעשה כלל וכו' וקצת קשה דלעיל גבי מעונן מנחש ומכשף כתב רבינו דאם לא עשה מעשה אינו לוקה ומשמע דבלאו מיהא קעבר שהרי לא השיגו שם כלל וסברא היא לומר כן בכל מקום שעובר הלאו בלא מעשה דממלקות דוקא פטרינן ליה אבל עיקר הלאו עכ"פ עובר וי"ל דאפשר דכוונת מרן דבלאו דליתיה אלא במעשה דוקא במציאות כזה דאי אפשר לגלח כי אם במעשה אם לא עשה מעשה לא מחייב כגון המתגלח אמנם שאר לאוין דאיתנהו במעשה ובלא מעשה כי הנך דלעיל וכיוצא אף שלא עשה מעשה קעבר הלאו כיון דעיקרו הוי בכל גווני ויש ליישב בזה ודו"ק:

והמגלח את הקטן לוקה. פלוגתא דאמוראי שם ופסק כרב הונא דס"ל הכי ודריש לא תקיפו פאת ראשיכם ולא תשחית פאת זקניך כל שיש לו השחתה יש לו הקפה והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה וקצת קשה דא"כ כיון דיליף לה מהיקישא ואף בקטן שאינו בר עונשין כלל מחייב ואיהו לא מקיש מקיף לניקף דאע"ג דניקף לאו בר חיובא מחייב מקיף א"כ אימא דאף במקיף לכותי ליחייב כמו המקיף לקטן ולכאורה נראה דשאני ושאני דקטן אף דלאו בר חיובא הוא השתא מ"מ סופו לבא לידי חיוב משא"כ הכותי דלאו בר חיובא הוא כלל. אלא שראיתי להתוס' שם ד"ה ורב סבר וכו' שהקשו כן ודחו סברא זו וכתבו בשם הרי"ף די"ל הואיל וכתיב פאת ראשיכם אישראל קאי קרא ולא אכותי וכו' עיי"ש ויש שם ט"ס:

הלכה ב

האשה שגלחה או שנתגלחה פטורה. בגמרא דקידושין דף ל"ה ילפינן לה מדשני קרא בדבוריה דהוה ליה למכתב פאת זקניכם מאי זקניך זקנך ולא זקן אשתך ע"כ וקצת קשה דכיון שסופינו למעט גם פאת הראש באשה אמאי לא כתב לא תקיף פאת ראשך והו"א ולא ראש אשתך (מדלא כתב לא תקיף פאת הראש) כדדרשינן השתא גבי זקן ואפשר דאז הו"א דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות:

לפיכך העבדים וכו'. כלומר דאע"ג דכל מצוה שהאשה חייבת עבד נמי חייב בהא עדיף מאשה משום דאשה לא אמעיטא אלא מלא תשחית את פאת זקניך הלכך עבדים כיון דאית להו זקן ליתנהו בכלל היקש זה מרן ז"ל וצריך לומר דגם לפי הגז"ש דהתם צרכינן לטעמא דלית להו זקן דמשום הכי באה הגז"ש לפוטרן אי נמי אפשר דכוונת רבינו אינה לחייב מלקות להעבדים אלא לאסור להם דבר זה מספיקא דבאמת איכא לאצדודי במלתא עיין להמפרשים ז"ל. וכמבואר למעיין בסוגיא ולמה שהקשה הר"ח אבולעפיה נר"ו מההיא דפ"ק דחגיגה וכו' נראה לתרץ בפשיטות דיש חילוק בהיכא דעיקר המצוה היא בדבר השוה בין באיש בין באשה כגון מצות ראיה דחוש הראות הוא שוה בכל משא"כ בזקן דישנו באיש ואינו באשה וכו' וכן תירץ מהר"י לונדין נר"ו והבן כי נראה נכון:

הלכה ג

כל מצות לא תעשה. משנה בקדושין דף כ"ט ובגמ' דף ל"ד ובפרק מ"ש ובפרק האשה בפסחים:

הלכה ד

טומטום וכו'. תוספתא דביכורים עיי"ש:

הלכה ה

אף על פי שהאשה. פרק שני נזירין דף נ"ז וכרב הונא והראב"ד ז"ל השיג על רבינו עיין ביאורו למרן ז"ל:

הלכה ו

ומותר ללקט הפיאות במספריים וכו'. כתב מרן ז"ל פרקא בתרא דמכות פלוגתא דר' אליעזר ורבנן ע"כ וא"ת דהתם לא מוכח דפליגי ר"א ורבנן במספריים אלא במלקט ורהיטני דוקא תדע דפריך התם ר"א אומר אפילו ליקטו במלקט ורהיטני חייב מה נפשך אי גמיר גזירה שוה ליבעי תער אי לא גמיר גז"ש מספריים נמי לא לעולם גמיר גז"ש וקסבר הני נמי גילוח עבדי ע"כ ופי' רש"י אי גמיר גז"ש ההיא גז"ש דפאה קאמר וכו'

מספריים מנא ליה דמותר לגלח בהם דלא קאסר אלא מלקט ורהיטני שיש בהם השחתה גילוח עבדי השחתתן עושה גילוח כלומר גילוח מיקרי דדרך לגלח בהם ע"כ הרי דר"א לעולם לא אסר מספריים מדפריך ליה בפשיטות וכמ"ש רש"י וכיון דהוא גמיר גזירה שוה על כרחך מספריים שרי דזה נפקא לן מהגז"ש דלעיל אלא דמשום קושיא דליבעי תער דוקא מתרץ דהני נמי דהיינו מלקט ורהיטני גילוח עבדי ולהכי מחייב וכלומר דלא גמיר אלא חדא דהיינו פטור דמספריים דאל"כ לא הוה גמיר גז"ש כלל אם לא שנאמר דכוונת מרן קאי לעיקר הפלוגתא דהיינו במלקט ורהיטני וזהו שכתב וכו' ודו"ק:

הלכה ז

דרך כהני עכו"ם וכו' לפיכך וכו'. קצת קשה דא"כ תיפוק ליה מלא תלכו בחקות הגוים שכתב רבינו לעיל פי"א וי"ל דקמ"ל דדוקא בדרך השחתה אסור א"נ י"ל דאיצטריך לחייב על כל פאה ופאה מלקות אחת ומה שיש לדקדק בדברי רבינו למה נתן טעם למצוה זו עיין להרב ב"י יו"ד שם שכתב בשם רבינו בסוף הלכות מעילה דכל היכא דמצינן למשכח טעמא למצות אלהינו עבדינן יעו"ש:

במספריים פטור. משמע דפטור אבל אסור קאמר אמנם מרן ז"ל הוכיח דפטור ומותר הוא עיין עליו ומכל מקום יש לגמגם דלמה לא כתב לשון מותר וכמ"ש בדין השפה לקמיה:

הלכה ח

ואף על פי שהוא מותר. אשפה העליונה קאי דשייך בה מעכב האכילה. ופשוט:

הלכה ט

העברת השער משאר הגוף. לפי דברי מרן ז"ל היינו טעמא מפני שהוא במקום מכוסה ולא הוי דבר הניכר בין איש לאשה אמנם אכתי יש לגמגם טובא מהל' י' במלקט שערות וכו'. ועיין תשובה שלימה למוהריט"ץ סימן נ"ו עיין עליו זה:

אם העביר אין מכין אותו. משמע דקצת איסור יש אלא שאין מכין אותו ועיין בגמ':

הלכה י

לא תעדה אשה וכו'. בנזיר דף נ"ט ודקדק הרב ב"ח והט"ז יו"ד סימן קפ"ב דדוקא דרך עידוי וקישוט אסור אבל אם עושה כן מפני החמה או צינה או גשמים אין איסור וכן משמע מדהתירו להסתפר במראה כשיש צורך ע"כ ואחרי המחילה הראויה אין נראה כלל ובפרט לדעת רבינו שלא חילק בדבר ואיך נקל באיסור תורה והתורה עצמה לא חלקה ותדע דאפילו בגד אחד גרידא אסור אף דלא מחלף בין איש לאשה ומאי דנקט לשון עידוי היינו לרבות אפילו חלי זהב ומרגליות שהוא דבר קל וכלומר דכוונת הפסוק

לאסור הכל אם כן מנא לן לחלק ומעתה ההיא דמראה שאני דהוי משום סכנה שהכותי לא יהרגנו ואין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש שוב מצאתי להר"א ממי"ץ הביאו ספר החרדים ז"ל דף ל"א שאסר אפי' עראי ודרך שחוק שהרי לא חלק הכתוב וכו' ע"כ והוא מסכים למ"ש תהלה להשי"ת. וגם בההיא דהתיר הרמ"א ז"ל בשמחת פורים כבר חלקו עליו הרב ב"ח בשם ר"א ממי"ץ הביאו הט"ז שם ועיין להש"ך והכנה"ג משם הרא"ם וספר הזכרונות [מהר"ש אבוהב] ובפרט באלו הדורות וכמ"ש הבאר הגולה שם:

המלקט שערות וכו'. מכות דף כ' ושבת דף צ"ד והראב"ד ז"ל השיג על רבינו ועיין למרן ז"ל:

הלכה יא

כתובת קעקע וכו'. מכות דף כ"א ורבינו מפרש כפי' הר"ן ז"ל אבל רש"י ז"ל לא פירש כן אלא דבתחילה כותב ואחר כך משרט יעו"ש:

הלכה יב

השורט שריטה וכו'. קידושין דף ל"ו:

שרט שריטה אחת. מכות דף כ"א:

הלכה יג

גדידה ושריטה אחת היא וכו'. **אלא שעל מת בין שרט בידו בין שרט בכלי לוקה**. גם זה שם ומדברי רבינו משמע דאף דעבר אשני לאוין מ"מ לענין המלקות אינו לוקה אלא אחת משום דמשם אחד הם וכמ"ש בסה"מ וכ"כ הרב לח"מ ז"ל ולא נפקא מינה אלא לענין ההתראה וכמ"ש מרן וכן משמע מפירוש רש"י שהרי לא חייב אלא שני לאוין ולא הזכיר מלקות אמנם הרב ב"י יו"ד סימן ק"פ כתב להפך בכונת רש"י יעו"ש ועמ"ש מרן א"נ דלא תתגודדו משמע לרבינו דלא קאי על מת אלא לחודיה קאי והיינו לעכו"ם וקא משמע לן דאע"ג דלא כתיב במת אלא שריטה אם גדד חייב ע"כ לכאורה דבריו תמוהים דהגמרא הויא להפך דהא רבינו פסק כר"י והתם דף כ' איתא ר' יוסי אומר מנין למשרט שריטה אחת על ה' מתים שהוא חייב על כל אחת ואחת ת"ל לנפש לחייב על כל נפש ונפש והא אפיקתיה לביתו שנפל וספינתו שטבעה בים קסבר ר"י שריטה וגדידה אחת היא וכתיב התם למת ופי' רש"י קסבר ר"י גדידה ושריטה אחת היא דתרווייהו בין ביד בין בכלי וכתב בגדידה למת לא תתגודדו ולא תשימו קרחה וכו' ע"כ הרי להדיא דלר"י מאי דנפקא לן דשריטה וגדידה אחת היא היינו משום דס"ל דלא תתגודדו קאי למת ולפי מ"ש רש"י שם והתוספות ד"ה על ע"ז וכו' משמע דלא תתגודדו לא קאי אע"ז כלל דהא מחייב עלה בשלא כדרכה מלא תעבדם ולא מדכר לא תתגודדו כלל וכך צריך להבין

דברי התוספות ז"ל ועיין להרב מאיר עיני חכמים שכתב כן וכן הוא משמעות הגמ' שם דהא יליף לה מדכתיב למת דקאי אקרחה וגדידה כפשטיה דקרא ואף אם תמצא לומר דילפינן מהך קרא גדידה לע"ז לדעת רבינו מ"מ לעולם לא מצית אמרת דקאי אע"ז לחודה כיון דרבינו פסק כוותיה וכשמואל דס"ל כוותיה וסתם מתניתין כוותיהו אתיא ותו קשה במ"ש וקא משמע לן דאע"ג דלא כתיב במת אלא שריטה וכו' דנראה דרבינו מדעתו מפרש כן ואי אפשר לומר כן כאמור ומ"ש רבינו גם זה אסרה תורה שנאמר לא תתגודדו י"ל דס"ל דלאו זה קאי גם לע"ז מדכתב למת גבי קרחה ומה גם דע"ז מת מקרי דויאכלו מזבחי מתים כתיב ודוחק לומר דכוונת מרן דלא קאי על מת ר"ל על מת דוקא כלומר דעיקר קרא לא קאי אמת דוקא אלא לחודיה קאי ר"ל דהיינו לע"ז ומת ילפינן מיניה וצ"ע:

הלכה יד

ובכלל אזהרה זו. יבמות דף י"ג ועיין למרן והרב לח"מ ז"ל ובשו"ת תומת ישרים סימן קס"ח:

הלכה טו

הקורח ד' או ה'. מכות דף כ"א ומדברי רבינו משמע דקרחה אחת על ארבע או חמש מתים אינו חייב אלא אחת וכן פסק הרב ב"י יו"ד סימן ק"פ:

וחייב על כל הראש וכו'. בקידושין דף ל"ו יליף לה בגזרה שוה יעו"ש:

וכמה שיעור קרחה. מכות דף כ"א וכתבו התוספות שם דאם קרח קרחה אחת ארוכה כדי שיעור ארבע או חמש גריסין כחד קרחה חשיב כיון דאין כאן הפסק עיי"ש:

הלכה טז

הקורח ראשו וכו'. תוספתא דמכות פ"ב:

או השורט לעכו"ם. פירוש בכלי דוקא וכמ"ש לעיל והיא מסקנא דגמרא במכות דף כ"א: